

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Zahraniční obchod České republiky se Spojeným
královstvím Velké Británie a Severního Irska**

Kristýna Šraděja

© 2020 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Kristýna Šraděja

Hospodářská politika a správa
Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Zahraniční obchod České republiky se Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irsku

Název anglicky

External Trade of the Czech Republic with United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

Cíle práce

Cílem práce je zhodnotit zahraniční obchod České republiky se Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irsku. Bude rozebrán jeho vývoj a komoditní struktura. V rámci práce budou vyhodnoceny dopady stěžejních událostí ovlivňujících vzájemný zahraniční obchod těchto zemí. Budou identifikovány hlavní problémy spojené s plánovaným vystoupením Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku z Evropské unie ve vztahu k zahraničnímu obchodu.

Metodika

Teoretická východiska řešené problematiky budou zpracována na základě literární rešerše. Bude využita metoda studia odborné literatury. Informace budou získávány nejen z českých materiálů, ale především zahraničních. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Významným zdrojem dat je především Český statistický úřad, Eurostat a UK Statistics Authority. Bude využita metoda deskripce. Na základě práce se soubory dat budou konstruovány vlastní indexy a tempa růstu pro hodnocení vývoje ukazatelů v čase a podílové ukazatele. Bude využita metoda komparace pro vzájemné porovnání a vyhodnocovány rozdíly. Na základě metody syntézy bude formulován závěr plynoucí z daného zkoumání.

Doporučený rozsah práce

60 -80

Klíčová slova

Brexit, Česká republika, Evropská unie, export, import, platební bilance, Velká Británie, zahraniční obchod

Doporučené zdroje informací

FOJTÍKOVÁ, L., VAHALÍK, B. Analýza dlouhodobých změn ve vývoji zahraničního obchodu České republiky.

Praha : Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2015. 150 s. ISBN 978-80-88018-01-8.

KALÍNSKÁ, E. a kol. Mezinárodní obchod v 21. století. Praha : Grada, 2010. 228 s. ISBN 978-80-247-3396-8.

MACHKOVÁ, H., ČERNOHLÁVKOVÁ, E., SATO, A. a kol. Mezinárodní obchodní operace. 6., aktualizované a doplněné vydání. Praha : Grada, 2014. 256 s. ISBN 978-80247-4874-0.

NEUMANN, P., ŽAMBERSKÝ, P., JIRÁNKOVÁ, M. Mezinárodní ekonomie. Praha : Grada, 2010. 160 s. ISBN 978-80-247-3276-3.

SVATOŠ, M. a kol. Zahraniční obchod: teorie a praxe. 1. vyd. Praha : Grada, 2009. 367 s. ISBN 978-80-247-2708-0.

ŠTĚRBOVÁ, L. a kol. Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století. Praha : Grada, 2013. 368 s. ISBN 978-80-247-4694-4.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Dana Stará, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 20. 11. 2019

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 20. 11. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 04. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zahraniční obchod České republiky se Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska " jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 5. 4. 2020 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Daně Staré, Ph.D., za její vstřícnost, ochotu, cenné rady a připomínky, které přispěly k vypracování této práce. Rovněž bych chtěla poděkovat Bc. Rostislavu Zadákovi z Českého statistického úřadu za poskytnutá data, která tvoří základ praktické části diplomové práce.

Zahraníční obchod České republiky se Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá zahraničně obchodními vztahy mezi Českou republikou a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska v letech 1993-2018. Práce je rozdělena na dvě části, a to část teoretickou a část praktickou. Teoretická část práce se věnuje definování základních pojmů souvisejících s danou problematikou. Pozornost je také věnována stále probíhajícímu brexitu. Praktická část práce je věnována zhodnocení vzájemného obchodu mezi uvedenými zeměmi na základě získaných dat. Pro přehlednější zobrazení je sledované období rozděleno do dvou časových úseků. Nejprve je hodnoceno období před vstupem České republiky do Evropské unie a následně je hodnoceno období po vstupu ČR do EU. V obou případech je hodnocen vývoj a změna komoditní a teritoriální struktury zahraničního obchodu.

Klíčová slova: brexit, Česká republika, Evropská unie, export, import, platební bilance, Velká Británie, zahraniční obchod

The Czech Republic's foreign trade with the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

Abstract

This diploma thesis deals with foreign trade relations among the Czech Republic and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland in 1993-2018. The thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The theoretical part is devoted to the definition of basic concepts related to the issue. Attention is also paid to the ongoing Brexit. The practical part of the thesis is devoted to the evaluation of mutual trade among these countries on the basis of gathered data. For a clearer view, the monitored period is divided into two parts. The first period evaluates the data before the Czech Republic's accession to the European Union, the second part relates to the period after the Czech Republic's accession to the EU. In both cases, there is the evaluation of the development and change in the commodity and territorial structure of foreign trade.

Keywords: Brexit, Czech Republic, European Union, export, import, payment balance, Great Britain, foreign trade

Obsah

1	Úvod	13
2	Cíl práce a metodika.....	14
2.1	Cíl práce	14
2.2	Metodika	14
3	Teoretická východiska.....	17
3.1	Zahraniční obchod	17
3.1.1	Význam zahraničního obchodu	17
3.1.2	Funkce zahraničního obchodu.....	18
3.1.3	Formy zahraničního obchodu.....	19
3.1.4	Vlivy působící na zahraniční obchod	20
3.1.5	Vymezení mezinárodního obchodu	21
3.2	Rizika mezinárodního obchodu.....	22
3.3	Společná obchodní politika	25
3.3.1	Směry obchodní politiky.....	26
3.3.2	Nástroje obchodní politiky.....	26
3.3.3	Obchodní politika EU	29
3.3.4	Obchodní politika ČR před vstupem do EU	30
3.3.5	Obchodní politika ČR po vstupu do EU	31
3.3.6	Celní politika ČR v rámci společné obchodní politiky EU.....	32
3.4	Mezinárodní obchodní organizace a dohody	34
3.4.1	Všeobecná dohoda o clech a obchodu	34
3.4.2	Světová obchodní organizace.....	34
3.4.3	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.....	36
3.5	Základní charakteristika České republiky a Velké Británie.....	37
3.5.1	Historie zahraničního obchodu v České republice	38
3.5.2	Zahraniční obchod mezi Českou republikou a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska.....	41
3.6	Brexit.....	42
3.6.1	Období před referendem	42
3.6.2	Referendum o vystoupení Velké Británie z Evropské unie	43
3.6.3	Aktuální situace brexitu (březen 2019–březen 2020).....	44
3.6.4	Dopady brexitu na zahraniční obchod České republiky	47
4	Vlastní práce.....	50
4.1	Vývoj obchodní spolupráce před vstupem ČR do EU mezi roky 1993-2003	50
4.1.1	Teritoriální struktura zahraničního obchodu České republiky.....	56
4.1.2	Teritoriální struktura zahraničního obchodu Velké Británie	58
4.1.3	Komoditní struktura vývozu České republiky do Velké Británie	60

4.1.4	Komoditní struktura dovozu z Velké Británie do České republiky	.62
4.2	Vývoj obchodní spolupráce po vstupu ČR do EU mezi roky 2004-2018	64
4.2.1	Teritoriální struktura zahraničního obchodu České republiky	70
4.2.2	Teritoriální struktura zahraničního obchodu Velké Británie	75
4.2.3	Komoditní struktura vývozu České republiky do Velké Británie	77
4.2.4	Komoditní struktura dovozu z Velké Británie do České republiky	80
4.3	Obrat zahraničního obchodu České republiky s Velkou Británií	82
4.4	Přehled celních příjmů České republiky v letech 2001-2018	86
5	Výsledky a diskuze	89
6	Závěr	93
7	Seznam použitých zdrojů	94
8	Přílohy	I

Seznam obrázků

Obrázek 1	Administrativní členění České republiky podle krajů a regionů soudržnosti	9
Obrázek 2	Administrativní členění Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku	I

Seznam tabulek

Tabulka 1	Druhy cel	27
Tabulka 2	Příjmy cel a daní Celní správy ČR ve vybraných letech 2001-2009 (v mld. Kč)	87
Tabulka 3	Příjmy cel a daní Celní správy ČR ve vybraných letech 2011-2018 (v mld. Kč)	88
Tabulka 4	Vývoj zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 1993-2003 v mld. Kč	II
Tabulka 5	Vývoj zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 v mld. Kč	III
Tabulka 6	Vývoj exportu Velké Británie s vybranými státy v letech 1993 a 2003 (v mld. USD)	IV
Tabulka 7	Vývoj exportu Velké Británie s vybranými státy v letech 2005, 2010 a 2018 (v mld. USD)	IV
Tabulka 8	Vývoj importu Velké Británie s vybranými státy v letech 1993 a 2003 (v mld. USD)	V
Tabulka 9	Vývoj importu Velké Británie s vybranými státy v letech 2005, 2010 a 2018 (v mld. USD)	V

Seznam grafů

Graf 1	Vývoj zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 1993-2003 (v mld. Kč)	51
Graf 2	Meziroční změna salda obchodní bilance mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 1993-2003 (v %, tempo růstu)	52
Graf 3	Vývoj salda obchodní bilance mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 1993-2003 (v %, bazické indexy)	53
Graf 4	Vývoj obratu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 1993-2003 (v %, tempo růstu)	54
Graf 5	Vývoj celkového exportu České republiky a exportu do Velké Británie v letech 1993-2003 (v mld. Kč)	55
Graf 6	Vývoj celkového importu České republiky a importu z Velké Británie v letech 1993-2003 (v mld. Kč)	56
Graf 7	Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v roce 1993 (v mld. Kč)	57
Graf 8	Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v roce 2003 (v mld. Kč)	58
Graf 9	Vývoj exportu Velké Británie v letech 1993 a 2003 s vybranými státy (v mld. USD)	59
Graf 10	Vývoj importu Velké Británie v letech 1993 a 2003 s vybranými státy (v mld. USD)	60
Graf 11	Vývoj komoditní struktury vývozu České republiky do Velké Británie dle tříd SITC v letech 1993-2003 (v mld. Kč)	61
Graf 12	Komoditní struktura vývozu České republiky do Velké Británie v letech 1993 a 2003 (v mld. Kč)	62
Graf 13	Vývoj komoditní struktury dovozu z Velké Británie do České republiky dle tříd SITC v letech 1993-2003 (v mld. Kč)	63
Graf 14	Komoditní struktura dovozu České republiky do Velké Británie v letech 1993 a 2003 (v mld. Kč)	64
Graf 15	Vývoj zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 (v mld. Kč)	65
Graf 16	Vývoj salda obchodní bilance mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 (v %, tempo růstu)	66
Graf 17	Vývoj salda obchodní bilance mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 (v %, bazické indexy)	67
Graf 18	Vývoj obratu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 (v %, tempo růstu)	68
Graf 19	Vývoj celkového exportu České republiky a exportu do Velké Británie v letech 2004-2018 (v mld. Kč)	69
Graf 20	Vývoj celkového importu České republiky a importu z Velké Británie v letech 2004-2018 (v mld. Kč)	70
Graf 21	Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v roce 2005 (v mld. Kč)	71
Graf 22	Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v roce 2018 (v mld. Kč)	72

Graf 23	Zahraniční obchod s vybranými státy EU v roce 2018 (v mld. Kč)	73
Graf 24	Zahraniční obchod s vybranými státy mimo EU v roce 2018 (v mld. Kč)	74
Graf 25	Vývoj exportu Velké Británie s vybranými státy ve vybraných letech 2005-2018 (v mld. USD)	76
Graf 26	Vývoj importu Velké Británie s vybranými státy ve vybraných letech 2005-2018 (v mld. USD)	77
Graf 27	Vývoj komoditní struktury vývozu České republiky do Velké Británie v letech 2004-2018 (v mld. Kč)	79
Graf 28	Komoditní struktura vývozu České republiky do Velké Británie v letech 2004 a 2018 (v mld. Kč)	80
Graf 29	Vývoj komoditní struktury dovozu do České republiky z Velké Británie v letech 2004-2018 (v mld. Kč)	81
Graf 30	Komoditní struktura dovozu České republiky do Velké Británie v letech 2004 a 2018 (v mld. Kč)	82
Graf 31	Vývoj obrátu zahraničního obchodu České republiky s Velkou Británií na celkovém obrátu zahraničního obchodu ČR v letech 1993-2003 (v %, bazické indexy)	83
Graf 32	Vývoj obrátu zahraničního obchodu České republiky s Velkou Británií na celkovém obrátu zahraničního obchodu ČR v letech 2004-2018 (v %, bazické indexy)	84
Graf 33	Vývoj obrátu zahraničního obchodu Velké Británie s Českou republikou na celkovém obrátu zahraničního obchodu Velké Británie v letech 1993-2003 (v %, bazické indexy)	85
Graf 34	Vývoj obrátu zahraničního obchodu s Českou republikou na celkovém obrátu zahraničního obchodu Velké Británie v letech 2004-2018 (v %, bazické indexy)	86

Seznam použitých zkratk

CEFTA	Středoevropská zóna volného obchodu
CS ČR	Celní správa České republiky
ČEB	Česká exportní banka
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
EHS	Evropské hospodářské společenství
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost
FMZO	Federální ministerstvo zahraničního obchodu
FS ČR	Finanční správa České republiky
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu
HDP	Hrubý domácí produkt
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
MMF	Mezinárodní měnový fond
NATO	Severoatlantická aliance
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
SITC	Standardní mezinárodní klasifikace zboží
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar
VB	Velká Británie
WITS	World Integrated Trade Solution
WTO	Světová obchodní organizace

1 Úvod

Zahraníční obchod je jednou z nejstarších forem vnějších ekonomických vztahů. Hlavním důvodem jeho vzniku je světová dělba práce. K rozvoji zahraničního obchodu přispěly jak zámořské objevy a válečné výpravy, tak zejména průmyslová revoluce v 19. století. Ta se vyznačuje technologickým pokrokem, který měl za následek výrazný růst světového obchodu. Avšak další rozvoj byl pozastaven první a druhou světovou válkou. Nicméně po jejich skončení opět došlo k rozvoji světového obchodu a jeho nárůstu.

Právě zahraniční obchod je důležitou složkou ekonomiky každého státu, který umožňuje propojení vnitřního hospodářství jednoho státu s jinou světovou ekonomikou. K propojování světových trhů napomáhá zejména proces globalizace. Význam vnějších ekonomických vztahů spočívá především v podpoře vzájemné spolupráce a upevňování vztahů mezi spolupracujícími zeměmi a zároveň umožňuje spotřebitelům dostat se k různým druhům zboží a služeb.

Česká republika je relativně malá a otevřená ekonomika, pro kterou je zapojení do mezinárodních obchodních vztahů důležité z hlediska zajištění dlouhodobé udržitelnosti a ekonomického růstu. Zahraniční obchod sehrál důležitou roli v roce 1989 při transformaci české ekonomiky, kdy došlo k přeorientování na západní trhy. Právě rychlý přechod hospodářských vazeb umožnil zapojení České republiky do ekonomiky Evropské unie ještě před vstupem ČR do EU v roce 2004.

Velká Británie představuje pro Českou republiku jeden z důležitých exportních trhů v rámci Evropské unie. Zároveň i Česká republika je zajímavou destinací pro britský export, neboť se z ekonomického hlediska řadí k nejvíce rozvinutým státům střední a východní Evropy, k čemuž přispívá i strategická poloha ČR uprostřed Evropy. Nicméně Velká Británie v roce 2016 ohlásila odchod z Evropské unie, o kterém britové rozhodli v referendu. Stále probíhající brexit není u konce a vyjednávání o budoucích vztazích mezi Velkou Británií a Evropskou unií pokračují.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této práce je zhodnotit zahraniční obchod mezi Českou republikou a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irsku. Rozebrán je jeho vývoj, komoditní a teritoriální struktura. V rámci práce jsou vyhodnoceny dopady stěžejních událostí ovlivňující vzájemný zahraniční obchod těchto zemí. Jsou identifikovány hlavní problémy spojené s plánovaným vystoupením Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku z Evropské unie ve vztahu k zahraničnímu obchodu.

2.2 Metodika

Teoretická část diplomové práce je zpracovaná na základě literární rešerše, která souvisí s danou problematikou. Pro zpracování literární rešerše je využita metoda studia odborné literatury. Informace jsou získávány z českých i zahraniční materiálů a odborných článků. Aktuální informace jsou získávány z internetových zdrojů. Významnými zdroji dat jsou především Český statistický úřad (ČSÚ), Ministerstvo financí České republiky (MF ČR) a World Integrated Trade Solution (WITS).

Metoda deskripce je popisná metoda, u které se dle Buriánka (2019) jedná „o konstatování výskytu jevu, jeho vlastností, projevů apod. Bývá bezprostředním výsledkem pozorování, jednoduchou informací o situaci, stavu nebo průběhu děje.“ Deskripce je využita pro zpracování charakteristiky zahraničního obchodu, jeho významu, funkce, forem a rizik spojených s obchodováním mezi zeměmi. Metoda komparace je využita pro vzájemné srovnávání získaných dat a následně jsou identifikovány rozdíly. Na základě dostupných dat jsou u jednotlivých ukazatelů sledovány základní statistické charakteristiky jako bazické a řetězové indexy a tempa růstu. Data jsou popsána, rozebrána a podrobena zkoumání. Pro přehlednost jsou data a výpočty znázorněny pomocí tabulek a grafů. V praktické části jsou rozdíl a podíl základními výpočty pro komparaci a hodnocení.

K rozboru časových řad je použit bazický index, který dle Růčkové (2010, s. 115) porovnává hodnoty vůči stejnému období:

$$\text{procentuální vyjádření} = \frac{\text{běžné období} - \text{výchozí období}}{\text{výchozí období}} \cdot 100 \quad (1)$$

Řetězový index porovnává hodnoty ukazatele vůči předchozímu období (Růčková, 2010, s. 115):

$$\text{procentuální změna} = \frac{\text{běžné období} - \text{předchozí období}}{\text{předchozí období}} \cdot 100 \quad (2)$$

Tempo růstu je možné určit pomocí sledovaného období v průběhu časové řady a lze ho označit jako koeficient růstu (Budíková, Králová, Maroš, 2010, s. 262):

$$k_i = \frac{q_i}{q_{i-1}} \quad (3)$$

Vlastní práce rozebírá změny zahraničního obchodu mezi Českou republikou (ČR) a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska (VB) ve sledovaném období 1993-2018. Vymezené období je rozděleno do dvou časových úseků. První časové období je v letech 1993-2003, tedy od vzniku samostatné České republiky do roku, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie (EU). Druhým časovým obdobím je rozmezí v letech 2004-2018, od doby, kdy se Česká republika stala členem Evropské unie, až do roku, kdy jsou poslední dostupné údaje potřebné k rozboru dané problematiky. Pro praktickou část bylo nutné si vyžádat data z Českého statistického úřadu týkající se exportu, importu a platební bilance mezi sledovanými zeměmi v letech 1993-2018. Obrat jednotlivých zemí je spočítán jako součet exportu a importu za sledované období. Na základě těchto vyžádaných materiálů je nejprve v praktické části hodnocen vývoj obchodní spolupráce v letech 1993-2003 na základě vývoje exportu a importu mezi uvedenými zeměmi. V letech 1993 a 2003 je hodnocena

změna a velikost teritoriální struktury. Následně je hodnocen vývoj komoditní struktury dovozu a vývozu dle Standardní mezinárodní klasifikace zboží SITC, která zahrnuje dle ČSÚ (2019) 10 zbožových tříd:

- 0 Potraviny a živá zvířata;
- 1 Nápoje a tabák;
- 2 Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv;
- 3 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály;
- 4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky;
- 5 Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené;
- 6 Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu;
- 7 Stroje a dopravní prostředky;
- 8 Průmyslové spotřební zboží;
- 9 Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné.

Vývoj obchodní spolupráce je také hodnocen mezi roky 2004-2018 na základě vývoje exportu a importu mezi Českou republikou a Velkou Británií. Následně je zhodnocena teritoriální a komoditní struktura zahraničního obchodu v roce 2004 a 2018. V praktické části je také hodnocen obrat zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií ve sledovaném období pomocí bazických indexů. Poslední kapitola se zabývá příjmy Celní správy České republiky a jejich změnami ve vybraných letech 2001-2018.

Poznatky získané v praktické části jsou v kontextu rešeršní části shrnuty v kapitole výsledky a závěr práce tyto získané výsledky hodnotí.

3 Teoretická východiska

Zahraničně obchodní politika je úzce spjata se zahraničním obchodem, jehož podstatou je realizace dovozu a vývozu zboží a služeb mezi domácí ekonomikou a zahraničím. Následující kapitoly se zabývají definováním základních pojmů souvisejících s danou problematikou.

3.1 Zahraniční obchod

Zahraniční (mezinárodní) obchod patří k nejstarším a nejvýznamnějším složkám hospodářských vztahů. Počátky obchodu se datují od vzniku středomořských civilizací, kdy obchod začal přesahovat hranice určitého území. Důvody pro vznik zahraničního obchodu jsou shodné i v dnešní době. Podle Fojtíkové a Vahalíka (2015, s. 11) mezi hlavní důvody vzniku zahraničního obchodu patří nedostatek zboží, které se na daném území nevyrábí či nevyskytuje, nebo vyrábí ale v nedostatečné kvalitě. Dalším důvodem jsou cenové rozdíly obchodovatelného zboží, které vyplývají zejména z výrobních nákladů.

Díky globalizované ekonomice mohou nadnárodní korporace přesouvat své výroby do zemí s nízkými náklady na práci. Dále Fojtíková (2015, s. 11) uvádí, že v posledních letech se jedná zejména o země jihovýchodní Asie. V neposlední řadě hrají roli i osobní preference spotřebitelů, kteří poptávají zahraniční produkci z různých důvodů, např. cena, kvalita apod. Příkladem může je nízkonákladové oděvní či obuvnické zboží z Asie.

Dle Štěrbové (2013, s. 15) lze zahraniční obchod definovat jako obchod jedné národní ekonomiky s jednou či více národními ekonomikami. Gandolfo (2014, s. 11) uvádí, že pro existenci mezinárodního obchodu je důležitá technologie, která je nezbytnou podmínkou vzniku mezinárodní směny a odráží skutečný rozdíl v produkčních technikách.

3.1.1 Význam zahraničního obchodu

Význam zahraničního obchodu dle Štracha (2009, s. 20) vyplývá ze skutečnosti, že čím je vzájemná hospodářská provázanost a spolupráce dvou a více států větší, tím jsou jejich vztahy stabilnější. Kromě ekonomických přínosů podporuje zahraniční obchod také mírovou spolupráci a snižování rizika konfliktů.

Svatoš (2009, s. 21) uvádí několik hledisek používaných pro hodnocení zahraničního obchodu, které člení na efektivnost, proporcionalitu a demonstrativní efekt.

Hlavním cílem efektivnosti dle Svatoše (2009, s. 21) je se soustředit na export takových produktů, u kterých může daná země dosáhnout maximálních úspor společenské práce. Na tyto výrobky je následně soustředěn výzkum, vývoj, marketingové úsilí a další. I Japonsko, jako ekonomicky vyspělá země, zaměřilo své exportní priority jen na několik oborů, kterými jsou např. elektronika, optika, robotizace či výroba dopravních prostředků. Obecně platí, že by mělo být soustředění sil na zvýšení a udržení schopnosti konkurence exportních produktů důraznější, čím je ekonomika menší a otevřenější. Dalším hodnoceným hlediskem zahraničního obchodu je proporcionalita. Na světě je jen málo zemí, které mají dostatečně velký domácí trh a zároveň také průmyslovou základnu, která jim umožňuje soběstačný vývoj. Význam zahraničního obchodu můžeme také posuzovat podle demonstrativního efektu. Vývozní portfolio každé země je vizitkou stavu a úrovně rozvoje ekonomiky daného státu. Na druhé straně dovozní program slouží nejen k řešení problému proporcionality, ale i k zajištění zrychlení ekonomického rozvoje importující země. Lze tedy hovořit o jistém způsobu demonstrace technického, designového či módního trendu, který může působit na ekonomický a společenský pokrok.

3.1.2 Funkce zahraničního obchodu

Zahraniční obchod plní v národní ekonomice určité funkce, a to i přes značné rozdíly v závislosti na typu ekonomiky a ekonomické vyspělosti jednotlivých zemí. Jako základní funkce zahraničního obchodu Fojtíková (2009, s. 3) uvádí tyto:

- transformační funkce;
- transmisní funkce;
- růstová funkce.

Transformační funkce znamená, že zahraniční obchod mění či upravuje strukturu domácí produkce na strukturu žádoucí z pohledu výrobního či finálního využití. Tato funkce je výrazná zejména u malých ekonomik, kde dovozní toky jsou předpokladem překonání limitů ve vybavení výrobními zdroji. Dovoz určitých produktů může překonat limity dané přírodními i ekonomickými podmínkami (Fojtíková, 2009, s. 4).

Dle Fojtíkové (2009, s. 4) lze transmisní funkci považovat za vyšší typ transformační funkce zahraničního obchodu. Jak ale uvádí Cihelková (2003, s. 7), podstata této funkce spočívá v přenosu informací, kritérií, poznatků a stimulů rozhodování a chování ekonomických celků.

Růstová funkce souvisí s utvářením specializace dané země, a to zejména u malých ekonomik, u kterých je struktura domácí ekonomiky ovlivněna exportní výkonností a konkurenceschopností výrobků této země na zahraničních trzích (Fojtíková, 2009, s. 4). Avšak v určitých případech může tato funkce působit jako bariéra růstu domácí ekonomiky, a tak snižovat zdroje a národní důchod dané ekonomiky, místo aby je zvyšoval.

Štěrbová (2013, s. 20-23) řadí k základním funkcím zahraničního obchodu kromě výše uvedených ještě funkci vyrovnání trhů, harmonizační funkci, integrační a parametrickou funkci.

3.1.3 Formy zahraničního obchodu

Tato podkapitola stručně definuje formy zahraničního obchodu, které jsou děleny na tradiční a netradiční formy (Štěrbová, 2013, s. 16).

Mezi tradiční formy zahraničního obchodu dle Štěrbové (2013, s. 16) patří export, import, reexport a reimport. Export neboli vývoz je definován jako souhrn činností, které jsou spojeny s prodejem zboží a služeb do zahraničí. Opakem exportu je import (dovoz), který je spojen s nákupem zboží a služeb ze zahraničí.

Dle Machkové (2003, s. 186) je reexport definován jako opětovný vývoz dovezeného zboží. To znamená, že nakoupené zboží a služby v zahraničí se následně prodávají do třetí zahraniční země. K reexportům mohou vést jak komerční zájmy, tak i obchodně politické důvody či možnost komplementace výrobků dováženými součástkami apod., které jsou typické pro obchod se strojírenskými výrobky (Machková, 2003, s. 186). Poslední formou tradičního zahraničního obchodu je reimport, který lze charakterizovat jako kombinaci exportu a importu.

Jako netradiční formy zahraničního obchodu Štěrbová (2013, s. 17) uvádí tyto:

- jednoduchý tranzitní obchod;
- zušlechťovací styk;
- merchantingový obchod;
- kvazi-tranzitní obchod.

Hranice mezi netradiční formou zahraničního obchodu v praxi a ekonomickou literaturou není přesně stanovena, a proto u některých forem je obtížné klasifikovat druh předmětu obchodu.

3.1.4 Vlivy působící na zahraniční obchod

Každý stát při uskutečňování mezinárodního obchodu uplatňuje soubor nástrojů a opatření, které Mulačová (2013, s. 471) rozděluje na objektivní a subjektivní.

Mezi objektivní vlivy patří geografická poloha, klimatické podmínky, přírodní charakter země nebo zdroje surovin. Všechny tyto jevy jsou dány a je nutné je respektovat při utváření národohospodářských koncepcí. Svatoš (2009, s. 25) mezi objektivní faktory také řadí ekonomickou vyspělost státu, technickou úroveň či vzdělanost obyvatelstva. U těchto faktorů může dojít v průběhu času k určitým změnám.

Zatímco subjektivní vlivy zahrnují vliv státu a zásahy jeho orgánů a institucí, které se svou činností snaží formovat vnější vztahy země pomocí zákonů, opatření a regulačních pravidel jak z hlediska komoditní či teritoriální struktury, tak i objemu uzavíraných obchodů (Mulačová, 2013, s. 471).

Jak uvádí Svatoš (2009, s. 25): „*Historicky první státní zásahy měly chránit domácí výrobu, většinou ekonomicky slabou, vůči zahraniční konkurenci. Státní protekce (například cla) měla mladým státům zajistit dodatečné ekonomické zdroje. Státní zásahy ve prospěch vyvážejících podniků se začaly masověji uplatňovat až ve 20. století. V současné době existují státní zásahy, které mají obecné ekonomické účinky, a působí tak i na vnější ekonomické vztahy*“.

V posledních letech nástrojů státu na bezprostřední ovlivňování zahraničního obchodu ubývá, neboť působnost podobných nástrojů omezuje či vylučuje Světová obchodní organizace (WTO).

Ekonomickou politiku státu lze ve vztahu k vnějším ekonomickým vztahům rozdělit na liberální a protekcionistickou. Liberální ekonomická politika se vyznačuje minimem státních zásahů do vnějších ekonomických vztahů. Tento typ politiky je typický pro Velkou Británii a Nizozemsko. Naopak protekcionistická ekonomická politika je charakteristická svým velkým množstvím státních zásahů do vnějších ekonomických vztahů. Typické prvky této politiky najdeme v obchodní politice USA, Japonska, Brazílie a dalších (Svatoš, 2009, s. 25-26).

3.1.5 Vymezení mezinárodního obchodu

Pro definování pojmu mezinárodní obchod je nejprve nutné vymezit obchod obecně a následně pak obchod zahraniční. Štěrbová (2013, s. 13) definuje obchod jako reálné a finanční hospodářské transakce sloužící ke směně zboží a služeb, u kterých dochází k oddělení osob výrobce a spotřebitele v čase a prostoru. Zahraniční obchod je dle Fojtíkové (2009, s. 1) směna zboží překračující hranice státu či ekonomického celku.

Kučera (2008, s. 17) definuje mezinárodní obchod jako uspořádaný soubor právních norem napříč různými právními odvětvími, které spojuje společný účel, kterým je upravovat právní vztahy vznikající při uskutečňování mezinárodního obchodu a vyskytující se v mezinárodním hospodářském styku.

Rozehnalová (2010, s. 17) zmiňuje, že mezinárodní obchodní vztahy jsou realizovány ve třech úrovních:

- a) vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi;
- b) vztahy mezi státy a subjekty realizující zahraničně ekonomickou činnost na jeho území;
- c) vztahy mezi obchodníky z různých států.

Existencí různých obchodně politických či ekonomických opatření je přímo nebo zprostředkovaně ovlivněn vývoz a dovoz zboží. Kromě cel, daní a poplatků jsou sem řazeny

například i různá úřední povolení, osvědčení či jiné dokumenty, bez kterých by nebyla možná realizace obchodní transakce přes hranice státu a následné uvedení výrobku na trh. Rozehnalová (2010, s. 123) uvádí další důvody pro přijetí opatření, kterými jsou například provedení mezinárodního závazku státu, nebo důvody mající původ ve vlastních zájmech státu. Může se jednat o realizaci obchodně politických zájmů, ochranu kulturních hodnot či bezpečnostních a hygienických hodnot.

3.2 Rizika mezinárodního obchodu

Podniky zapojené do mezinárodního podnikání si musí být vědomy jak příležitostí spojených se vstupem na nové trhy, tak i s riziky, která s mezinárodním podnikáním souvisejí. V dnešním globalizovaném světě je obtížné rizika předvídat, což ukázala krize, která v roce 2008 zasáhla světovou ekonomiku. Machková (2015, s. 37) uvádí, že při podnikání na mezinárodních trzích nelze rizika zcela vyloučit, ale v některých případech je lze omezit, vyhnout se jim či je přenést na jiné subjekty. Avšak nepodstupování rizik by znamenalo vzdát se možnosti využívat nové příležitosti na zahraničních trzích.

Rizika mezinárodního obchodu lze rozdělit do několika skupin. Hlavní typy rizik, se kterými se podniky setkávají nejčastěji, lze dle Machkové (2003) rozdělit následovně:

- rizika tržní;
- rizika komerční;
- rizika přepravní;
- rizika teritoriální;
- rizika kurzová;
- rizika odpovědnostní.

Tržní rizika dle Kolečáka (2015, s. 58) vznikají v důsledku náhlých či pozvolných změn tržních podmínek a podnik může utrpět ztrátu nebo nedosáhne předpokládaného výsledku. Avšak vývoj na trhu může vést k neočekávanému a lepšímu ekonomickému výsledku, než se kterým počítalo. Toto riziko podstupuje každý podnikatelský subjekt, který vstupuje na domácí či mezinárodní trh. Míra zmiňovaného rizika výrazně stoupá v případech mezinárodních trhů, kde se spojují vlivy všech relevantních trhů zároveň. S touto

problematikou musejí počítat zejména ty podniky, které plánují a realizují dlouhodobé transakce.

Změny tržní situace mohou být způsobeny různými příčinami. Dle Machkové (2003, s. 146) lze mluvit například o změně vztahu poptávky a nabídky po určitém produktu, změnami v postavení rozhodujících dodavatelů či odběratelů, změnami v technologických postupech, nebo sezónními výkyvy apod. Důsledek těchto změn může vést k nepředpokládanému nárůstu nákladů firem, ke změně cen výrobků či ztrátě konkurenceschopnosti podniku. Z hlediska tržního rizika je toto ovlivnění patrné zejména na hospodářských výsledcích organizací a má vliv na budoucí podnikatelské záměry dlouhodobého charakteru. Kolečák (2015, s. 59) uvádí, že je nutné klást důraz na dostatečnou analýzu trhu, konkurenci a spoléhat se na zodpovědné podnikové řízení.

Komerční rizika vyplývají z nesplnění závazku obchodním partnerem a týká se vztahů mezi exportérem a importérem, ale i poskytovatelů doprovodných služeb využívaných v obchodu jako jsou dopravci, zasílatelé, kontrolní společnosti, pojišťovny apod. (Machková, 2003, s. 148).

Machková (2003, s. 148) uvádí nejčastější projevy komerčního rizika v zahraničním obchodu:

- odstoupení obchodního partnera od kontraktu;
- nesplnění či vadné plnění kontraktu dodavatelem;
- bezdůvodné nepřevzetí zboží odběratelem;
- platební nevěle dlužníka;
- platební neschopnosti dlužníka.

Prevence podstupování komerčních rizik vede k neustálému získávání informací o účastnících trhu, jejich profesní zdatnosti, finanční situaci a schopnosti úvěru. Pro získání těchto informací jsou využívány informační a poradenské služby bank, informačních kanceláří apod. (Machková, 2003, s. 148).

Přepravní rizika jsou dalším rizikem, které musí být zohledněno při prodeji zboží, neboť souvisí s přepravou zboží na zahraniční trhy. V dnešním globalizovaném světě se zboží přepravuje na velké vzdálenosti, což vede k zvyšujícím se nárokům na rychlost a spolehlivost

přepravy. V takovém případě hrozí riziko jak dodavateli, tak i odběrateli. Proto je možné přepravní riziko omezit pojištěním, vhodnou volbou dodací smlouvy, či volbou spolehlivého dopravce (Machková, 2015, s. 42). Mezi nejčastější přepravní rizika lze zařadit např. neodborné zacházení s nákladem, krádež nebo zanedbané uložení nákladu.

Teritoriální rizika souvisejí s politickou a ekonomickou nestabilitou dané země, ale zároveň mohou být důsledkem přírodních katastrof, bojkotu zboží, embarga apod. (Koleňák, 2015, s. 61). Tato rizika mají většinou negativní vliv na výsledky obchodních transakcí či znesnadňují budoucí podnikatelské záměry v určité zemi. Mezi hlavní druhy teritoriálních rizik Machková (2006, s. 42) řadí:

- platební neschopnost spojená s politickými událostmi;
- riziko transferu;
- administrativní zásahy státu;
- opatření třetích zemí znemožňující transfer deviz;
- přírodní katastrofy.

Vzhledem k charakteru se dají teritoriální rizika předpovídat jen obtížně, proto nejúčinnějším preventivním opatřením je získání dostatečného množství informací o dané zemi, která je předmětem komerčního zájmu podniku.

Kurzové riziko Lacina (2007, s. 84) definuje jako nepředvídatelnost hodnot aktiv a pasiv v důsledku neočekávaných změn měnových kurzů. Machková (2003, s. 152) charakterizuje kurzová rizika jako důsledek vývoje kurzů měn účastníků mezinárodních měnových vztahů.

Tato rizika vyplývají z obchodování mezi dvěma státy, které mají odlišnou měnu. Přesná částka za zboží či službu je uvedena v jedné měně, která je předmětem obchodu, a bude vyplacena dle smlouvy v jiný den. Tudíž reálná hodnota může být změněna oproti danému kurzu v den podpisu smlouvy. Pokud bude inkasující země přijímat platbu v jiné než domácí měně, tak téměř vždy dojde k rozdílu. Proto může daná země dostat zapláceno více, než je skutečná cena zboží či služby, ale zároveň může inkasovat i méně kvůli oslabení kurzu domácí měny.

Poslední zmiňovanou skupinou jsou rizika odpovědnosti za výrobek, která jsou v posledních letech velmi významná, zejména pokud podniky vyváží své zboží na trhy vyspělých států. Zvláště na trzích Evropské unie a Spojených států amerických je kladen důraz na ochranu spotřebitele. V těchto zemích je podle Machkové (2003, s. 154) výrobce odpovědný za škody na zdraví nebo majetku, které mohou být způsobeny v důsledku vad výrobku. Proto nejúčinnějším nástrojem ochrany proti tomuto riziku je pojištění.

3.3 Společná obchodní politika

Obchodní politika státu je podle Štěrbové (2013, s. 99) souhrn opatření, nástrojů, záměrů, smluv a strategií, vytvářených pro domácí a zahraniční podnikatelské subjekty. Prostřednictvím obchodní politiky dochází k zajištění optimálního vnitřního ekonomického vývoje národního hospodářství.

„Základní funkcí obchodní politiky tedy je koncipovat potřebné podpůrné prostředí pro prosazování hospodářské strategie země v mezinárodních podmínkách, v soutěži o lepší postavení na zahraničních trzích, ale i pro účinnější ochranu domácího trhu“ (Baláž, 2010, s. 266).

Na ekonomiku má obchodní politika vliv zejména svou otevřeností a zapojením se do mezinárodního investování. Platí, že čím menší je vnitřní trh, tím větší je otevřenost ekonomiky. Pokud je velikost trhu stejná, tak vyspělé státy mají větší podíl zahraničního obchodu na hrubém domácím produktu (Kalínská, 2011, s. 92-93). Též plní funkci suverénního postavení stát, což znamená, že každý stát má právo se rozhodovat a upravovat poměry obchodní politiky na svém území.

V dnešním globalizovaném světě se prohlubují a zintenzivňují obchodní vztahy, které vytváří souhrn obchodních politik všech států světa a jejich obchodní aktivity přesahují hranice daného státu. Avšak zasahuje i podnikatelské subjekty, které jsou zaměřeny na vnitřní trh daného státu.

3.3.1 Směry obchodní politiky

Vlivem historického vývoje obchodní politiky je možné definovat dva základní směry, a to liberalismus a protekcionismus (Kalínská, 2010, s. 93). Avšak toto rozdělení má jen teoretický charakter a v praxi se takto téměř nevyskytuje. Oba tyto přístupy přinášejí ekonomice výhody i nevýhody, a proto je nutné zvažovat krátkodobé a dlouhodobé dopady jak v ekonomické, tak i sociální oblasti.

Fojtíková (2009, s. 12) charakterizuje liberalismus jako postupné odstraňování překážek obchodování, kdy se národní trh států otevírá s cílem umožnit volný pohyb zboží a služeb. Tato opatření jsou prováděná pomocí státních zásahů s cílem odstranit bariéry obchodování mezi jednotlivými zeměmi, a tím se podílet na růstu světového obchodu. Štěrbová (2013, s. 104) dále uvádí, že vlivem liberalismu dochází k odstranění překážek obchodu, otevření vnitřního trhu zahraniční konkurenci a odstranění proexportních, přímých i nepřímých podpor státu.

Naopak protekcionismus podle Kalínské (2010, s. 94) je charakterizován jako opatření negativního charakteru mající pozitivní účinek jen z krátkodobého hlediska. Dále Baláž (2010, s. 263-264) uvádí, že využívání protekcionistických praktik z dlouhodobého hlediska vede ke ztrátě ekonomického kontaktu země s vnějším prostředím a ztrátě obchodních partnerů. Podle Fojtíkové (2009, s. 7) protekcionismus v mezinárodním pojetí vyjadřuje zásahy státu sloužící k ochraně domácích odvětví před dovozy ze třetích zemí.

3.3.2 Nástroje obchodní politiky

Jak již je uvedeno výše, tak každý stát k realizaci obchodní politiky používá soustavu nástrojů a opatření. Tyto nástroje jsou zpravidla děleny na autonomní a smluvní (Fojtíková, 2009, s. 25).

Fojtíková (2009, s. 25) charakterizuje autonomní nástroje obchodní politiky jako jednostranná rozhodnutí státu, která se neopírají o žádnou mezinárodní smlouvu. Pomocí těchto nástrojů stát omezuje dovoz konkurenceschopnějšího zboží ze zahraničí a chrání tak domácí výrobu, ale zároveň se snaží podporovat vývoz domácích produktů na zahraniční trhy. Autonomní nástroje dle Štěrbové (2013, s. 107) lze rozdělit na tarifní a netarifní.

Mezi tarifní nástroje řadí Kalínská (2010, s. 97) cla, která představují peněžitou částku vybíranou státem při přechodu zboží přes celní hranici. Prostřednictvím cel stát mění cenu vyváženého a dováženého zboží. Přehled členění cel z různých hledisek, jak uvádí Fojtíková (2009, s. 27-28), je uveden v tabulce č. 1.

Tabulka 1 Druhy cel

Členění cla	Druh cla
Dle účelu zdanění	fiskální
	ochranná
Dle směru pohybu	dovozní
	vývozní
	průvozní
Dle způsobu výpočtu	valorická
	specifická
	diferencovaná
	smíšená
Dle stupně regulace	autonomní
	smluvní

Zdroj: vlastní zpracování, Fojtíková (2009, s. 27-28)

Podle Fojtíkové (2009, s. 28) jsou dalšími tarifními nástroji obchodní politiky celní kvóty, celní stropy, daně a další poplatky. Celní kvóty představují určité množství produktů, které je možné dovážet za zvýhodněnou celní sazbu. Po jejím překročení je dovoz zboží stále povolený, avšak již s vyšším clem. Celní strop vyjadřuje dovoz zboží za zvýhodněnou celní sazbu do doby, dokud jedna ze stran nezruší uplatnění diskontní sazby. Daně a celní poplatky se vztahují k použití celního prostoru a slouží k zabezpečení celně statistické služby státu.

Za obchod nejvíce poškozující se považují netarifní nástroje, neboť jsou velmi těžce kvantifikovatelné, a proto jsou označovány za „neviditelnou překážku trhu“ (Fojtíková, 2008, s. 82). Při realizaci společné obchodní politiky Evropská unie využívá tarifních i netarifních nástrojů. Jak uvádí Kalínská (2011, s. 98-99) dle klasifikace Konference OSN o obchodu a rozvoji jsou netarifní opatření rozdělena do následujících skupin:

- paratarifní opatření;
- finanční opatření;
- automatická licenční opatření;
- kvantitativní opatření;
- monopolistická opatření;
- technická, sanitární a fytosanitární opatření;
- opatření na kontrolu výroby a vývozu.

Podle Fojtíkové (2009, s. 30) lze mezi nejčastější netarifní nástroje zařadit množstevní omezení, technické překážky a opatření státu v oblasti fiskální politiky a devizovém režimu. Množstevní omezení se vyznačuje vyhlášením dovozních a vývozních kvót a po jejich vyčerpání dojde k zákazu dovozu (vývozu) výrobku na tuzemský trh. Tento nástroj byl již několikrát využit i Evropskou unií jako ochrana evropského trhu před nadměrným dovozem zboží ze třetích zemí (např. dovoz aut z Japonska, dovoz textilu a obuvi z Číny apod.). Hlavním úkolem opatření státu v oblasti fiskální politiky a devizového režimu je posílit konkurenceschopnost domácích producentů pomocí daňové politiky, omezováním transferu kapitálu, exportu domácích výrobků atd. Machková (2015, s. 124) uvádí, že technická překážka je povinnost dovozce (vývozce) prokázat shodu výrobku s technickými normami země. Mezi technické překážky obchodu řadí například povinné certifikáty, administrativní povolovací řízení nebo změny výrobních faktorů, které musí být zajištěny pro splnění podmínek místních orgánů.

Smluvní nástroje obchodní politiky Fojtíková (2009, s. 32-33) charakterizuje jako obchod mezi dvěma a více zeměmi, jejichž základním nástrojem jsou mezinárodní smlouvy, které slouží k dosažení stability v obchodních vztazích, ale i vymahatelnosti dohodnutých závazků. Mezinárodní smlouva je tedy chápána jako obecná formální dohoda, která slouží především

k regulaci obchodních podmínek a ustanovení vzájemných práv. Mezinárodní smlouvy je možné dělit podle:

- počtu zúčastněných stran – dvoustranné a mnohostranné smlouvy;
- možností omezení přístupu k nim – otevřené, polootevřené a uzavřené smlouvy;
- předmětu úpravy – smlouvy upravující obchodní spolupráci, dopravu, ochranu práv duševního vlastnictví, utvářením mezinárodních organizací apod.

Dalšími smluvními nástroji jsou dle Fojtíkové (2009, s. 33-34) obchodní a platební dohody. Obchodní dohody jsou oproti obchodním smlouvám konkrétnější a krátkodobější. Přímo navazují na obchodní smlouvy a jsou zaměřeny na obchodování s určitou komoditou. Platební dohody jsou sjednávány samostatně mezi státy, jestliže není úprava platebního styku přímo součástí obchodní dohody. Platební dohody upravují způsob vzájemného vyrovnávání závazů a pohledávek, které vyplývají z hospodářských vztahů mezi jednotlivými státy určující zúčtovací měnu, platební tituly, úročení atd. Tyto dohody je možné uzavřít ve volně směnitelných měnách či clearingově.

3.3.3 Obchodní politika EU

Mezi hlavní cíle, které si tehdejší Evropské hospodářské společenství (EHS) stanovilo, je vybudování společné obchodní politiky. Její právní zakotvení nalezneme ve článku 110 Smlouvy o Evropském hospodářském společenství. Podoba současné společné obchodní politiky EU se formuje již od dob Římské smlouvy, přes utváření celní unie, společného trhu, jednotného vnitřního trhu až k zavedení měnové unie. Společná obchodní politika se snaží dosáhnout harmonického rozvoje všech ekonomických aktivit při respektování životního prostředí, ekonomické a sociální kohese členských zemí, zvyšování životní úrovně a dodržování solidarity členských států.

Vytvořením celní unie se snaží členské státy přispět ve společném zájmu k harmonickému rozvoji světového obchodu, postupnému odstranění omezení mezinárodního obchodu a k snižování celních srážek.

Společná obchodní politika Evropské unie byla vytvořena pomocí smluvních ujednání, ve kterých se členské státy EU zavázaly podstoupit část svých kompetencí v zahraničně-

obchodní politice na úroveň Evropské unie. Ujednané cíle a zásady jsou stanoveny ve Smlouvě o Evropské unii a ve Smlouvě o fungování Evropské unie (Kalínská, 2011, s. 123). Smlouva o Evropské unii je Maastrichtská smlouva z roku 1992, která byla nejprve nahrazena novelizovanou Amsterdamskou smlouvou, poté Smlouvou z Nice a naposledy Lisabonskou smlouvou. Smlouva o fungování Evropské unie je Římská smlouva z roku 1957 (dříve Smlouva o založení Evropského společenství), která byla též novelizována výše uvedenými smlouvami.

Obchodní politika je jednou z politik EU, v jejímž rámci státy dosáhly nejvyššího stupně integrace, neboť členské státy veškeré své pravomoci týkající se obchodní politiky vůči nečlenským zemím, delegovaly na orgány EU. To však neznamená, že by se členské státy podřizovaly jen rozhodnutím orgánů EU. Veškeré právní akty jsou schvalovány Radou Evropské unie, v níž má každý členský stát zastoupení v podobě ministrů.

3.3.4 Obchodní politika ČR před vstupem do EU

Obchodní politika České republiky se mezi lety 1993-2003 vyznačovala liberalizací zahraničního obchodu a otevíráním české ekonomiky zahraniční konkurenci. Bylo tedy nutné přeorientovat české podniky na náročnější západní trhy a rozvíjet proexportní politiku. Dle Fojtíkové (2015, s. 24-25) se po roce 1993 zahraničně obchodní politika vyznačovala následujícími znaky:

- dodržování smluvních závazků z celní unie;
- plnění smluvních závazků ČR v rámci dohod o vytváření zón volného obchodu;
- podepisování preferenčních dohod se státy, se kterými měla EU již podepsané preferenční dohody, např. Turecko;
- snižování celních a jiných bariér v obchodě s členskými státy WTO;
- podepisování preferenčních dohod se státy, které byly k EU přidruženy, tzn. měly podepsány asociační dohody s EU, např. Litva, Lotyšsko apod.

Přestože byl u nás v 90. letech prosazován volný obchod a byly uzavírány mezinárodní obchodní smlouvy s dalšími zeměmi, byla cla či množstevní omezení dovozu rovněž využívána. Průměrná výše smluvního cla dle Fojtíkové (2008, s. 25) byla v Česku 8 % a postupně klesala na 6,1 % v roce 2001. Nejvyšší celní sazbu měly v roce 2001 hotové

výrobky a to 7,4 %, zatímco na dovoz surovin byla uvalena sazba 3,1 % a na produkty 4,9 % (Fojtíková, 2008, s. 25).

Také celní politika byla nedílnou součástí zahraničně obchodní politiky a procházela v 90. letech řadou právních a institucionálních změn. V roce 1993 bylo Generálnímu ředitelství cel podřízeno 21 oblastních celních úřadů a jim 136 celních úřadů, již v roce 1997 po reorganizaci byly oblastní celní úřady nahrazeny 8 celními ředitelstvími, např. v Praze, Českých Budějovicích, Plzni atd., a jim bylo podřízeno 91 celních úřadů. Výše uvedené změny probíhaly pod vlivem postupného začleňování České republiky do Evropské unie.

Hospodářská spolupráce mezi Českou republikou a členskými státy Evropské unie probíhala na základě Evropské dohody. Po rozpadu ČSFR byla podepsaná nová Evropská dohoda, která vešla v platnost 1. ledna 1995. Cílem této dohody je vytvořit zónu volného obchodu s průmyslovými výrobky do roku 2001. Proto byla v průběhu 90. let odstraňována cla a další netarifní překážky obchodu mezi ČR a EU. Obchod s komoditami jako je maso, cukr, obilí apod. byl liberalizován až po roce 2000 v rámci stanovených kvót, které byly navyšovány postupně (Fojtíková, 2015, s. 25). K zcela volnému obchodu se zemědělskými výrobky došlo až po vstupu České republiky do Evropské unie.

3.3.5 Obchodní politika ČR po vstupu do EU

Po dlouhých přípravách a několikaletém vyjednávání vstoupila 1. května 2004 Česká republika do Evropské unie. Vstup ČR do EU s sebou přinesl zásadní změny v obchodní politice České republiky.

Zahraniční obchod patří k nejstarším oblastem EU, které byly formovány již od počátku EU (tehdy ještě EHS) a začleňovány do oblasti společného zájmu členských zemí. Na tomto základě byl obchod a vše s ním související svěřen do kompetence nadnárodních orgánů EU. Fojtíková (2008, s. 26) uvádí, že zhruba jedna pětina zahraničního obchodu ČR podléhá pravidlům společné obchodní politiky Evropské unie (je to tzv. extraunijní obchod). Zbývajících zhruba 80 % obchodní směny Česka probíhá v rámci jednotného vnitřního trhu Unie (tzv. intraunijní obchod) a nespadá tak pod společnou obchodní politiku.

Fojtíková (2008, s. 26) vysvětluje, že při realizaci společné obchodní politiky všechny členské státy zaujímají jednotná stanoviska, která jsou následující:

- utvoření jednotného celního sazebníku EU, který zahrnuje jednotná cla pro dovoz z třetích zemí;
- uzavření rámcových mezinárodních obchodních dohod, které sjednávají společné instituce EU;
- vytvoření jednotných pravidel v oblasti preferenčního systému;
- společný postoje v rámci liberalizace světového obchodu;
- jednotná vývozní politika, ne však proexportní;
- ochranná obchodní opatření vůči dumpingovým a subvencovaným dovozům z třetích zemí.

Česká republika disponuje omezeným počtem hlasů v Radě Evropské unie, tj. 12 hlasů z celkového počtu 352. Z toho důvodu je nutné vytvářet koalice s dalšími členskými státy a prosazovat tak obchodní zájmy ČR. Aby bylo v rámci jednání EU dosaženo ve společné obchodní politice úspěšných výsledků, je nutné, aby Česká republika měla jasně definované zájmy a ty uměla řádně argumentovat a doložit představami. Proto v roce 2006 vytvořilo Ministerstvo průmyslu a obchodu dokument „*Strategie prosazování obchodně ekonomických zájmů ČR v EU – obchod a konkurenceschopnost*“. Cílem této strategie je zaměřit se na ty oblasti, které pomohou zlepšit konkurenceschopnost českých podniků na světových trzích.

3.3.6 Celní politika ČR v rámci společné obchodní politiky EU

Evropská unie tvoří jednotné celní území, a tak je celní politika vůči třetím zemím tvořena pro celou EU společně. Z toho tedy vyplývá, že i výběr cla spadá do kompetencí Evropské unie. Po vstupu České republiky do Evropské unie došlo, jak ke změně způsobu stanovení cla, tak i ke změně celní politiky, která se stala výhradním právem právě EU. Z celkového objemu vybraného cla v daném státě putuje 75 % do rozpočtu EU a 25 % zůstává vybírajícímu státu (ČSÚ, 2020j).

Pohyb zboží přes hranice státu upravuje řada právních předpisů Evropského společenství a zákony, vyhlášky či vládní nařízení České republiky. Pro rozsáhlost právních norem

upravující celní problematiku, jsou uvedeny jen vybrané z nich. Předpisy EU a zákony ČR uvádí Celní správa ČR (2020):

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013, kterým se stanoví celní kodex Unie;
- nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 2015/2446, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013, pokud jde o podrobná pravidla k některým ustanovením celního kodexu Unie /DA/;
- zákon č. 242/2016 Sb., celní zákon;
- zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky.

Preferenční obchodní dohody jsou uzavírány na základě článku XXIV Všeobecné dohody o clech a obchodu, které jsou považovány jako prostředek k usnadnění vzájemného obchodu mezi zeměmi (BusinessInfo, 2020). Preferenční dohoda mezi Českou republikou a Velkou Británií vstoupila v platnost 1. března 1992 jako Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé (Celní správa ČR, 2020).

BusinessInfo (2016) uvádí, že zboží importované ze třetích zemí do České republiky musí splnit řadu úkonů. Zboží je nutné proclít prostřednictvím celní správy a zaplatit vyměřené clo. Celní správě musí být doložena faktura potvrzující nákup a vyplněné celní prohlášení, tzv. jednotný správní doklad. Od května 2016 upravuje celní řízení nový Celní kodex EU, který platí jednotně v celé EU pro vývoz i dovoz zboží. Celní úřad vymezuje clo na základě celní sazby, která je stanovena v celním sazebníku Společenství a pro každý druh zboží je odlišná. Sazebník obsahuje více než deset tisíc položek. Při dovozu zboží do volného oběhu v ČR je vyměřena vedle cla také daň z přidané hodnoty (DPH) v základní sazbě 21 %, či ve snížených sazbách 15 % a 10 %.

Ministerstvo financí ČR (2020) vysvětluje, že Celní správa ČR je soustava orgánů státní správy, která působí v oblasti celnictví, celní politiky, celních sazeb a celní statistiky. Celní orgány také vykonávají správu části nepřímých daní (spotřební daň, DPH, daň z elektřiny, zemního plynu a pevných paliv).

3.4 Mezinárodní obchodní organizace a dohody

Mezinárodní organizace ovlivňují mezinárodní obchod pomocí pravidel a dohod. Do těchto organizací se sdružují státy či nevládní organizace dobrovolně s cílem podporovat mezinárodní obchod a liberalizovat obchodní toky. V kapitolách níže jsou stručně popsány vybrané z nich.

3.4.1 Všeobecná dohoda o clech a obchodu

Všeobecná dohoda o clech a obchodu (*General Agreement on Tariffs and Trade – GATT*) byla podepsána v roce 1947 v Ženevě jako mnohostranná obchodní dohoda s cílem prosazovat „volný obchod“ (Fojtíková, 2009, s. 17). Tento dokument tehdy podepsalo 23 zemí včetně tehdejšího Československa.

Od roku 1948 uspořádaly členské země osm kol jednání, která směřovala ke stanovení nových pravidel mezinárodního obchodu. Kotler (2007, s. 267) uvádí, že během prvních sedmi jednání došlo ke snížení cel na průmyslovém zboží ze 45 % na 5 %.

Poslední kolo jednání GATT proběhlo v roce 1993 (tzv. uruguayské kolo) a výsledkem je snížení cla na průmyslové zboží o 30 % a zvýšení objemu globálního obchodu se zbožím až o 10 % (Kotler, 2007, s. 267). Dále došlo k rozšíření působnosti GATT o obchod se zemědělskými produkty, sortimentu se službami a ke zpřísnění mezinárodní ochrany autorských práv, patentů a obchodních značek.

V roce 1994 na Ministerské konferenci GATT v Marrakéši byla podepsána i Dohoda o zřízení Světové obchodní organizace. Tato dohoda platí od 1. ledna 1995 a je nástupcem Všeobecné dohody o clech a obchodu. Podrobněji se Světové obchodní organizaci věnuje následující podkapitola.

3.4.2 Světová obchodní organizace

Světová obchodní organizace (*World Trade Organization – WTO*) je mezinárodní orgán, který se zabývá pravidly globálního obchodu mezi státy. Organizace byla založena v roce 1994 jako nástupce Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT) a její činnost byla

zahájena 1. ledna 1995, kdy nabyly účinnosti všechny podepsané mnohastranné dohody (Fojtíková, 2009, s. 24). Počet členů k 29. červenci 2016 byl 164 včetně České republiky (World Trade Organization, 2019). Hlavním úkolem WTO je dohlížet na dohody, jež se členské státy zavázaly dodržovat a podporovat jejich naplňování. Dále WTO působí jako fórum pro jednání o obchodních pravidlech a řeší případné spory mezi členskými státy.

Svatoš (2009, s. 60) vysvětluje, na kterých principech je Světová obchodní organizace založena:

obchod bez diskriminace;

- uvolňování obchodu;
- předvídatelnost;
- spravedlivá hospodářská soutěž;
- rozvojový princí.

BusinessInfo (2019a) uvádí, že ministerská konference je nejvyšším rozhodovacím orgánem a schází se jednou za dva roky. Těchto setkání se účastní ministři obchodu a průmyslu všech členských států. Pravomocně rozhoduje o všech záležitostech, které se týkají multilaterálních smluv nalezením konsenzu. Pokud není jednomyslnost nalezena, dochází k většinovému hlasování, kdy každá členská země disponuje jedním hlasem. Avšak většinové hlasování není typické.

Generální rada je složena z vyslanců a řídí organizaci v době mezi konferencemi ministrů. Podle oblasti jednání se také schází pod názvem Orgán pro řešení sporů nebo Orgán pro revizi obchodní politiky. Generální radě, jak uvádí Svatoš (2009, s. 62), jsou podřízeny tři orgány, které se zabývají jednotlivými oblastmi obchodu:

- a) obchod se zbožím;
- b) obchod se službami;
- c) obchodní aspekty práv k duševnímu vlastnictví.

Dále BusinessInfo (2019) zmiňuje, že na výše zmíněné Rady navazují výbory, které se zabývají specializovanými oblastmi obchodu, např. Výbor pro zemědělství, Výbor pro ochranná opatření a další. Sekretariát WTO sídlí v Ženevě a jeho úkolem je administrativní

a technická podpora WTO. V jeho čele stojí generální ředitel, který je volen na čtyřleté funkční období.

Česká republika patří mezi zakládající členy WTO. Dohodu o zřízení Světové obchodní organizace podepsala v dubnu 1994 v Marrakeši. Dohoda byla schválena Parlamentem České republiky a ratifikována prezidentem republiky. Publikována je ve Sbírce zákonů č. 191/1995 (Esipa, 2019). Tato Dohoda a k ní připojené mnohostranné dohody vstoupily v platnost dnem 1. ledna 1995 a tento den vstoupily v platnost i pro Českou republiku (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2019a).

Jak uvádí Ministerstvo průmyslu a obchodu (2019), tak po vstupu České republiky do Evropské unie se postavení země ve WTO změnilo. V souladu se zásadami společné obchodní politiky EU Česká republika přestala vystupovat a jednat samostatně. Z hlediska zásad WTO je Evropská unie považována za celní unii, a proto ve WTO za EU vystupují zástupci Evropské komise. Všechna společná ujednání EU jsou formulována v Bruselu či na koordinačních schůzkách v Ženevě. Dohody a ujednání Světové obchodní organizace jsou základním smluvním rámcem, ve kterém realizujeme svou obchodní politiku i po vstupu do Evropské unie.

3.4.3 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (*Organization for European Cooperation and Development* – OECD) byla založena v září 1961 jako nástupce Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (*Organization for European Economic Cooperation* – OEEC), která měla za úkol řídit hospodářskou obnovu Evropy po druhé světové válce (Baldwin, 2008, s. 35). V současné době má OECD 36 členů po celém světě včetně České republiky (OECD, 2019). Tato organizace také spolupracuje s nečlenskými státy, kterým byla nabídnuta aktivní spolupráce na činnosti OECD s perspektivou budoucího přístupu (např. Brazílie, Čína nebo Indie) a velkou měrou se podílí na světovém obchodu.

Mezi hlavní činnosti OECD patří prosazování tržních principů v oblasti ekonomického života, dále slouží jako fórum pro hledání vhodných řešení společných problémů členských států pomocí zkušeností, osvědčených postupů a řešení.

Hlavní cíle OECD jsou dle Nejvyššího státního zastupitelství ČR (2012) následující:

- rozvoj ekonomik členských států;
- dosažení udržitelného ekonomického růstu;
- zvyšování zaměstnanosti a životní úrovně;
- zprostředkování nových investic;
- ekonomická a sociálně-politická spolupráce členských států.

Dále se OECD dle Kalínské (2010, s. 201) v obchodních jednáních zaměřuje na zemědělský obchod, cla, obchod se službami, netarifní překážky, obchodní aspekty životního prostředí, obchodní investování a soutěž aj.

Od roku 1995 je Česká republika členem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Podle Svatoše (2008, s. 78) zapojení do činnosti organizace se během posledních let zintenzivnilo a přineslo konkrétní výsledky ve vybraných oblastech, např. v oblasti energetiky. Česká republika byla přijata za člena skupiny Konsenzu OECD v listopadu 2001. Od této doby se pravidla Konsenzu odrážejí i v české proexportní legislativě i uplatňovaných postupech EGAP, a.s. a ČEB, a.s. (Svatoš, 2008, s. 78).

3.5 Základní charakteristika České republiky a Velké Británie

Česká republika

Česká republika je středoevropský vnitrozemský stát sousedící se čtyřmi státy, s Německem, Polskem, Slovenskem a Rakouskem. Rozloha země je 78 866 km² (ČSÚ, 2020k). K 30. září 2019 měla Česká republika 10,7 mil. obyvatel (ČSÚ, 2020a). Česká republika má podle správního členění 14 samosprávných krajů a 8 regionů soudržnosti (Svobodová, 2019). Hlavní město je Praha, které je zároveň jedním z krajů i regionem soudržnosti. K 1. lednu 2019 měla Česká republika 6 258 obcí (ČSÚ, 2020i). V příloze na obrázku 1 je možné vidět administrativní členění České republiky podle krajů a regionů soudržnosti.

Česká republika vznikla rozdělením České a Slovenské Federativní republiky a od 1. ledna 1993 je samostatným státem, jehož státním zřízením je parlamentní demokratická

republika v čele s prezidentem. Od roku 1999 je členem Severoatlantické aliance (NATO) a 1. května 2004 se stala členským státem Evropské unie (Pražský hrad, 2020). Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (2020) uvádí, že ČR je členem mnoha mezinárodních organizací, jakými jsou například Organizace spojených národů, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Světová obchodní organizace, Mezinárodní visegrádský fond apod. V rámci Evropské unie je ČR rovněž součástí Schengenského prostoru. I přestože je Česká republika členem EU, tak měnou je česká koruna.

Velká Británie

Spojené království Velké Británie a Severního Irska (United Kingdom of Great Britain and Northern Island), jak zní oficiální název této země, je ostrovní stát ležící na severozápadě Evropy. Spojené království zahrnuje Velkou Británii (Anglie, Skotko, Wales), Severní Irsko a přilehlé ostrovy (Západní ostrovy, Shetlandské ostrovy, Orkneyské ostrovy, ostrovy Scilly, Wight, Anglesey). Rozloha státu je 229 850 km² a je tak největším ostrovem Evropy a devátým největším ostrovem na světě (BusinessInfo, 2020). Počet obyvatel k lednu 2020 byl 67 740 100 milionů (World Population Review, 2020). Hlavním městem je Londýn, který je považován za obchodní, finanční a kulturní centrum světa. Administrativní členění Velké Británie zobrazuje v příloze této práce obrázek 2.

Spojené království je konstituční monarchie s dvoukomorovým parlamentem. Od roku 1952 je hlavou státu Alžběta II., která je zároveň hlavou vlády a jurisdikce, vrchním velitelem ozbrojených sil Spojeného království a hlavou anglikánské církve. Zářoveň je královna Alžběta II. formální hlavou Commonwealthu čítající skupinu 54 nezávislých a rovnocenných zemí, které byly v minulosti součástí britského impéria (The Commonwealth, 2020).

Velká Británie je jedním ze zakládajících členů Spojených národů (OSN), které oficiálně vzniklo 24. října 1945 (OSN, 2020). Spojené království je členem mnoha dalších mezinárodních organizací, kterými například jsou Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), Mezinárodní měnový fond (MMF) či Severoatlantická aliance (NATO).

3.5.1 Historie zahraničního obchodu v České republice

V roce 1918, kdy došlo k rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku samostatného československého státu, zůstala velká část průmyslu na území České republiky. Zahraniční

obchod se orientoval především na Francii, Velkou Británii a USA. V roce 1928 se ČSR podílela na celosvětové průmyslové výrobě 1,4 % a zaujala 10. místo na světě (Martínek, 2010). Po roce 1934 klesl průmysl téměř na nulu vlivem devalvace české koruny.

V době centrálně řízené ekonomiky podléhal zahraniční obchod státnímu monopolu. Fojtíková, Vahalík (2015, s. 23) uvádí, že v roce 1953 získaly monopol na vývoz a dovoz zboží jen vybrané podniky, např. Strojexport, Skloexport, Chemapol, Koospol či monopol na dodávání služeb měly Čedok, Čechofrak nebo Brněnské vzorkové veletrhy apod.

V roce 1968, kdy bylo vytvořeno federativní uspořádání Československé socialistické republiky (ČSSR), bylo utváření obchodních podmínek svěřeno do kompetence Federálního ministerstva zahraničního obchodu. Později byl monopol zahraničního obchodu nahrazen monopolem státních vnějších ekonomických vztahů a zahraničně obchodní činnosti mohly vykonávat jen ty organizace, které získaly od Federálního ministerstva zahraničního obchodu (FMZO) oprávnění k provádění zahraničněobchodní činnosti. Podle Fojtíkové a Vahalíka (2015, s. 23) sloužil k řízení zahraničního obchodu plán, který obsahoval hmotný, přepravní, devizový a finanční plán, a byl odvozen z dílčích výrobních, investičních a odbytových plánů, jež byly součástí národohospodářského plánování.

I přesto, že zahraniční obchod plnil růstovou, transmisní a transformační funkci, tak sortimentní funkce plněna nebyla. „*Realitou byl nedostatečný sortiment prodávaného zboží, problémy s plněním vývozního plánu a nedostatek zboží, který vedl k praxi tzv. podpultového prodeje*“ (Fojtíková, Lebiezík, 2008, s. 61).

Do roku 1989 byla česká ekonomika centrálně řízená státem. Podniky byly zestátněny, nemohly se tedy samostatně rozhodovat o výrobě a jejich plánování podléhalo celostátním hospodářským plánům. V Československu v té době neexistovalo soukromé podnikání, bylo dokonce zakázáno zákonem. Zahraniční obchod byl směřován zejména na východ do Sovětského svazu.

Po roce 1989 prošla česká ekonomika transformačním procesem. Žídek (2006, s. 26) uvádí, že transformace je dlouhodobý a rozsáhlý proces, při kterém dochází ke změně fungování všech složek v celém systému. Tento proces bývá často doprovázen reformami (např. privatizace velkých podniků, daňová reforma apod). Výhodou tehdejšího Československa v transformaci ekonomiky byla geografická poloha země. Neboť

nejzápadnější poloha ze všech transformujících se ekonomik střední a východní Evropy, dávala předpoklad k navázání kontaktů s tržními ekonomikami západních zemí.

Na počátku 90. let, kdy došlo ke vzniku České a Slovenské federativní republiky (ČSFR), byly představeny změny hospodářské politiky, které zahrnovaly odstranění státního monopolu a přechod na tržní ekonomiku. Nová zahraniční politika ČSFR byla dle Fojtíkové a Vahalíka (2015, s. 24) zaměřena zejména na rozvíjení obchodních vztahů s dalšími zeměmi a na zapojování do světové ekonomiky.

Vlivem liberalizace zahraničního obchodu zanikl státní monopol, přestaly být sestavovány plány na dovoz a vývoz a zahraniční obchod začaly realizovat soukromé firmy. Dalším záměrem bylo snížit počet federálních ústředních orgánů státní správy, a tak bylo zrušeno FMZO a jeho kompetence byly předány federálnímu ministerstvu zahraničí a hospodářství. Následně bylo v roce 1992 zřízeno Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, které mělo zajišťovat zahraniční obchod a podporu exportu.

Od 1. ledna 1993 je Česká republika samostatným státem. Tehdejší vláda ČR podporovala proces liberalizace a otevírání ekonomiky zahraničním trhům, a proto bylo nutné přeorientovat české podniky na náročnější západní konkurenci a podporovat rozvoj proexportní politiky. Podle Fojtíkové (2009, s. 114) se zahraničně obchodní politika po roce 1993 vyznačovala následujícími znaky:

- dodržování smluvních závazků vyplývajících ČR z celní unie se SR;
- plnění smluvních závazků ČR, se kterými se dohodla o vytvoření zón volného obchodu (např. EU, CEFTA);
- podepisování preferenčních dohod s těmi státy, se kterými Evropská unie tyto dohody podepsané již měla (např. Izrael, Turecko);
- podepisování preferenčních dohod s těmi státy, které měly podepsány asociační dohody s EU (např. Litva, Lotyšsko, Estonsko apod.);
- plnění závazků v oblasti snižování cel a jiných bariér v obchodě s členskými státy WTO.

Hospodářská spolupráce ČR se členskými státy EU měla největší význam pro budoucí vývoj české ekonomiky. Součástí Evropské unie se stala Česká republika 1. května 2004 a tím současně začala platit i společná obchodní politika EU.

3.5.2 Zahraniční obchod mezi Českou republikou a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irsku

Ekonomické vztahy mezi těmito státy byly v průběhu několika let upevňovány řadou smluv. Od 20. prosince 1991 je v platnosti Smlouva o zamezení dvojímu zdanění u daně z příjmu a z kapitálových zisků, dále Dohoda o vzájemné podpoře a ochraně investic, která je platná od 26. října 1992 a dodnes nejdůležitější smlouvou je Smlouva mezi členskými státy Evropské unie a Českou republikou o přistoupení k Evropské unii (BusinessInfo, 2020).

Smlouva o přistoupení k Evropské unii byla podepsaná v dubnu 2003 v Aténách, čímž je rozhodnuto o členství České republiky v EU, ke kterému došlo 1. května 2004 (EUR-Lex, 2020). Vstup České republiky do EU měl výrazný vliv na zahraniční obchod jak s Velkou Británií, tak i s ostatními státy Evropské unie. Příznivé podmínky pro obchodování a objem obchodní směny mezi Českou republikou a Velkou Británií přineslo zrušení cel. Od doby členství České republiky v EU se obchodování s VB neustále navyšuje. Nicméně došlo k otevření prostoru pro obchodování i s jinými státy Evropské unie, se kterými do té doby obchodní směna nebyla uskutečněna z důvodu celních omezení a vysokým dopravním nákladům. Umožněním volného pohybu zboží v rámci EU došlo k rozšíření obchodních partnerů České republiky v rámci EU a zároveň k poklesu podílu na celkovém obchodu s Velkou Británií.

Podle BusinessInfo (2020) britské firmy v České republice od roku 1990 investovaly přes 70 mld. Kč a působí zde více než 300 britských firem (Marks & Spencer, BAE Systems, Allen & Overy apod.) Mezi české firmy, které mají ve Velké Británii tradičně největší obchodní zájmy, patří například Škoda Auto Mladá Boleslav, TPCA Kolín, Panasonic AVC Networks Czech Plzeň, Linet Želevčice, Johnson Controls Automobilové součástky Česká Lípa, Barum Continental Otrokovice, Foxconn CZ Pardubice, Moravia Steel Třinec apod.

3.6 Brexit

Britové jsou považováni za velké euroskeptiky a jejich vztah s Evropou patří k těm komplikovanějším. Tomu nasvědčuje i prohlášení Margaret Thatcherové (2003, s. 349): „*Že se vůbec někdo pustil do tak zbytečného a nesmyslného projektu, jako je budování evropského superstátu, budou lidé v budoucích letech považovat za snad největší bláznovství moderní doby. A že součástí tohoto projektu měla být i Británie se svou tradiční silou a globálním předurčením, se bude jevit jako politický omyl historického významu.*“ Také Nelson (2016) ve svém článku uvedl, že premiér David Cameron se stal obětí britské nedůvěry k EU, která existuje již od doby, kdy Velká Británie do unie vstoupila.

Pojem brexit se v posledních letech používá v souvislosti s procesem vystoupení Velké Británie z Evropské unie. Tento pojem vznikl zkrácením slov „Britain“ a „exit“. Podle Loužka (2017, s. 78) je brexit považován za největší geopolitický otřes v Evropě od pádu železné opony.

Proces vystoupení členského státu z Evropské unie upravuje článek 50 Lisabonské smlouvy, který stanovuje způsob, jakým je možné EU opustit (Vláda ČR, 2019). Tento proces je zahájen v okamžiku, kdy stát oznámí záměr vystoupit z Evropské rady. Předpokládaná lhůta ukončení členství dle článku 50 Lisabonské smlouvy je maximálně dva roky.

3.6.1 Období před referendem

V roce 2013 přislíbil David Cameron vyhlásit referendum o setrvání Velké Británie v Evropské unii, pokud v parlamentních volbách v roce 2015 jeho Konzervativní strana zvítězí. V těchto volbách Konzervativní strana vyhrála a David Cameron obhájil post britského premiéra (iDnes, 2015).

Příslibu referenda předcházela situace, kdy v roce 2010 žádná ze stran nezískala většinu parlamentních křesel v dolní komoře britského parlamentu, a tak žádná strana nemohla vytvořit vládu samostatně. Nakonec byla vláda utvořena z koalice mezi Liberálními demokraty a Konzervativní stranou, která volby vyhrála (Euroskop, 2016). Byl to počátek změn ve Velké Británii.

Portál Euroskop (2016) uvádí, že v listopadu 2015 zveřejnil premiér Cameron požadavky na reformu vztahů s EU. Reforma se měla týkat správy hospodářských záležitostí, volného pohybu osob, suverenity a konkurenceschopnosti. Na bruselském summitu Evropské rady konané v únoru 2016 byla schválena nová úprava postavení Velké Británie v Evropské unii. Tato dohoda zahrnuje omezení dávek pro zahraniční pracovníky po dobu čtyř let po vstupu na britský trh. Příspěvky na děti mají odpovídat podmínkám členského státu, ve kterém dítě žije. Dále si Velká Británie vyjednala, že nebude muset přispívat na záchranu Eurozóny.

Na základě těchto dohod vyhlásil premiér David Cameron konání referenda o setrvání Spojeného království v Evropské unii.

3.6.2 Referendum o vystoupení Velké Británie z Evropské unie

V červnu 2016 je uspořádané referendum o setrvání, či nesetrvání Velké Británie v Evropské unii. Tohoto referenda se účastnilo 72,2 % oprávněných voličů z toho 51,9 % Britů vyjádřilo souhlas s vystoupením z EU a 48,1 % voličů se vyslovilo pro setrvání (Vláda ČR, 2019).

Brexit byl na celonárodní úrovni přijat, avšak obyvatelé některých regionů rozhodovali jinak. Podle Uberoi (2016) zhruba 53 % obyvatel Anglie a Walesu volilo pro vystoupení z EU. Avšak jediným regionem v Anglii, kde většina občanů hlasovala pro setrvání v Evropské unii, byl Londýn. K této volbě se připojila i většina hlasů ve Skotsku a Severním Irsku. Kromě geografických kritérií určovala výsledek referenda i kritéria sociologická. McGill (2016) zmiňuje, že občané s univerzitním vzděláním, mladšího věku, vyšším příjmem a žijící ve větších městech častěji volili pro setrvání Velké Británie v EU. Naopak s brexitem spíše souhlasili lidé nad 40 let, bez univerzitního vzdělání a s nižším příjmem.

Dne 29. března 2017 o svém rozhodnutí Velká Británie informovala předsedu Evropské rady Donalda Tuska a spustila dvouleté vyjednávání o podmínkách odchodu z Evropské unie (Hunt, Wheeler, 2019).

Portál Euroskop (2016) zmiňuje, že podle článku 50 Lisabonské smlouvy musí být dojednáno postavení Spojeného království vůči Unii a musí být vyjednaná dohoda se všemi 27 členskými státy, kterou musí schválit obě strany. K přijetí dohody není zapotřebí

jednohlasné shody, ale kvalifikované většiny (72 % všech 27 členských států). V případě, že by Evropský parlament, jakkoliv nesouhlasil s ujednáním, ponechává si možnost dohodu vetovat.

Krátce po vyhlášení výsledků referenda David Cameron oznámil rezignaci na post britského premiéra a nově jmenovanou premiérkou se stala Theresa Mayová, jejíž kabinet převzal zodpovědnost za proces odchodu Velké Británie z Evropské unie (Euro, 2016).

3.6.3 Aktuální situace brexitu (březen 2019–březen 2020)

Dne 29. března 2019 měla Velká Británie oficiálně opustit Evropskou unii. Avšak ani po dvouletém vyjednávání nebyly dohodnuty přesné podmínky spolupráce mezi Spojeným královstvím a EU, proto byl již po několikáté datum odchodu odložen.

Morris (2018) uvádí, že zástupci Velké Británie s Bruselům vyjednávali dva roky dohodu o spořádaném odchodu. Tato dohoda řeší zejména vypořádání finančních závazků, přechodné období, irskou pojistku, práva občanů apod. Avšak neřeší úpravu budoucích vztahů po skončení brexitu.

Dále Morris (2018) zmiňuje poskytnutí tzv. přechodného období pro Velkou Británii, které má zajistit dostatek času na vyjednání budoucích vztahů s ostatními státy. Přechodné období je prodlouženo do 31. 12. 2020 s možností prodloužení do konce prosince 2022. Pro Velkou Británii z toho plyne, že bude muset dodržovat podmínky a práva EU, ale nebude mít možnost se podílet na tvorbě či úpravě těchto pravidel.

Důležitým bodem ve vyjednání o brexitové dohodě se stal protokol o Severním Irsku a Irsku tzv. irská pojistka. Jedlička (2019) uvádí, že irská pojistka je právně závazná záruka, kdy hranice mezi Severním Irskem a Irskem bude i po brexitu volně propustná pro lidi a zboží. Jedná se pouze o dočasné řešení, které má udržet mírový stav mezi Severním Irskem a Irskem, do doby, než bude dojednaná konkrétní dohoda. Problém je, že Velká Británie se stále nemůže s Evropskou unií dohodnout na konkrétních podmínkách této pojistky. Nicméně ani jedna strana nechce vytvořit tvrdou hranici mezi zmiňovanými zeměmi, neboť v případě použití pojistky v přechodném období by VB zůstala v bezcelní zóně a Severní Irsko by podléhalo některým pravidlům jednotného trhu, aby hranice s Irskem mohla být zachovaná,

jako je tomu v dnešní době. To by však pro Velkou Británii znamenalo značné komplikace, neboť zboží z VB vstupující na severoirský trh by muselo být podrobena kontrolám.

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (2019b) uvádí, že v lednu 2019 byla britským parlamentem zamítnuta dohoda o brexitu, která byla výsledkem dvouletého vyjednávání mezi VB a EU. Z celkových 634 hlasů je 432 zákonodárců proti této dohodě a pouhých 202 hlasů s dohodou souhlasilo. I druhé hlasování, které proběhlo o měsíc později, byla zamítnuta.

Portál ČTK (2019) zmiňuje, že Velká Británie požádala členské státy Evropské unie o odložení odchodu do konce června 2019, avšak tomuto požadavku summit EU nevyhověl. Předseda Evropské rady Donald Tusk uvedl, že Unie umožní odklad odchodu, ale buď do 12. dubna 2019, nebo do 22. května 2019. Odklad k datu 22. května platí pouze v případě, že britská Dolní sněmovna schválí již připravenou dohodu o vystoupení z EU.

Britská premiérka Theresa Mayová se počátkem června 2019 vzdala funkce lídra Konzervativní strany, ve které působila od července 2016 (ČT 24, 2019). Důvodem jejího odchodu je neprosazení dohod o podmínkách brexitu v britském parlamentu, které dojednala s ostatními státy Evropské unie. Kuenssberg (2019) zmiňuje, že Mayová se s Bruslem domluvila na odkladu brexitu do 31. října 2019. Do té doby mohou Britové schválit dohodu a opustit Evropskou unii dříve, nebo brexit zcela zrušit.

Novým nástupcem premiérky Theresy Mayové se stal bývalý ministr zahraničí Boris Johnson, který ve svém úvodním projevu zopakoval slib, že Spojené království opustí EU k 31. říjnu 2019, ať už s dohodou, či bez ní (Aktuálně.cz, 2019).

Dále Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (2019b) uvádí, že počátkem října 2019 britská vláda zveřejnila svůj návrh na řešení tzv. irské pojistky v návrhu výstupové dohody. Jak již je zmíněno výše, irská pojistka má zabránit vzniku tvrdé hranice mezi Severním Irskem a Irskem.

Mocek (2019) uvádí, že v zájmu dosažení dohody o odchodu VB z EU se Unie vzdala tzv. irské pojistky a bude nahrazena novým přístupem. Tento přístup by měl také zahrnovat hlasování severoirského parlamentu, zda bude chtít tato část VB zůstat součástí vnitřního trhu EU, či nikoli, a to každé čtyři roky. Nadále budou v Severním Irsku platit omezení evropských pravidel, aby mohlo být součástí vnitřního trhu EU. Tím, že Severní Irsko zůstane

součástí celního území Velké Británie, bude tak i součástí obchodní politiky a vstupním bodem na trh Evropské unie. Zboží bude kontrolováno již při vstupu na irský ostrov, nikoli na hranici mezi Severním Irskem a Irskem. Britské úřady budou i nadále používat celní sazebník EU. Barnier však připustil, že tento přístup s sebou nese určitá rizika například v podobě celního režimu. Tato rizika se budou posuzovat individuálně dle řady kritérií, např. podle povahy zboží či jeho hodnoty.

Podle BusinessInfo (2019b) je datum odchodu stanoven do 31. ledna 2020. Ani tento odklad však nezaručuje, že již budou dohodnuté přesné podmínky odchodu. Proto jsou stále možné všechny varianty brexitu:

- odchod s dohodou (soft brexit);
- odchod bez dohody (hard brexit);
- další odklad.

Soft brexit je označován jako měkký brexit, kdy Spojené království bude i nadále spolupracovat s Evropskou unií a bude pokračovat volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu (Mardell, 2016).

Naopak hard brexit označuje, že Velká Británie již nebude součástí jednotného trhu, celní unie a nebude uzavřena obchodní smlouva s EU. Jak uvádí Armstrong (2016, s. 142) pro Velkou Británii by tato varianta znamenala obchodování podle pravidel Světové obchodní organizace. Withnal (2016) upozorňuje, že Evropská unie nebude chtít, aby varianta hard brexitu byla pro Spojené království nijak výhodná, neboť vystoupení Spojeného království z Evropské unie by mohlo inspirovat další země k tomuto kroku.

V pátek 31. ledna 2020 Spojené království po čtyřletém vyjednávání oficiálně opustilo Evropskou unii. Houska (2020) uvádí, že v pátek 24. ledna dohodu o vystoupení z EU podepsali předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyenová a předseda Evropské rady Charles Michel. Následně byl dokument předán Londýnu, kde jej podepsal premiér Spojeného království Boris Johnson a královna Alžběta II. Dohodu na závěr ratifikoval Evropský parlament.

Dále Houska (2020) zmiňuje, že minimálně do konce roku 2020 bude Velká Británie fungovat, jako kdyby byla stále členem EU, neboť si britská vláda zažádala o tzv. přechodné

období. Přesto má Spojené království stejná práva a povinnosti jako ostatní členové EU, avšak nemá žádné zastoupení v evropských institucích či na schůzkách členských států EU.

Kruliš (2020) vysvětluje, že hlavní změna nastane v politické rovině, až EU nebude mít 28 členů, nýbrž jen 27. Britové ani občané EU by podle něj neměli zatím pocítit žádnou změnu. *„V platnosti bude přechodné období, které znamená, že Británie bude mít stejný režim v přístupu na vnitřní trh Evropské unie, včetně volného pohybu zboží, služeb, kapitálu a osob, jako měla doposud.“* To znamená, že občané, podniky či exportéři by neměli prozatím pocítit žádný rozdíl při nákupech v britských e-shopech nebo při nákupu britského zboží v českých řetězcích.

„Pořád je možnost odjet do Velké Británie a začít tam pracovat bez zvláštních procedur nebo nutnosti žádat o pracovní povolení. Dá se přirovnat k pozici Norska, které je také členem Evropského hospodářského prostoru, ale není členem EU, takže nemá vliv na rozhodování jejích institucí,“ Kruliš (2020).

Houska (2020) dále zmiňuje, že přechodné období bude sloužit k vyjednávání o volném obchodu mezi státy EU a Velkou Británií. Pokud by ale během tohoto období nedošlo ke shodě, začaly by se obchodní vztahy mezi EU a VB řídit podle WTO. To by však znamenalo, že na řadu zboží by se vztahovala cla. Například u automobilů by cla dosahovala 10 procent a u některých zemědělských výrobků až desítky procent. To by pro firmy znamenalo narušení stávajících obchodních vztahů a v Česku by mohlo přijít o práci až 40 tisíc lidí.

3.6.4 Dopady brexitu na zahraniční obchod České republiky

Vystoupením Velké Británie z EU ztratí Česká republika jednoho ze svých spojenců. Neboť Česká republika je známá svým euroskeptickým postojem vůči EU, a proto se v mnoha otázkách shodovala právě s Velkou Británií. Po brexitu ještě vzroste vliv Francie a Německa, a tak pro menší země zastávající umírněnější postoj k evropské integraci, bude těžké cokoliv prosadit. Právě se Spojeným královstvím mohly tyto země tvořit dohody a svým spolenectvím tvořit protiváhu Francii a Německu.

BussinessInfo (2019) uvádí, že pro Českou republiku představuje Velká Británie pátého největšího obchodního partnera. Proto by byl odchod VB bez dohody z Evropské unie

nejhorší možný scénář pro Českou republiku, ale i ostatní členské státy. To by znamenalo, že po svém odchodu by se Velká Británie stala tzv. třetí zemí a její vztahy by se řídily dle pravidel Světové obchodní organizace. To by pro český export znamenalo značné komplikace, neboť by musel čelit všem celním, administrativním či netarifním překážkám. V některých případech by celní sazby mohly dosahovat až 19 %. Největší komplikace by dopadly na podniky, které nemají žádnou zkušenost s výměnou zboží a služeb se třetími zeměmi. Tyto podniky by se musely přizpůsobit novým pravidlům, což by vedlo ke zvýšení nákladů administrativních, finančních i technických.

Generální ředitelství cel ČR (2019) zmiňuje, že v případě varianty brexitu bez dohody (no deal) by se pohlíželo u dočasně používaného zboží původem z EU 27, které by se v okamžiku brexitu nacházelo na území Velké Británie a zároveň zboží původem z VB nacházející se na území EU, které nebylo propuštěno do celního režimu, jako na zboží propuštěné k dočasnému použití. To by se týkalo i dopravních prostředků. Pokud by opravdu došlo k variantě bez dohody, tak by bylo vyžadováno plnění celních formalit, čímž by docházelo ke zdržení zboží a narušení plynulého toku zboží. V České republice by došlo k nárůstu exportních a importních celních operací zhruba o 300 – 500 tisíc ročně.

Jak již je uvedeno v předchozí kapitole, tak Velká Británie opustila Evropskou unii 31. ledna 2020. Podle Ministerstva průmyslu a obchodu čeští podnikatelé ani občané nijak odchod Velké Británie z EU v letošním roce nepocítí, neboť vlivem uzavřené výstupové dohody se pravidla obchodu nezmění (BusinessInfo, 2020). Nicméně od 1. února 2020 do 31. prosince 2020 platí tzv. přechodné období, které má sloužit k vyjednávání budoucích vztahů. Dlouhý (2020) prohlásil: *„Jedenáct měsíců je podle všeho krátká doba na vyjednávání komplexní dohody o volném obchodu. Apelujeme proto na obě strany, aby co nejrychleji představily své požadavky a očekávání. Je potřeba předejít nejistotě, kterou s sebou přináší scénář bez uzavřené nové obchodní dohody.“*

Houska (2020) uvádí, že po skončení přechodného období nastanou na hranicích kontroly a bude zjišťován původ zboží. Kontroly se také budou týkat bezpečnostních standardů zboží. K výrazným změnám by nedošlo jen v případě, že by Velká Británie i nadále zůstala členem jednotného evropského trhu a evropské celní unie. To však britská vláda zcela vyloučila.

Podle BussinessInfo (2020) bude Ministerstvo průmyslu a obchodu dohlížet na vyjednávání obchodních podmínek na česko-britské úrovni, neboť má Česká republika zájem, aby budoucí obchodní vztah byl co nejužší. Českým firmám se na britském trhu daří a každý rok tam míří až 5 % českého exportu. Nicméně i přes veškeré snahy nebude žádná dohoda tak výhodná jako přináší členství v Evropské unii. Vyjednávání o konkrétní podobě vztahů mezi Unií a Spojeným královstvím by se měly rozběhnout počátkem března.

4 Vlastní práce

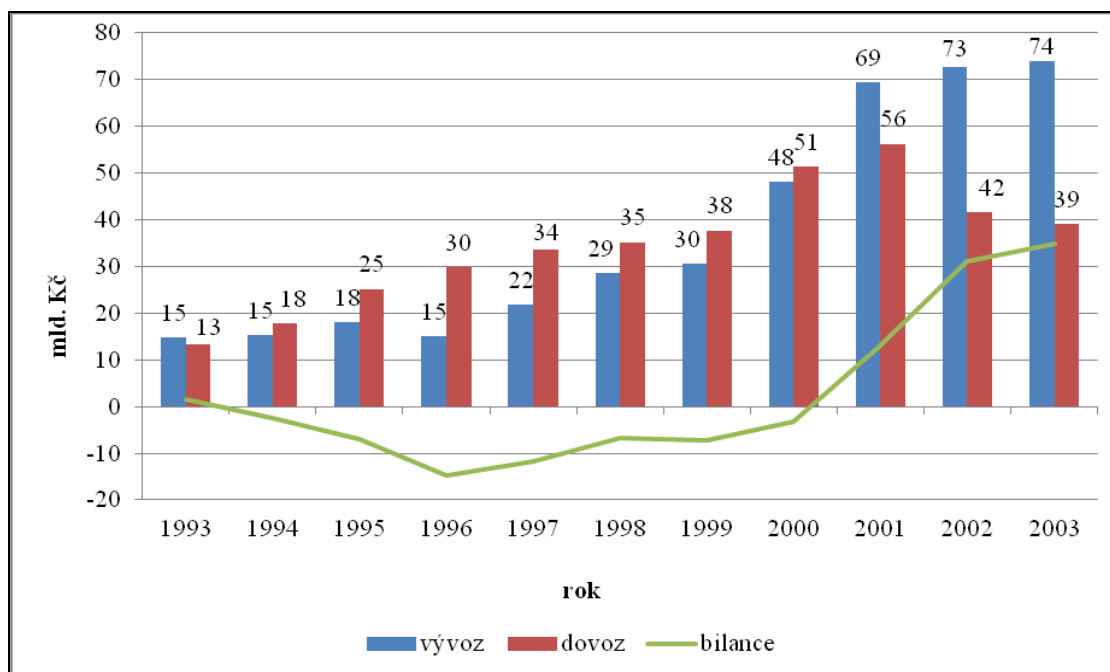
Praktická část diplomové práce na základě studia teoretických poznatků získaných z veřejně dostupných zdrojů hodnotí vnější ekonomické vztahy mezi Českou republikou a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska. Následující část práce se podrobně věnuje zahraničně obchodním vztahům mezi Českou republikou a Velkou Británií a jejich vývojem v letech 1993-2018, tedy od vzniku samostatné České republiky do roku, kdy jsou zveřejněna potřebná data pro zhodnocení. Nejdříve je zkoumán vývoj zahraničního obchodu s Velkou Británií před vstupem České republiky do EU, následně se práce zabývá vývojem obchodu s Velkou Británií po vstupu ČR do Evropské unie. Na základě vlastních ukazatelů je hodnocen vývoj a stav zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií.

4.1 Vývoj obchodní spolupráce před vstupem ČR do EU mezi roky 1993-2003

Česká ekonomika byla do roku 1989 podřízená centrálnímu plánování a zahraniční obchod byl zaměřen na země socialistického bloku (státy Rady vzájemné hospodářské pomoci). Po roce 1989 prošla ČSFR transformačním procesem, kdy došlo k přechodu od centrálně řízené ekonomiky k ekonomice tržní. V době centrálně řízené ekonomiky byl zahraniční obchod orientován zejména na Sovětský svaz, proto se v době transformace ČSFR potýkala s poklesem objemu zahraničního obchodu. V rámci změn zahraničního obchodu se český trh začal otevírat zahraničnímu zboží a zahraničním investicím.

Tato kapitola se zabývá vývojem zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií mezi lety 1993-2003, tedy od začátku fungování České republiky jako samostatného státu do doby, než vstoupila do Evropské unie. Graf 1 zobrazuje vývoj exportu a importu ze strany České republiky ve zmíněných letech.

Graf 1 Vývoj zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 1993-2003 (v mld. Kč)

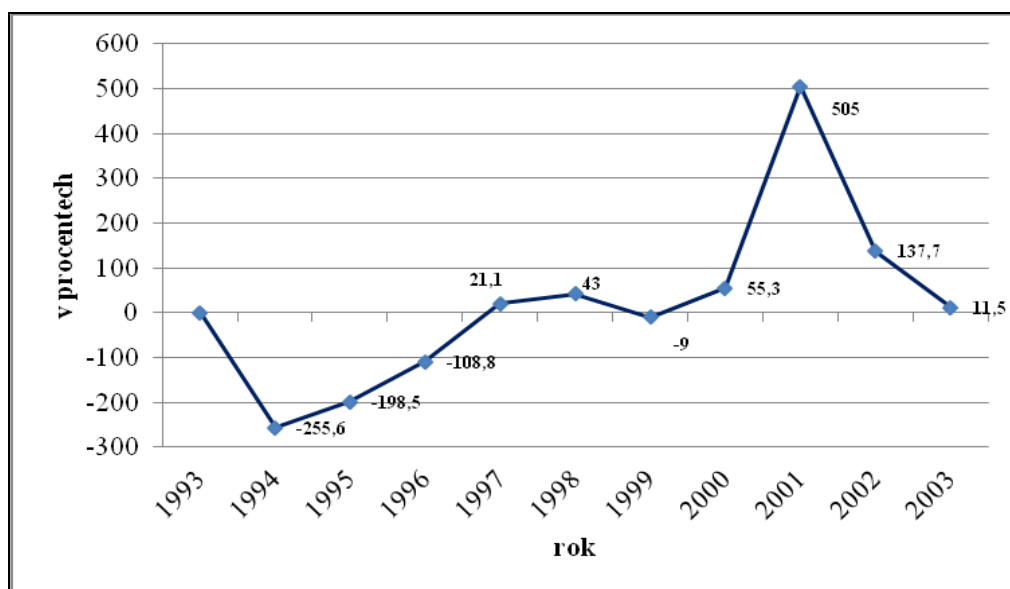

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Z grafu 1 je patrné, že během uvedených let dochází, jak k nárůstu českého exportu, tak i českého importu. Nicméně mezi lety 1994-2000 dovoz převyšoval vývoz, což má za následek zápornou hodnotu obchodní bilance. Ta je v roce 1996 nejvyšší a činí -14,7 mld. Kč. Vlivem růstu českého exportu se záporná hodnota obchodní bilance začala snižovat a již v roce 2001 je hodnota bilance kladná. Export ČR nejvyšších hodnot dosahuje ve zkoumaném období v roce 2003 a import VB představuje nejvyšší hodnotu v roce 2001. Větší tendenci růstu je možné zaznamenat u vývozu z České republiky do Velké Británie. Nárůst českého exportu v roce 2003 je o 399 % vyšší, což je čtyřikrát více než v roce 1993. V roce 2003 je meziroční nárůst exportovaného zboží o 1,5 % oproti roku 2002. Dovoz z Velké Británie do České republiky do roku 2001 neustále rostl, což je patrné z grafu. Nicméně v letech 2002 a 2003 zaznamenává britský dovoz klesající tendenci. Pokles britského dovozu je v roce 2003 o 30,5 % oproti roku 2001. Nejnižších hodnot dosahuje export ČR a import VB v roce 1993.

Meziroční změny salda obchodní bilance České republiky s Velkou Británií v uvedeném období zobrazuje graf 2.

Graf 2 Meziroční změna salda obchodní bilance mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 1993-2003 (v %, tempo růstu)

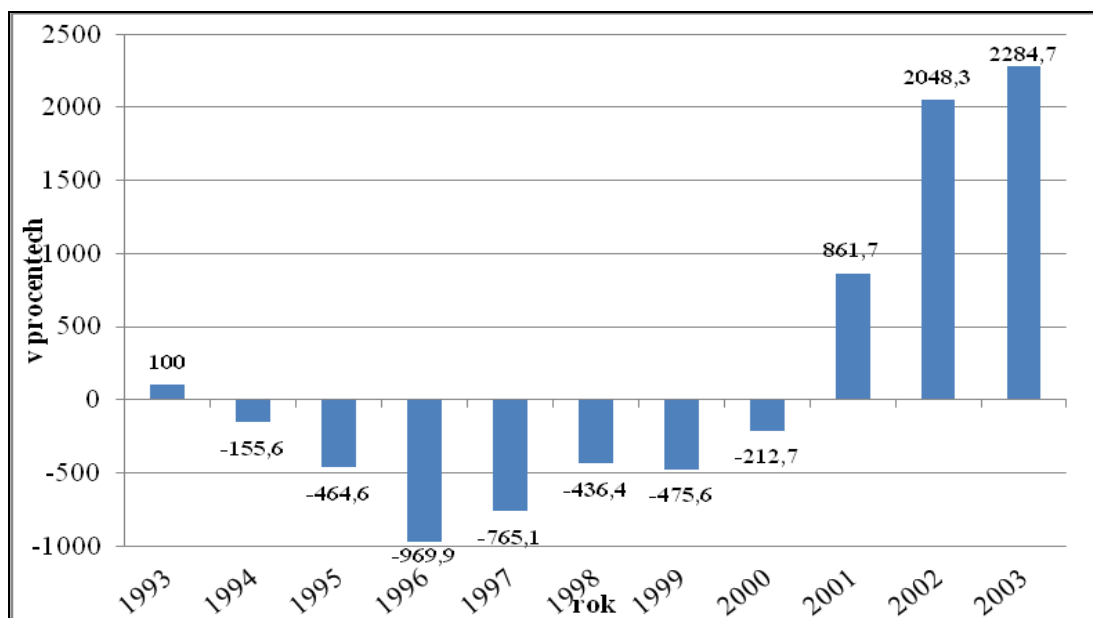

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Graf 2 ilustruje vývoj salda obchodní bilance mezi ČR a VB ve sledovaném období. Procentuální změna každého roku vyjadřuje změnu vůči předcházejícímu roku. To znamená, že hodnota je v roce 1993 oproti roku 1994 nižší o 255,6 %. Výkyv zaznamenaný v roce 1994 je způsoben přesahem dovozu nad vývozem. Dovoz do České republiky v tomto roce tvořil 17,7 mld. Kč, zatímco vývoz jen 15,3 mld. Kč. V důsledku toho dosáhlo saldo obchodní bilance záporné hodnoty – 2,4 mld. Kč.

Na grafu 3 jsou zobrazeny procentuální hodnoty bazických indexů ve sledovaném období mezi ČR a VB. Za základní rok je považován rok 1993, který tvoří hodnotu 100 %.

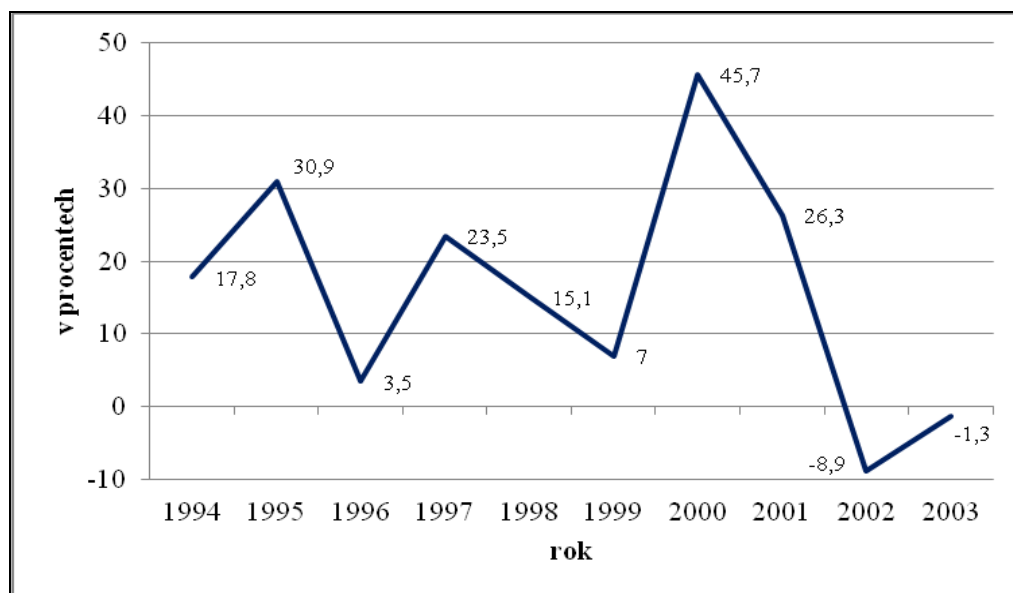
Graf 3 Vývoj salda obchodní bilance mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 1993-2003 (v %, bazické indexy)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

V roce 1993 se hodnota v peněžním vyjádření rovná 1,52 mld. Kč. Záporné hodnoty v letech 1994 až 2000 jsou způsobené již zmíněným poklesem dovozu z Velké Británie. Nejvyšší saldo obchodní bilance se vyskytuje v roce 2003 a činí nárůst o 2184,7 % oproti roku 1993. Graf 4 zobrazuje meziroční změny obrátu. Procentuální hodnota u každého roku vykazuje změnu vůči roku předchozímu.

Graf 4 Vývoj obratu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 1993-2003 (v %, tempo růstu)

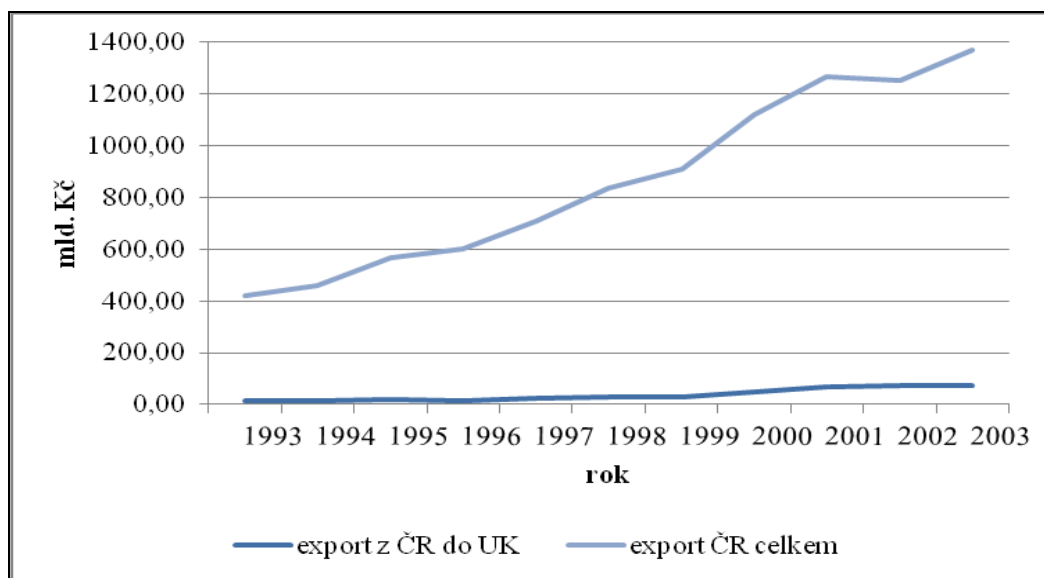

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

V roce 1993 dosahuje obrát obchodní směny mezi Českou republikou a Velkou Británií 28 mld. Kč a každoročně je vyšší a vyšší až do roku 2003 (112, 9 mld. Kč), tudíž je jeho hodnota čtyřikrát vyšší než v roce 1993. Nicméně roční přírůstky nejsou rovnoměrné. Nejvyšší roční přírůstek je zaznamenán v roce 2000 (99,4 mld. Kč). Jeho hodnota se zvýšila o 254 % oproti roku 1993, což je více jak dvojnásobný nárůst. V daném časovém období je průměrný roční růst 16 %.

Graf 5 zobrazuje celkový export České republiky a export z ČR do Velké Británie od vzniku samostatné České republiky do roku, kdy ČR vstoupila do Evropské unie.

Graf 5 Vývoj celkového exportu České republiky a exportu do Velké Británie v letech 1993-2003 (v mld. Kč)

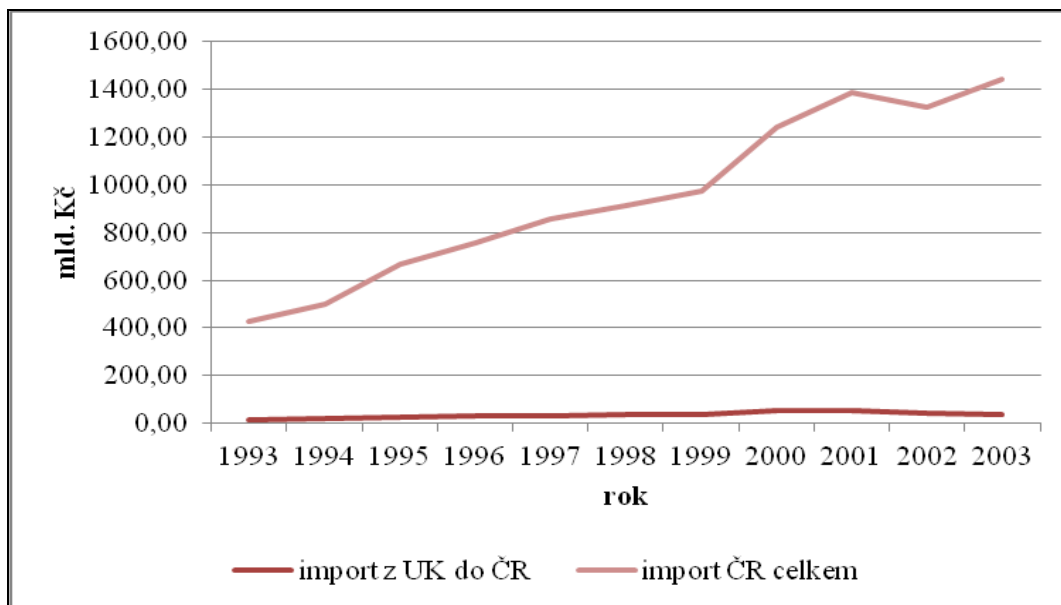

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Během sledovaného období dochází k nárůstu exportu. Nicméně export z ČR do VB má mírnější tempo růstu v porovnání s celkovým růstem exportu České republiky. Nejvyšší hodnoty exportu jsou v obou případech v roce 2003. Hodnota celkového exportu ČR v roce 2003 je 1 371 mld. Kč, z toho export do UK představuje 73,9 mld. Kč, což je 5,4 % z celkového vývozu České republiky. Nárůst celkového exportu ČR je v roce 2003 o 225 % oproti roku 1993. V roce 2003 vzrostl export do Velké Británie o 399 % oproti roku 1993, tedy čtyřikrát tolik. Nejvyšší vzrůst celkového exportu České republiky je zaznamenán v roce 2000. Vývoz se tak zvýšil o 212 mld. Kč oproti předchozímu roku. Největší vzrůst exportu do VB nastává v roce 2001, kdy se hodnota zvýšila o 44 % (21 mld. Kč) oproti roku 2000.

V grafu 6 je zaznamenán vývoj celkového importu České republiky a vývoj importu s Velkou Británií v uvedeném období v mld. Kč.

Graf 6 Vývoj celkového importu České republiky a importu z Velké Británie v letech 1993-2003 (v mld. Kč)

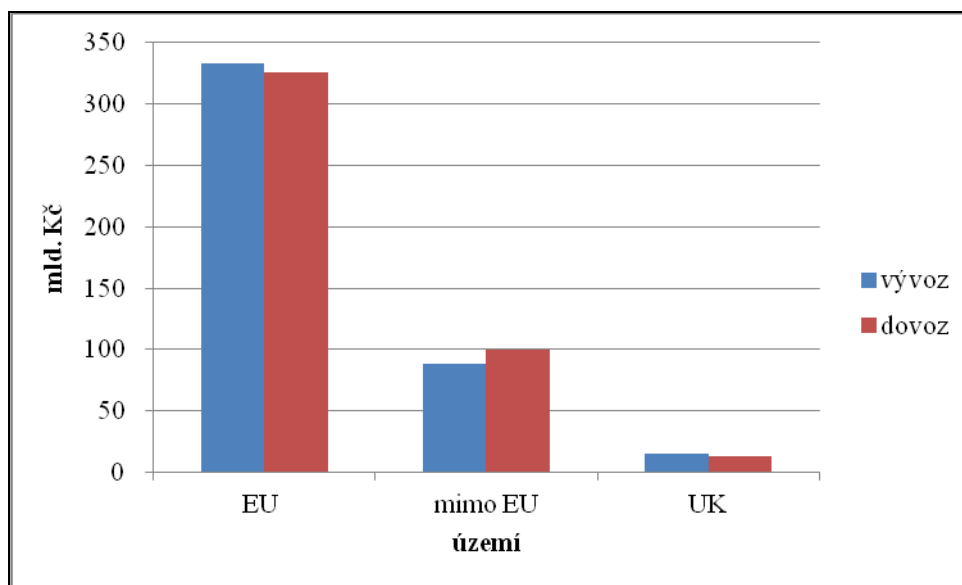
Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Z grafu 6 je patrný nárůst celkového dovozu do České republiky i dovozu z Velké Británie do ČR. Celkový import do České republiky dosahuje nejvyšší hodnoty v roce 2003, a to 1 441 mld. Kč. V tomto roce se import VB na celkovém importu ČR podílí 2,7 %. V roce 2003 je vyšší o 238 % ve srovnání s rokem 1993, což je dvojnásobný nárůst. Dovoz z UK do ČR má nejvyšší hodnotu v roce 2001, která činí 56,2 mld. Kč. Do roku 2001 je zaznamenán růst dovozu z UK do České republiky, avšak v letech 2002 a 2003 dochází k jeho poklesu. V roce 2002 je pokles importu z Velké Británie do ČR o 26 % (14,6 mld. Kč) a v roce 2003 o 31 % (17,2 mld. Kč) ve srovnání s rokem 2001.

4.1.1 Teritoriální struktura zahraničního obchodu České republiky

Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR je ovlivněna změnou orientace na vyspělé ekonomiky v důsledku politických procesů. To vedlo ke ztrátě již tradičních odbytišť v Sovětském svazu a nutnosti přeorientovat obchod na vyspělé tržní ekonomiky. V grafu 7 je zobrazena teritoriální struktura zahraničního obchodu České republiky v roce 1993, kdy ČR začala být samostatným státem.

Graf 7 Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v roce 1993 (v mld. Kč)

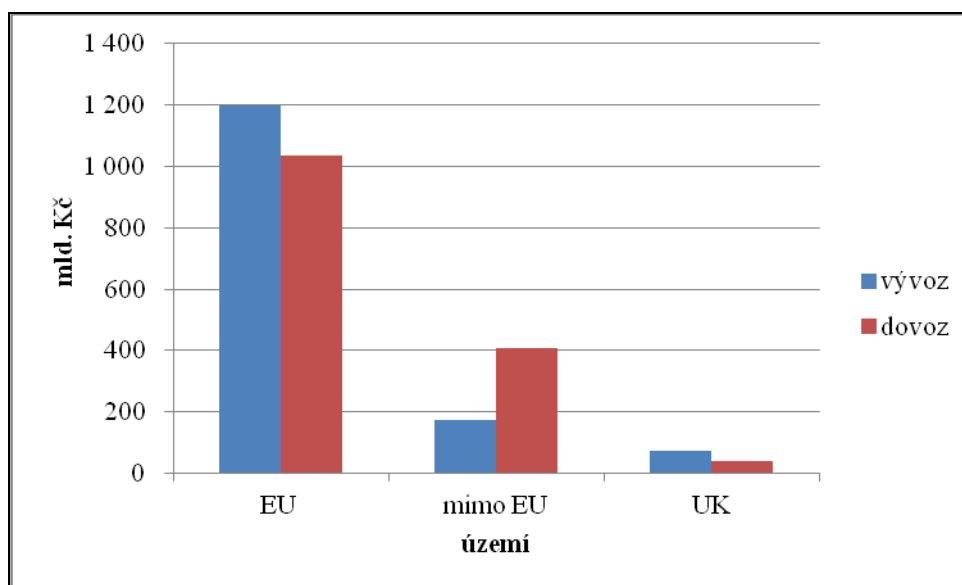

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019, 2020e)

Již v roce 1993 se zahraniční obchod ČR začal orientovat na státy Evropské unie. Hodnota exportu ČR do EU přesahuje 300 mld. Kč, z toho téměř 15 mld. Kč (4,5 %) činí export do Velké Británie, což je z grafu patrné. Také hodnota importu z Evropské unie převyšuje hodnotu 300 mld. Kč, z čehož 4 % (13 mld. Kč) tvoří import z VB. Dovoz ze států mimo EU je vyšší o 11 mld. Kč než vývoz ČR do těchto států.

V grafu 8 je zaznamenána teritoriální struktura zahraničního obchodu České republiky v roce 2003. Pro přehlednější znázornění je v grafu uvedena samostatně Velká Británie, která se na českém exportu a importu s Evropskou unií též podílí.

Graf 8 Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v roce 2003 (v mld. Kč)

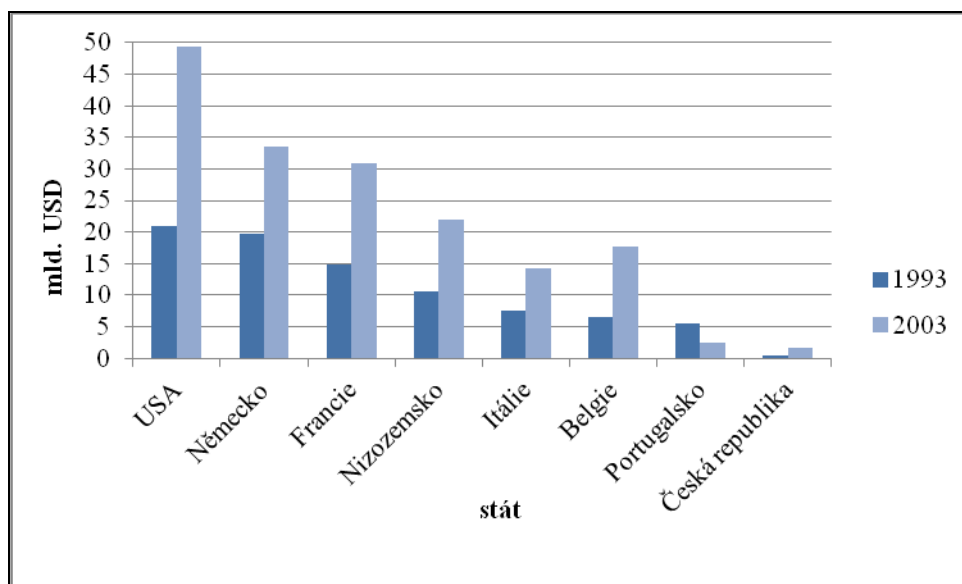
Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019, 2020e)

I v roce 2003 se český zahraniční obchod soustředí zejména na státy Evropské unie, se kterými se spolupráce během dosavadních deseti let ještě více prohloubila. Český export do států EU dosahuje ve zmíněném roce 1 200 mld. Kč, což je nárůst o 259 % vůči roku 1993. Také export do států mimo EU je oproti roku 1993 dvojnásobný. Export ČR do Velké Británie činí 6 % (73 mld. Kč) z celkového exportu ČR. Ve srovnání s rokem 1993 je český import o 238 % vyšší. Import ze států EU do České republiky představuje 1 034 mld. Kč, což je 72 % veškerého importovaného zboží do ČR. Import z Velké Británie se na celkovém českém importu podílí 4 % (39 mld. Kč).

4.1.2 Teritoriální struktura zahraničního obchodu Velké Británie

Na grafu 9 je zobrazen export Velké Británie v letech 1993 a 2003 se sedmi největšími zahraničněobchodními partnery v mld. USD. Pro srovnání je v grafu také uvedena Česká republika.

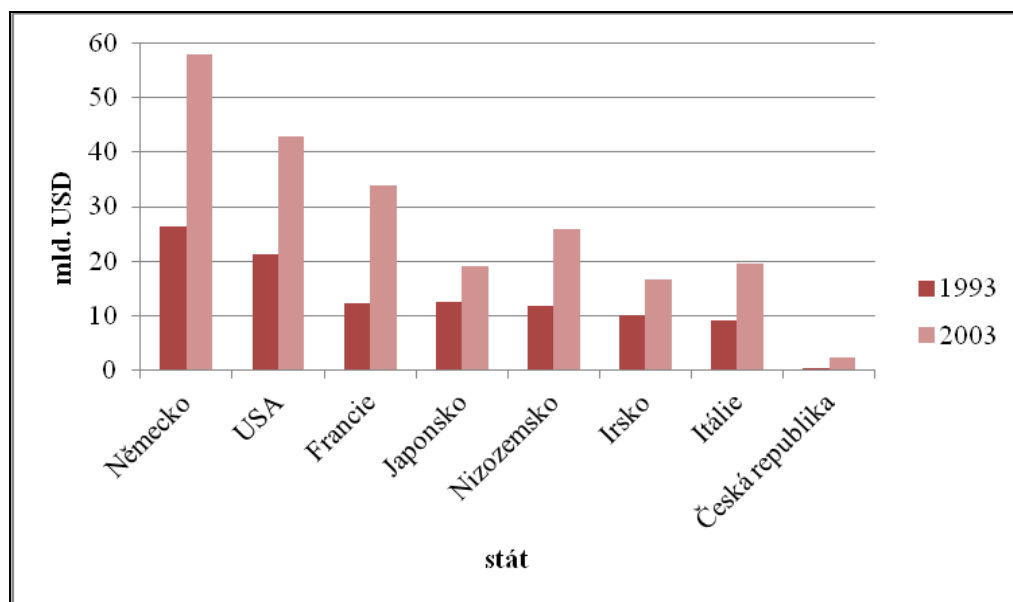
Graf 9 Vývoj exportu Velké Británie v letech 1993 a 2003 s vybranými státy (v mld. USD)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat World Integrated Trade Solution (2020)

Největším exportním obchodním partnerem Velké Británie jsou v obou uvedených letech Spojené státy americké. V roce 1993 činí hodnota exportu 21 mld. USD a v roce 2003 má hodnotu 49 mld. USD, což je nárůst o 136 %. Na druhém místě se nachází Německo, u kterého je nárůst exportu v roce 2003 o 70 % vyšší oproti roku 1993. Česká republika se v roce 1993 nachází na 45. místě v rámci exportu VB a na celkovém exportu Velké Británie se podílí 0,25 %. Nárůst exportu z Velké Británie do České republiky je v roce 2003 vyšší o 289 % vůči roku 1993, což je téměř trojnásobný nárůst.

Graf 10 Vývoj importu Velké Británie v letech 1993 a 2003 s vybranými státy (v mld. USD)

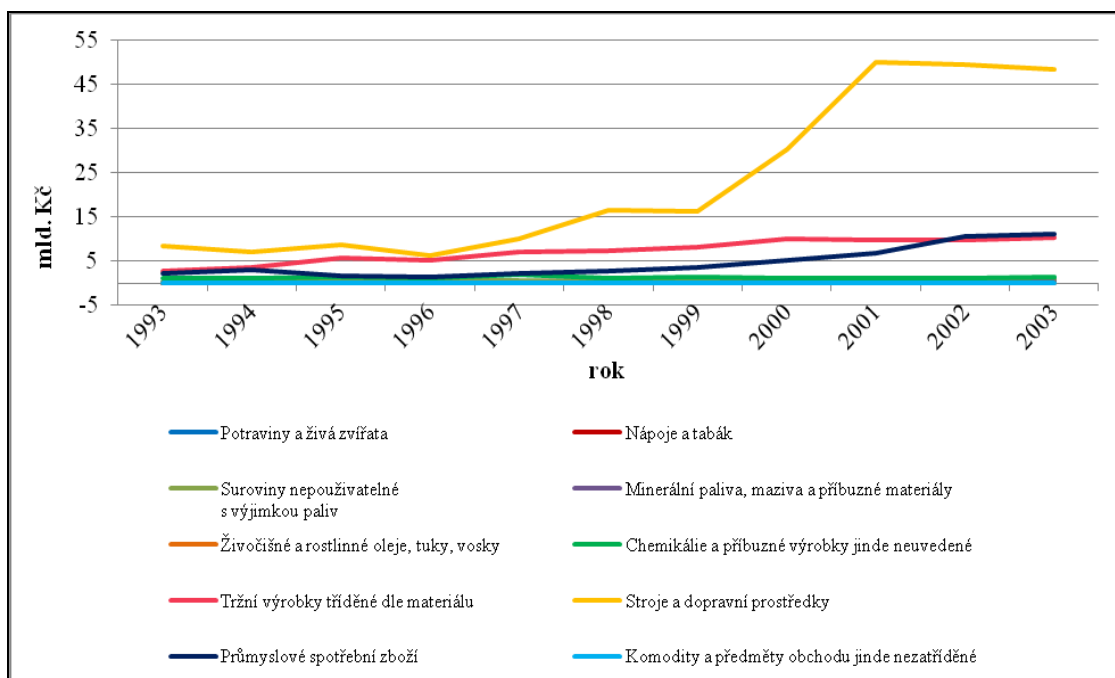
Zdroj: vlastní zpracování dle dat World Integrated Trade Solution (2020)

Z grafu vyplývá, že také na prvních příčkách import Velké Británie se podílejí stejné státy jako tomu je u exportu VB. Nicméně u všech uvedených států je import do VB vyšší než v roce 1993. První místo zaujímá Německo, u kterého hodnota v roce 1993 činí 26 mld. USD a v roce 2003 58 mld. USD, což je nárůst o 120 %. U Spojených států amerických činí nárůst za sledované období o 101 % a u Francie o 177 %. Také Česká republika zaznamenává nárůst importu do VB, který je vyšší o 565 % než v roce 1993, což je téměř šestkrát více než v roce 1993. V roce 2003 se ČR nachází na 33. místě a na celkovém importu VB se podílí 0,5 %.

4.1.3 Komoditní struktura vývozu České republiky do Velké Británie

Jak již je uvedeno, po roce 1989 procházela Česká republika transformačním procesem, který měl vliv jak na změny v teritoriální struktuře, tak i struktuře komoditní. Nejprve je znázorněn vývoj komoditní struktury vývozu České republiky do Velké Británie v letech 1993-2003, který je zobrazen v grafu 11.

Graf 11 Vývoj komoditní struktury vývozu České republiky do Velké Británie dle tříd SITC v letech 1993-2003 (v mld. Kč)

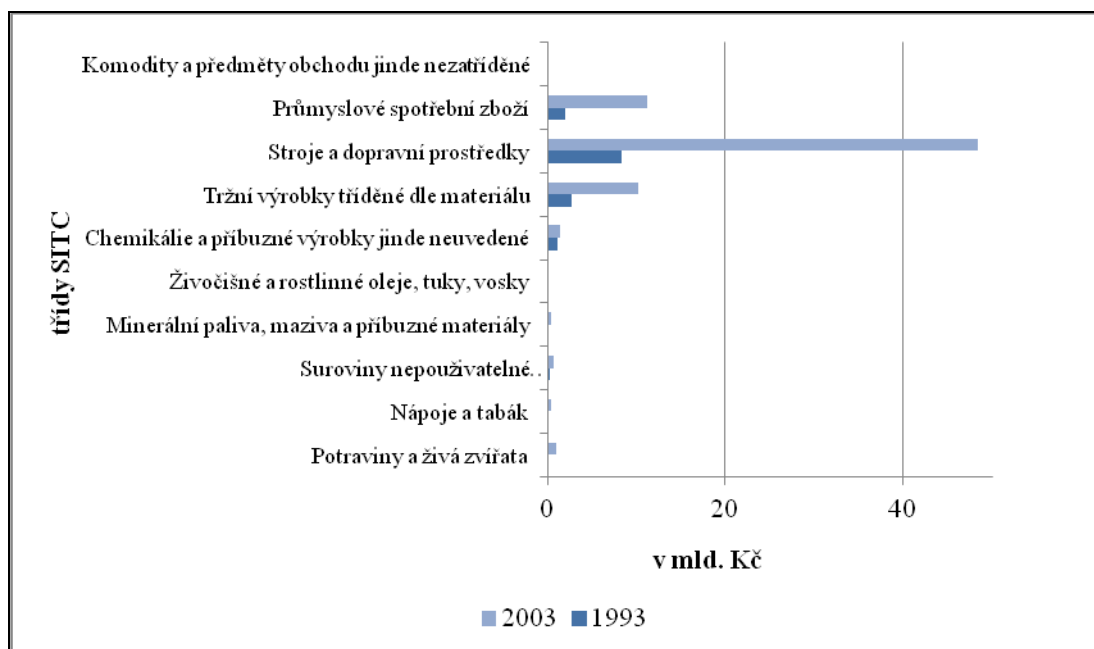

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Během zkoumaného období je nejvýznamnější skupinou zboží českého exportu mířícího do Velké Británie třída stroje a dopravní prostředky (SITC 7). V roce 1993 je její hodnota 8,4 mld. Kč. Export této kategorie zboží rostl, s výjimkou roků 1994, 1996, 1999 a 2003, kde je zaznamenán pokles. Nejvyšší hodnota třídy SITC 7 je v roce 2001 a to téměř 50 mld. Kč, což je pětikrát více než v roce 1993. Druhou významnou třídou jsou tržní výrobky tříděné podle materiálu (SITC 6), kdy hodnota exportu v roce 2003 dosahovala 10,2 mld. Kč, což je nárůst o 283 % oproti roku 1993. Třetí důležitou třídou v exportu České republiky je průmyslové spotřební zboží (SITC 8), které v roce 2003 dosahovalo hodnoty 11,2 mld. Kč, což je nárůst o 282,7 % vůči roku 1993. Vývoj ostatních tříd exportu se vyvíjel současně s vývojem zahraničního obchodu České republiky.

Graf 12 zobrazuje exportu ČR do VB v letech 1993 a 2003 dle tříd SITC.

Graf 12 Komoditní struktura vývozu České republiky do Velké Británie v letech 1993 a 2003 (v mld. Kč)

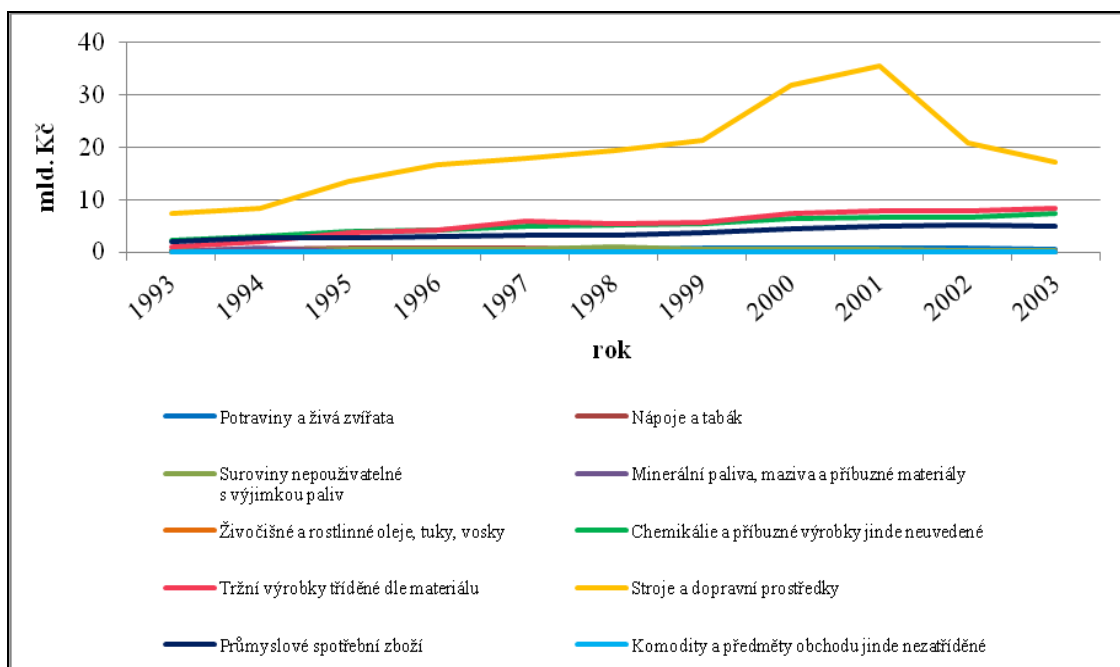
Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Z grafu je patrné, že v obou uvedených letech českému exportu do Velké Británie dominují stále stejné čtyři třídy, kterými jsou průmyslové spotřební zboží, stroje a dopravní prostředky, tržní výrobky tříděné dle materiálu a chemikálie a jim příbuzné výrobky. Třída stroje a dopravní prostředky vzrostla v roce 2003 šestkrát oproti roku 1993. Nárůst je také zaznamenán v roce 2003 u třídy potraviny a živá zvířata, nápoje a tabák či suroviny s výjimkou paliv.

4.1.4 Komoditní struktura dovozu z Velké Británie do České republiky

Graf 13 znázorňuje vývoj komoditní struktury importu z Velké Británie do České republiky ve zkoumaném období v mld. Kč.

Graf 13 Vývoj komoditní struktury dovozu z Velké Británie do České republiky dle tříd SITC v letech 1993-2003 (v mld. Kč)

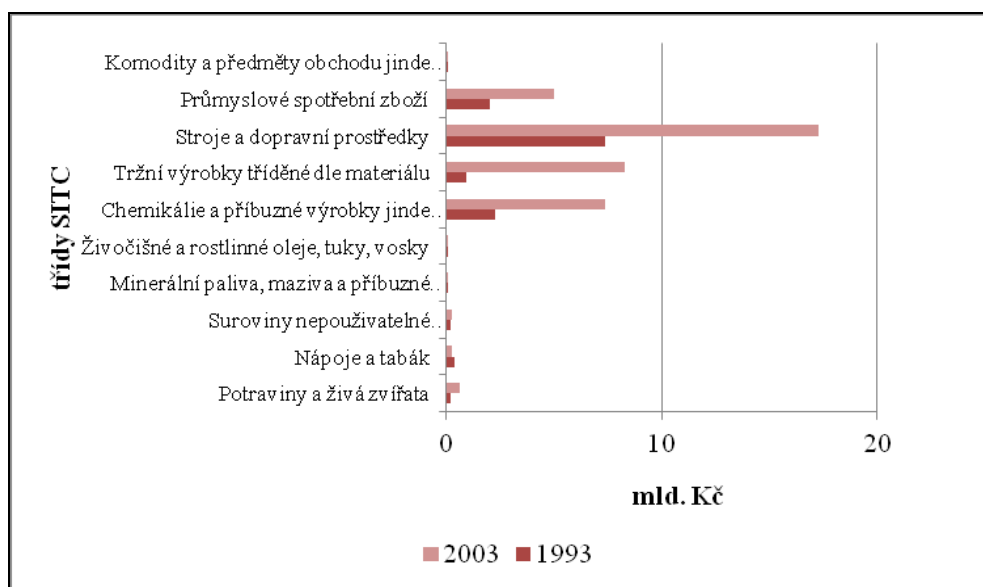

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Během zkoumaného období je zvýšení dovozu z Velké Británie zaznamenáno u všech tříd SITC, i když s rozdílnými hodnotami. Největší nárůst zaznamenávají třídy stroje a dopravní prostředky, tržní výrobky tříděné podle materiálu, chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené a průmyslové spotřební zboží. Nejvýznamnější třídou importu stejně jako u exportu je třída stroje a dopravní prostředky. Hodnota dovozu v roce 2001 činila 35 mld. Kč, což je pětkrát více než v roce 1993. I přes výrazný pokles v letech 2002 a 2003 se na celkovém importu tato kategorie v posledním zmíněném roce podílela 44,2 %. Další významnou třídou jsou tržní výrobky tříděné dle materiálu, které se na celkovém importu z VB v roce 2003 podílejí 21,2 % (8,3 mld. Kč). Třída chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené se na celkovém importu v roce 2003 podílejí téměř 19 % a třída průmyslové spotřební zboží má na importu podíl 12,8 %. Vývoj ostatních tříd měl jen pozvolný, a ne tak výrazný nárůst jako výše zmíněné třídě.

Na grafu 14 je zobrazeno zastoupení jednotlivých tříd dle SITC vývozu ČR do VB v letech 1993 a 2003.

Graf 14 Komoditní struktura dovozu České republiky do Velké Británie v letech 1993 a 2003 (v mld. Kč)

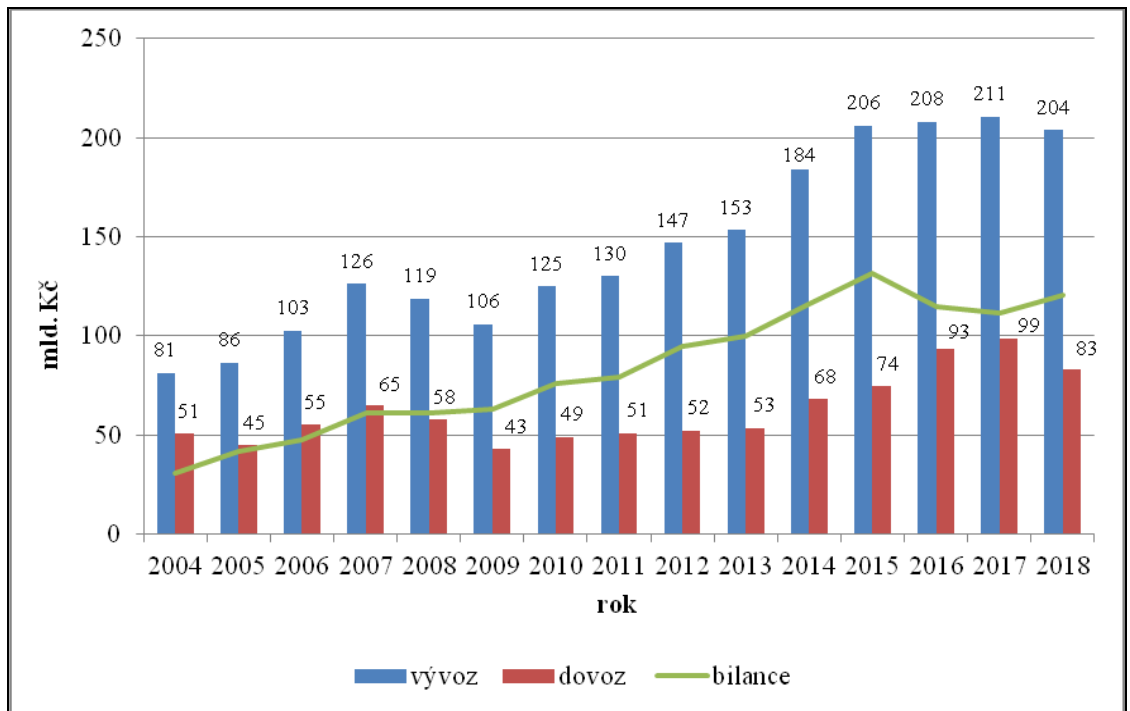
Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Také u dovozu z Velké Británie do ČR dominují v obou uvedených letech čtyři stejné skupiny SITC jako u vývozu (průmyslové spotřební zboží, stroje a dopravní prostředky, tržní výrobky tříděné dle materiálu a chemikálie). Dovoz strojů a dopravních prostředků se zvýšil více jak dvakrát v roce 2003 vůči roku 1993. Nárůst je také zaznamenán u třídy potraviny a živá zvířata a suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv. Naopak pokles je ve sledovaných letech u třídy nápoje a tabák.

4.2 Vývoj obchodní spolupráce po vstupu ČR do EU mezi roky 2004-2018

Tato podkapitola je zaměřena na vývoj zahraničního obchodu České republiky s Velkou Británií v letech 2004-2018. Rok 2004 je pro Českou republiku významný, neboť se stala členem Evropské unie. V grafu 15 je zobrazen vývoj zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 v mld. Kč.

Graf 15 Vývoj zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 (v mld. Kč)

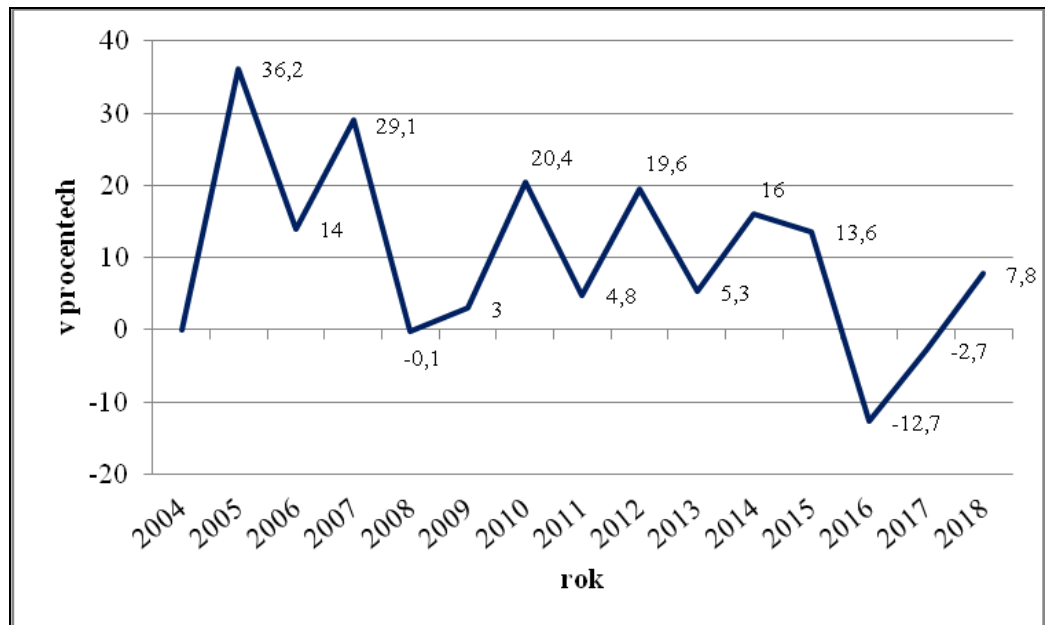

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Během sledovaného období je u exportu a platební bilance České republiky s Velkou Británií zaznamenán nárůst. Ten je u exportu v roce 2018 více jak dvojnásobný vůči roku 2004. Nejvyšší meziroční přírůstek exportu se objevil v roce 2014 (184 mld. Kč) oproti roku 2013 (153 mld. Kč) a činil 20,3 %. Import v daném období není tak výrazný, jako tomu je u exportu. Výraznější nárůst je zaznamenán v letech 2016 a 2017. Pokles exportu i importu v letech 2008 a 2009 je způsoben celosvětovou hospodářskou krizí, která zasáhla i Eurozónu. Za celé sledované období dovoz do České republiky ani jednou nepřevýšil vývoz, což vedlo k aktivnímu saldu obchodní bilance. Průměrný podíl dovozu na celkovém obratu zahraničního obchodu ČR byl 30 %, zatímco podíl vývozu tvořil celých 70 %.

Na grafu 16 jsou znázorněny meziroční přírůstky salda obchodní bilance mezi Českou republikou a Velkou Británií ve sledovaném období.

Graf 16 Vývoj salda obchodní bilance mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 (v %, tempo růstu)

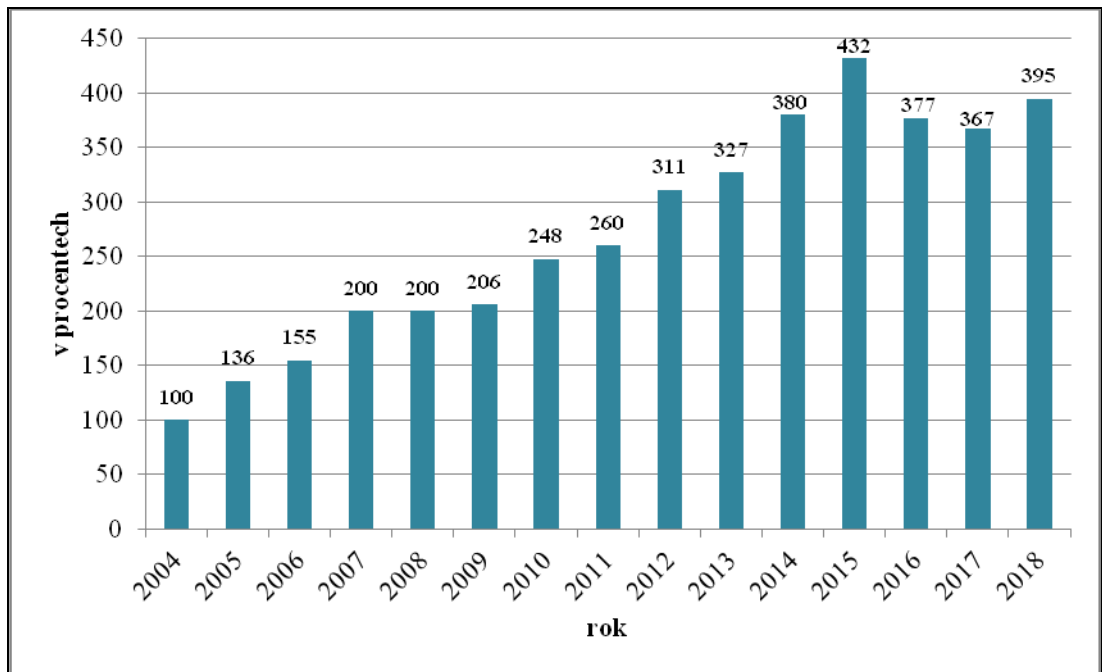

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Graf 16 zobrazuje meziroční přírůstky salda obchodní bilance mezi ČR a VB. Jednotlivé hodnoty u každého roku vyjadřují změnu oproti předchozímu roku. To znamená, že hodnota 36,2 % v roce 2005 je o tolik procent vyšší v porovnání s rokem 2004. Zároveň je tato hodnota nejvyšší za celé sledované období.

Na grafu 17 je znázorněn vývoj salda obchodní bilance mezi Českou republikou a Velkou Británií ve sledovaném období. Rok 2004 je v peněžní hodnotě 30,5 mld. Kč.

Graf 17 Vývoj salda obchodní bilance mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 (v %, bazické indexy)

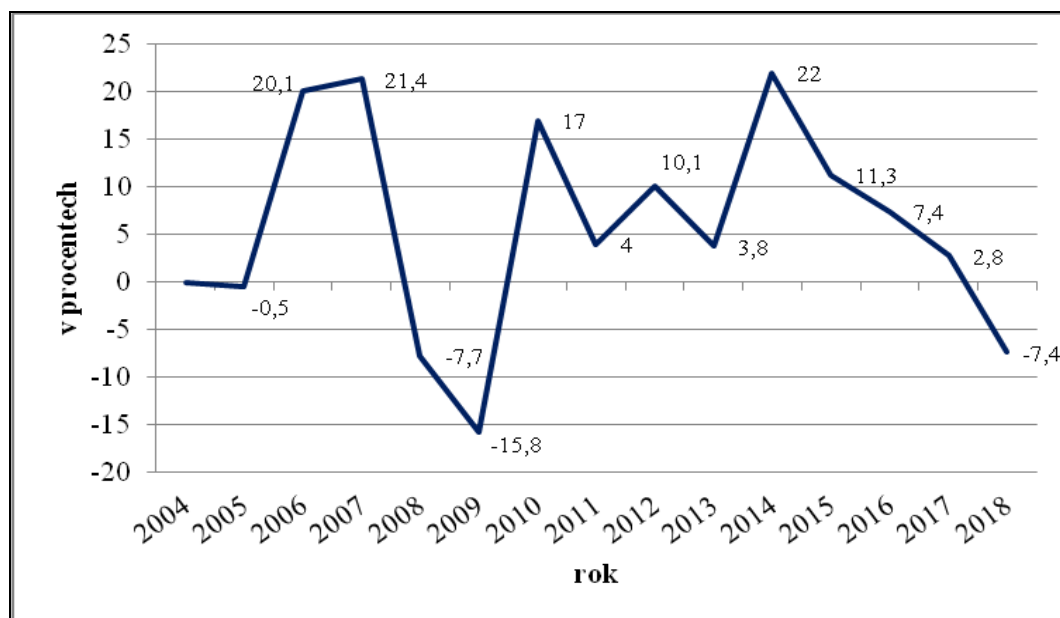

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

V roce 2018 vzrostla hodnota salda obchodní bilance o 295 % oproti původní hodnotě, avšak nejvyšší hodnoty je dosaženo v roce 2015. Pokles obchodní bilance v letech 2008 a 2009 je způsoben vlivem finanční krize, která se dotkla i Evropské unie. Od roku 2010 opět dochází k růstu salda obchodní bilance.

Meziroční změny obrátu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 zobrazuje graf 18.

Graf 18 Vývoj obrátu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 (v %, tempo růstu)

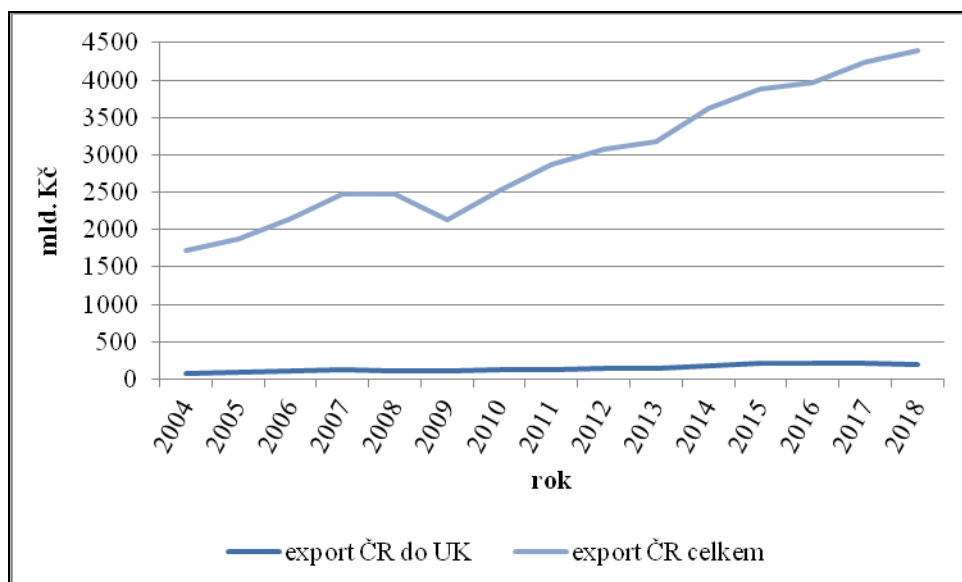

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Z výše uvedeného grafu je patrné, že hodnota obrátu v uvedeném období, měla kolísavou tendenci. V roce 2004 a 2005 se hodnota obrátu téměř nezměnila. V roce 2006 došlo k nárůstu obrátu téměř o 20 % oproti předchozímu roku. V roce 2008 je zaznamenán pokles obrátu o 7,7 % oproti roku 2007. Od roku 2010 hodnota obrátu neustále roste až do roku 2017. V roce 2018 je opět zaznamenán pokles o 7,4 % vůči roku 2017. Za zkoumané období je tempo růstu 13 %.

Graf 19 zobrazuje vývoje celkového exportu České republiky a exportu do Velké Británie v letech 2004-2018.

Graf 19 Vývoj celkového exportu České republiky a exportu do Velké Británie v letech 2004-2018 (v mld. Kč)

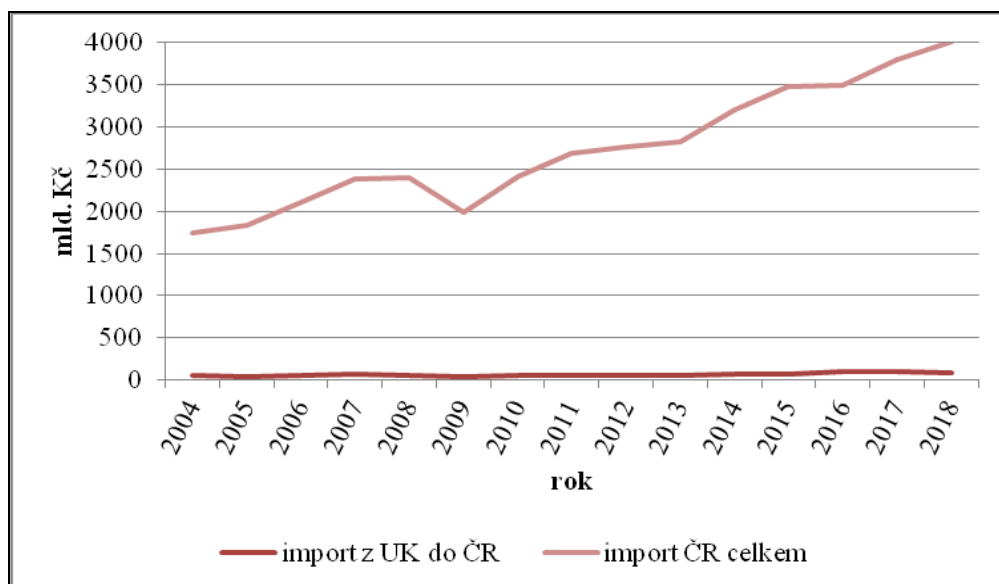

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

V grafu 19 je zobrazen vývoj celkového exportu v České republice a exportu do Velké Británie v letech 2004-2018 v mld. Kč. Z grafu je patrný pokračující nárůst exportu vůči předchozímu období 1993-2003 v obou zmiňovaných případech, avšak i v tomto časovém období má růst exportu do Velké Británie mírnější tempo růstu. Nejvyšší hodnota celkového exportu je v roce 2018 (4 403 mld. Kč), export do VB vykazoval nejvyšší hodnotu v roce 2017 (211 mld. Kč). Export do Velké Británie se na celkovém vývozu ČR v roce 2018 podílí 4,6 %. K výraznějšímu poklesu exportu dochází v roce 2009 vůči roku 2007 jako důsledek hospodářské krize. Pokles celkového exportu ČR ve zmíněném roce je o 13,7 % (341 mld. Kč) a exportu do VB o 16,2 % (20,5 mld. Kč). Nárůst celkového exportu České republiky v roce 2018 je o 156 % (2 679,9 mld. Kč) vůči roku 2004. U exportu ČR do Velké Británie v roce 2018 je nárůst o 151 % (122,5 mld. Kč) oproti roku 2004.

V grafu 20 je zachycen vývoj celkového importu České republiky a vývoj importu z Velké Británie v uvedeném časovém období.

Graf 20 Vývoj celkového importu České republiky a importu z Velké Británie v letech 2004-2018 (v mld. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

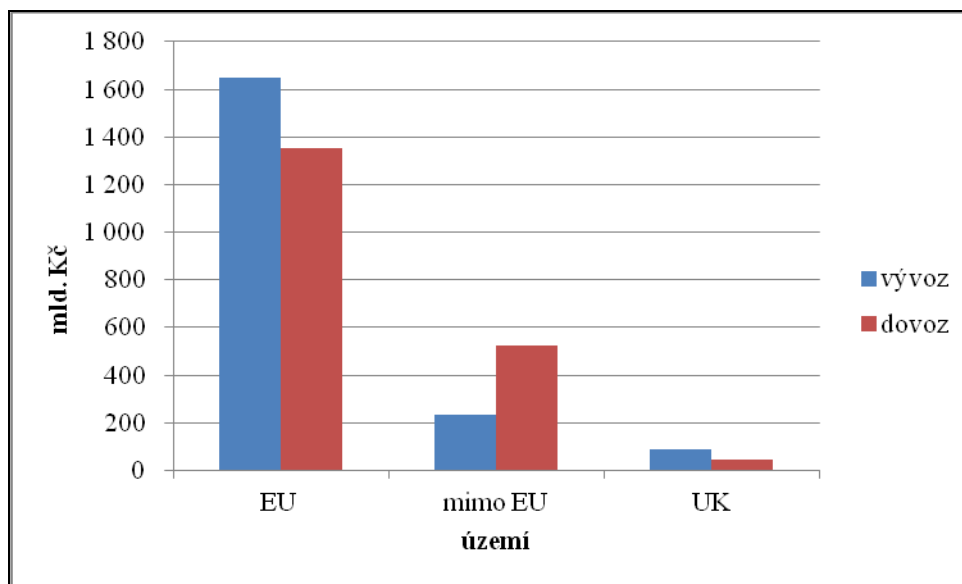
V grafu 20 je znázorněn vývoj celkového dovozu České republiky a dovozu z Velké Británie mezi roky 2004-2018 v mld. Kč. Také v případě importu je zaznamenán nárůst. Výjimku však tvoří jako důsledek hospodářské krize rok 2009, u kterého pokles činí 17 % (417,5 mld. Kč) vůči roku 2008. V roce 2018 je nejvyšší hodnota celkového importu 4 009 mld. Kč. Hodnota dovozu z VB má nejvyšší hodnotu v roce 2017, a to 98,9 mld. Kč. V roce 2018 se import z Velké Británie podílí na celkovém importu České republiky 2 %. Nárůst celkového importu ČR v roce 2018 je o 129 % (2 260 mld. Kč), také import z VB do ČR činí nárůst o 64 % (32,5 mld. Kč) vůči roku 2004.

4.2.1 Teritoriální struktura zahraničního obchodu České republiky

Vstupem České republiky do Evropské unie se zahraniční obchod s EU ještě upevnil. Jedním z hlavních důvodů, proč je český export i import hlavně orientován na Evropskou unii, je volný pohyb zboží a absence celních omezení mezi členskými státy EU. V roce 2018 vzrostl vývoz do EU tisíckrát oproti roku 1993.

V grafu 21 je porovnáván zahraniční obchod České republiky se státy Evropské unie a se státy mimo Evropskou unii v roce 2005. Pro srovnání je zde uvedena i Velká Británie, aby bylo patrné, jakou částí se na českém vývozu a dovozu v daném roce podílí.

Graf 21 Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v roce 2005 (v mld. Kč)

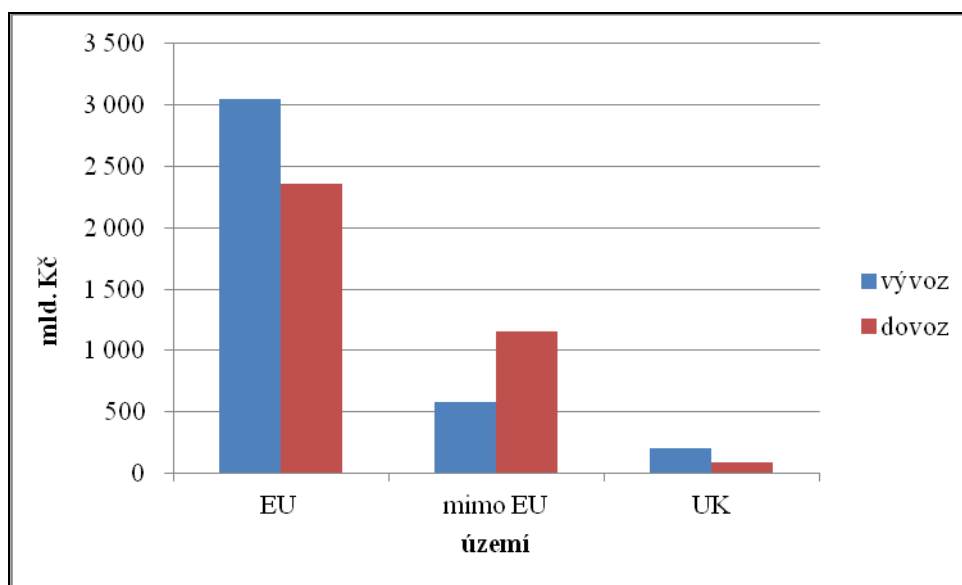

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019, 2020e)

Z grafu 21 je zřejmé, že teritoriální struktura ZO ČR se orientuje zejména na členské státy EU. Rok 2005 je zvolen záměrně, neboť ČR je členem EU právě jeden rok. Podíl členských států Evropské unie na celkovém exportu ČR je v uvedeném roce 87,5 %, z toho podíl exportu do VB činí 5,25 %. Také import ze států Evropské unie značně převyšuje import ze států mimo EU. Dovoz ze států EU tvoří 72 % (z toho je 3,3 % z Velké Británie) a 28 % dovozu pochází ze států mimo EU.

Graf 22 znázorňuje teritoriální strukturu českého zahraničního obchodu v roce 2018 v mld. Kč z posledních dostupných údajů. Zahraniční obchod ČR je porovnáván jak se státy Evropské unie, tak i se státy mimo EU. I v tomto případě je zde pro lepší představu zobrazen podíl exportu a importu VB na českém zahraničním obchodě ve srovnání se státy EU 28 a se státy mimo EU.

Graf 22 Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v roce 2018 (v mld. Kč)

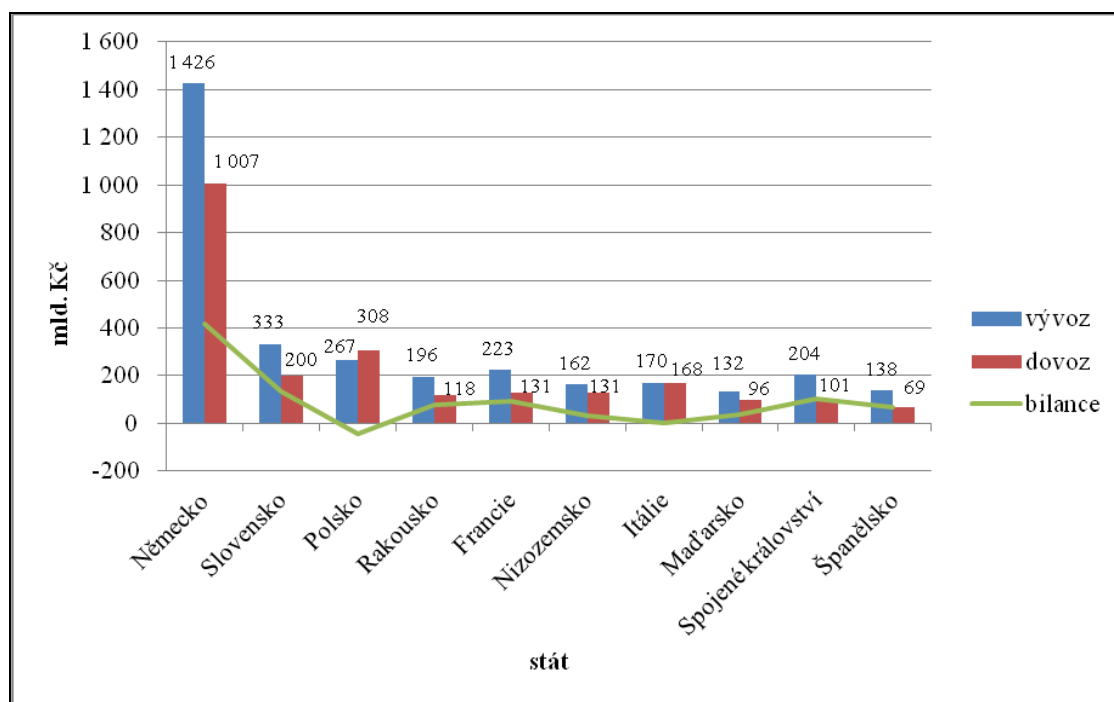

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019, 2020e)

Z vyplývajících dat se teritoriální struktura ZO ČR v roce 2018 oproti roku 2005 příliš nezměnila, neboť se ZO stále orientuje zejména na členské státy EU. Podíl členských států Evropské unie na celkovém exportu v roce 2018 činí 83,9 %. Z toho export z ČR do UK je 6,6 %, což je nárůst vůči roku 2005 o 3,3 %. Se státy mimo EU činí Česká republika export ve výši 16 % a import v hodnotě 32,8 %.

Pro porovnání zahraničního obchodu České republiky se státy Evropské unie je vybráno deset států, se kterými ČR v roce 2018 dosahuje nejvyššího obrátu mezinárodní obchodní směny, což je zobrazeno na grafu 23.

Graf 23 Zahraníční obchod s vybranými státy EU v roce 2018 (v mld. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2020e)

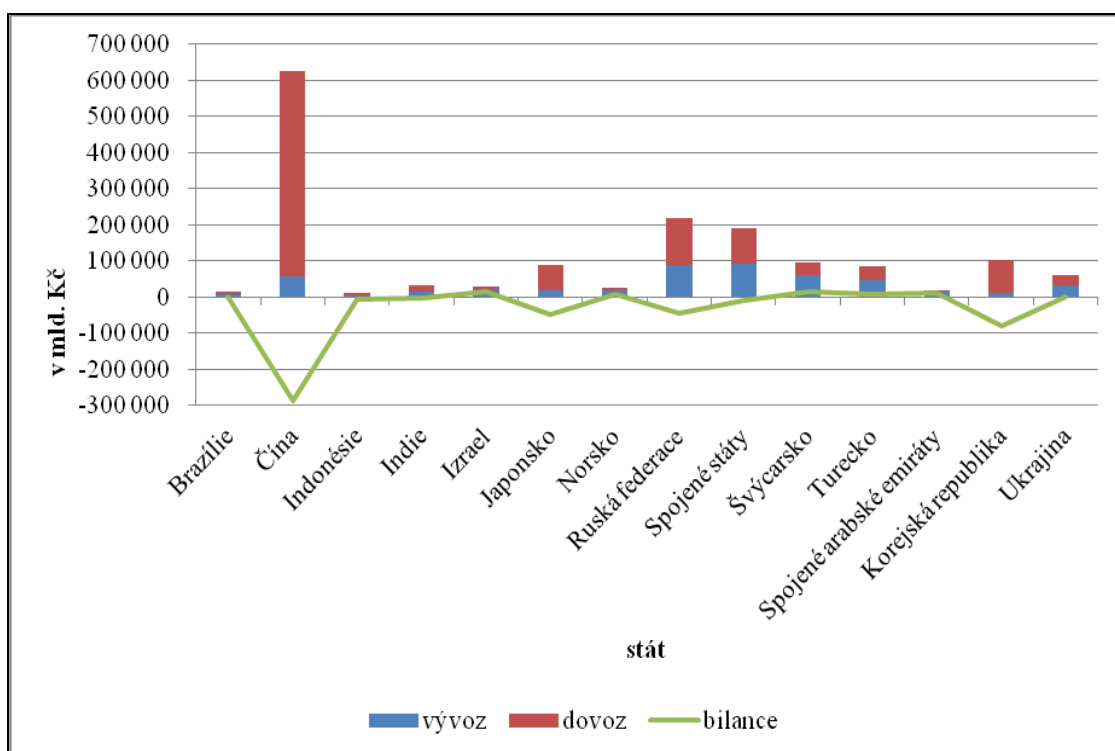
Hodnota obratu za rok 2018 činí 5 543 mld. Kč. Nejvyšší hodnoty dosahuje již tradičně Německo, které je naším nejvýznamnějším obchodním partnerem. Rovněž má Česká republika s Německem nejvyšší bilanci v hodnotě 419 234 mld. Kč, což z Německa činí nejdůležitější destinaci pro český export. Nejvyšší podíl na vývozu do Německa v roce 2018 mají stroje a dopravní prostředky v celkové hodnotě 855 mld. Kč. Dále ČR nejvíce vyváží průmyslového spotřebního zboží v hodnotě 209 mld. Kč a polotovary a materiály v hodnotě 207 mld. Kč.

Druhým významným obchodním partnerem je Slovenská republika, se kterou je v roce 2018 hodnota obratu dosahuje 533 mld. Kč. Česká republika se Slovenskem dosahuje aktivní bilance zahraniční směny, jejíž hodnota je ve zmiňovaném roce 132 mld. Kč. V roce 2018 Česká republika na Slovensko nejvíce vyváží stroje a dopravní prostředky (130 mld. Kč), polotovary a materiály (56 mld. Kč) a průmyslové spotřební zboží (39 mld. Kč). Slovensko do ČR importuje zejména stroje a dopravní prostředky (68 mld. Kč), polotovary a materiály (47 mld. Kč) a minerální paliva a maziva (28 mld. Kč)

Dalším významným obchodním partnerem pro Českou republiku je Polsko. V roce 2018 obrat činí 574 mld. Kč. Hodnota obratu zahraničně obchodní směny ČR s Polskem je výrazně nižší než s Německem. Z čehož tedy vyplývá, že vliv zahraničního obchodu ČR s Polskem oproti zahraničnímu obchodu s Německem, je značně slabší. Saldo s Polskem je v roce 2018 tvořeno zápornou hodnotou, a to ve výši -41 mld. Kč. Také do Polska je v uvedeném roce nejvíce vyvezeno strojů a dopravních prostředků (114 mld. Kč).

Česká republika také obchoduje se státy mimo Evropskou unii, což dokládá graf 24. Vybráno je čtrnáct států mimo EU, se kterými Česká republika obchoduje a má s nimi nejvyšší obrat v roce 2018. Pro srovnání se v grafu nachází i Velká Británie.

Graf 24 Zahraniční obchod s vybranými státy mimo EU v roce 2018 (v mld. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2020e)

Nejvýznamnějším obchodním partnerem České republiky mimo Evropskou unii je Čína. Obrat obchodu v roce 2018 s Čínou je 625 mld. Kč. V porovnání s předchozím rokem je nárůst obchodu o 18 %, avšak saldo obchodní bilance je záporné (-512 mld. Kč). Podle mezinárodní klasifikace SITC jsou v roce 2018 nejvíce dováženy stroje a dopravní prostředky v hodnotě 448 mld. Kč a průmyslové spotřební zboží (75 mld. Kč). Česká republika ve

zmiňovaném roce vyváží do Číny nejvíce strojů a dopravních prostředků (34 mld. Kč) a průmyslového spotřebního zboží (9 mld. Kč).

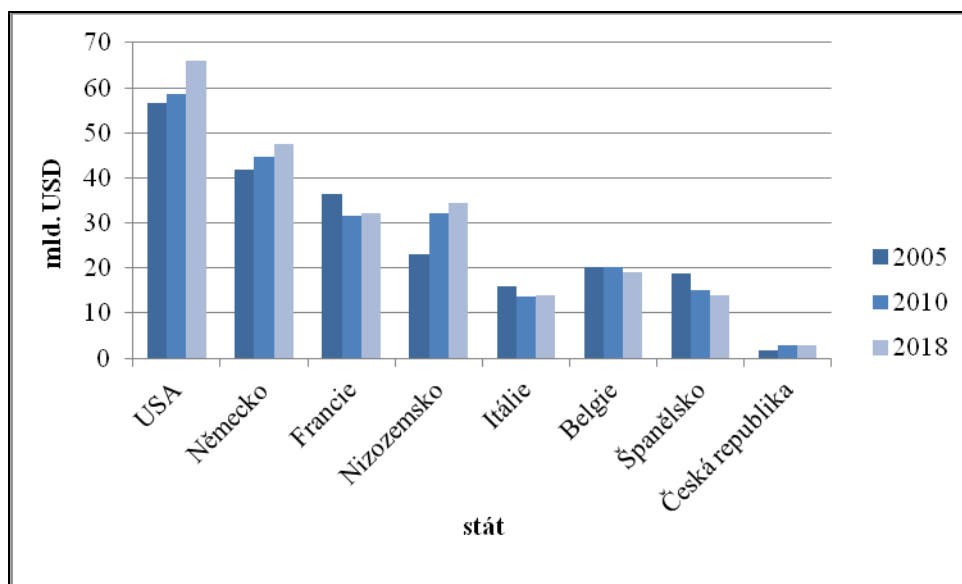
Druhý nejdůležitějším obchodním partnerem mimo státy EU je Ruská federace. Nicméně s Ruskem je obrat obchodu výrazně nižší než s Čínou. Ve zmíněném roce činí obrat obchodu 217 mld. Kč, což je nárůst o 8,7 % oproti roku 2017. I v případě Ruska má Česká republika záporné saldo obchodní bilance, které činí téměř -38 mld. Kč. Česká republika do Ruska v roce 2018 vyváží nejvíce strojů a dopravních prostředků (59 mld. Kč) a průmyslového spotřebního zboží (10 mld. Kč). Rusko v témže roce do ČR nejvíce dováží minerálních paliv a maziv v hodnotě 93 mld. Kč, dále pak polotovary a materiály (15 mld. Kč) a stroje a dopravní zařízení (6 mld. Kč).

Spojené státy americké jsou též řazeny mezi důležité obchodní partnery ČR. V roce 2018 činí obrat 192 mld. Kč. V dovozu ze Spojených států do ČR dominuje kategorie strojů a dopravních prostředků (56 mld. Kč) a kategorie chemických výrobků (16 mld. Kč). Česká republika do Spojených států vyváží zejména stroje a dopravní prostředky (49 mld. Kč), polotovary a materiály (17 mld. Kč) nebo průmyslové spotřební zboží ve výši 14 mld. Kč.

4.2.2 Teritoriální struktura zahraničního obchodu Velké Británie

Graf 25 znázorňuje export Velké Británie ve vybraných letech 2005-2018 s vybranými státy. Pro srovnání je v grafu uvedena i Česká republika.

Graf 25 Vývoj exportu Velké Británie s vybranými státy ve vybraných letech 2005-2018 (v mld. USD)

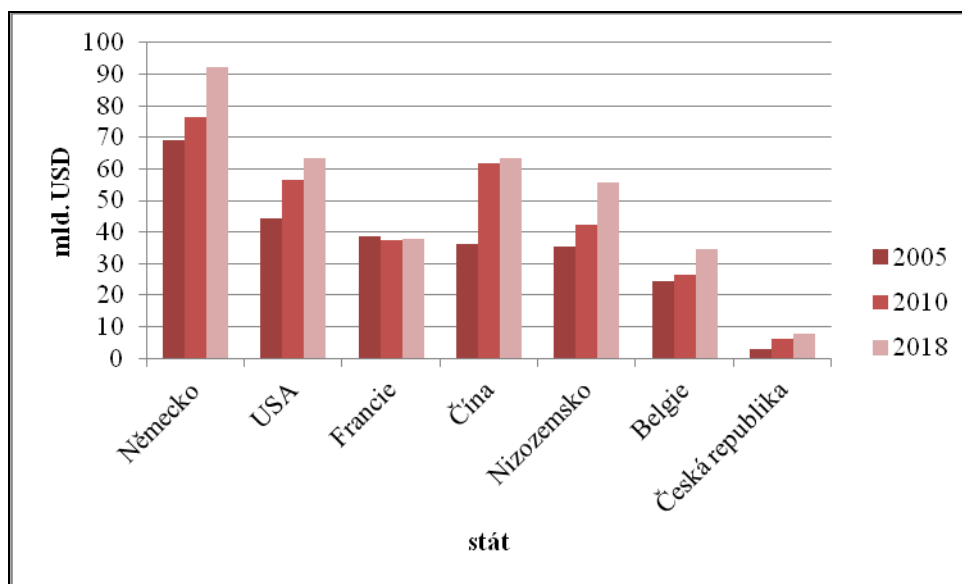

Zdroj: vlastní zpracování dle dat World Integrated Trade Solution (2020)

Na grafu je znázorněn export Velké Británie v letech 2005, 2010 a 2018 se sedmi vybranými státy, které se na britském exportu nejvíce podílejí. I v tomto časové období exportu VB dominuje USA, Německo a Francie, což je obdobné jako v předchozím časovém období 1993-2003. Nicméně USA a Německo ve všech třech uvedených letech vykazují rostoucí tendenci, avšak u Francie je zaznamenán mírný pokles exportu s VB. Pokles exportu s Francií v roce 2018 je o 14 % nižší než v roce 2005. V roce 2018 je export Velké Británie se Spojenými státy americkými vyšší o 16 % než v roce 2005. Česká republika se v roce 2018 podílí na britském exportu 0,6 %, což je nárůst o 0,35 % vůči roku 1993. Zároveň export z VB do ČR činí nárůst v roce 2018 o 60 % oproti roku 2005.

Graf 26 zobrazuje import Velké Británie s vybranými státy v 2005-2018. V grafu je zobrazena i Česká republika.

Graf 26 Vývoj importu Velké Británie s vybranými státy ve vybraných letech 2005-2018 (v mld. USD)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat World Integrated Trade Solution (2020)

Na výše uvedeném grafu jsou znázorněni největší dovozci do Velké Británie v letech 2005, 2010 a 2018. Všechny uvedené země vykazují nárůst importu do VB až na Francii. Ta v roce 2018 vykazuje mírný pokles, který činí 1,7 % vůči roku 2010. Na grafu je uvedena i České republiky jako dovozce do VB. Import ČR do VB je v roce 2018 vyšší o 27 % vůči roku 2010 a vyšší o 169 % oproti roku 2005. Největším dovozcem do Velké Británie je Německo. Nicméně největší nárůst dovozu do VB má Čína, kdy hodnota v roce 2005 je 36 mld. USD a v roce 2018 je to již 63 mld. USD, což je nárůst o 75 %.

4.2.3 Komoditní struktura vývozu České republiky do Velké Británie

Průmysl v České republice patří k nejdůležitějším odvětvím české ekonomiky a dlouhodobě tvoří zhruba třetinu celého národního hospodářství. Podle měsíčníku Českého statistického úřadu Statistika&My (2019) vzrůstá index průmyslové produkce za rok 2018 o 3 % a nejvíce se na něm podílejí tato odvětví: výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů, výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, výroba motorových vozidel a výroba elektrických zařízení. V roce 2018 rostou tržby z průmyslové činnosti o 3,5 %. Zahraniční tržby se zvyšují o 2,8 % a tuzemské rostou dokonce o 4,5 %. I nové zakázky

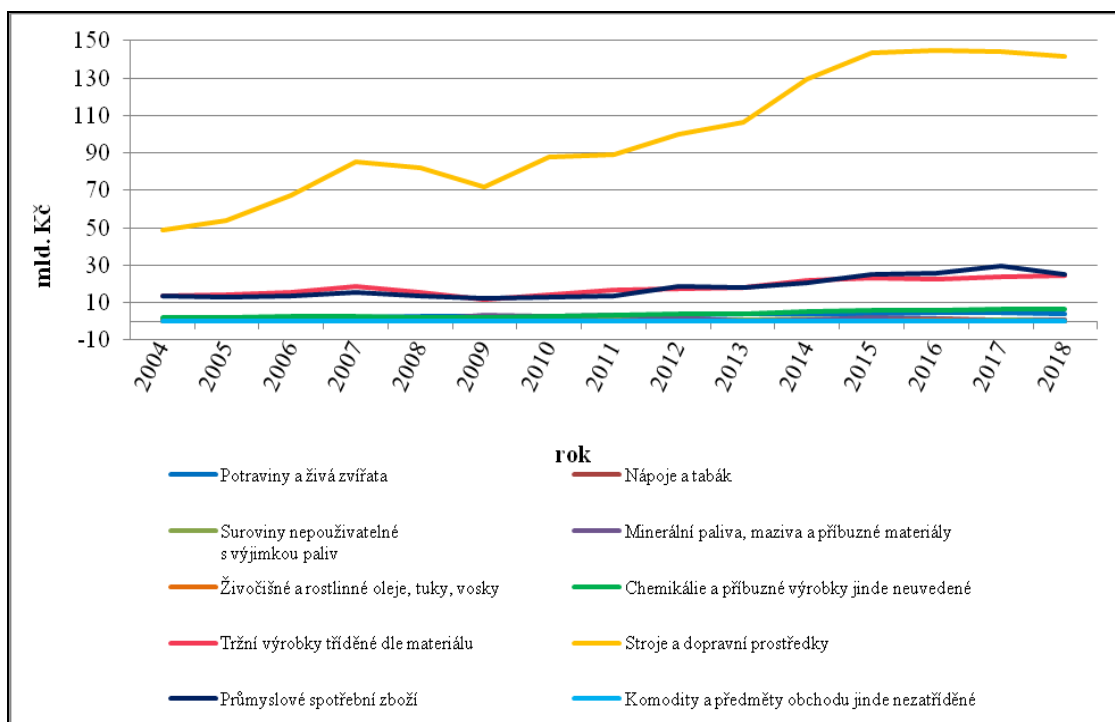
průmyslovým podnikům stále přibývají a nárůst je zaznamenán o 3,5 % oproti roku 2017. K tomuto růstu přispívá zejména odvětví výroby kovových instrukcí a výroba počítačů, přičemž i v ostatních odvětvích je zaznamenán nárůst. Avšak záporný výsledek vykazuje výroba textilií.

Dále měsíčník Statistika&My (2019) uvádí, že v roce 2018 zaznamenává nejvyšší meziroční nárůst o 11,3 % odvětví výroby počítačů, elektronických a optických přístrojů. V posledních letech dominuje zejména výroba měřících, zkušebních a navigačních přístrojů, která je úzce spjata s automobilovou výrobou. Také odvětví výroby elektrických zařízení zaznamenává v roce 2018 nárůst o 5,9 % a odvětví výroby kovových konstrukcí a kovodělných výrobků nárůst o 4 %. Automobilový průmysl během roku 2018 roste o 2,3 %. Na konci roku 2017 v něm pracuje přes 198 tisíc osob, což je 13,3 % všech osob zaměstnaných v průmyslu. Od roku 2010 výroba osobních automobilů neustále roste a v roce 2017 je vyrobeno přes 1,4 mil. kusů. Nicméně největší růst je spojen s výrobou dílů a příslušenstvím pro motorová vozidla.

V roce 2018 činí vývoz z České republiky do Spojeného království přes 203 mil. Kč a podíl na celkovém vývozu z ČR do UK je 4,6 %. V rámci dovozu je Velká Británie v roce 2018 na 10. místě a podíl na celkovém dovozu České republiky činí 2,5 %. Již dlouhodobě největším obchodním partnerem České republiky je Německo, které zaujímá první příčky dovozu i vývozu.

V grafu 27 je zaznamenán vývoj komoditní struktury exportu České republiky do Velké Británie v letech 2004-2018.

Graf 27 Vývoj komoditní struktury vývozu České republiky do Velké Británie v letech 2004-2018 (v mld. Kč)

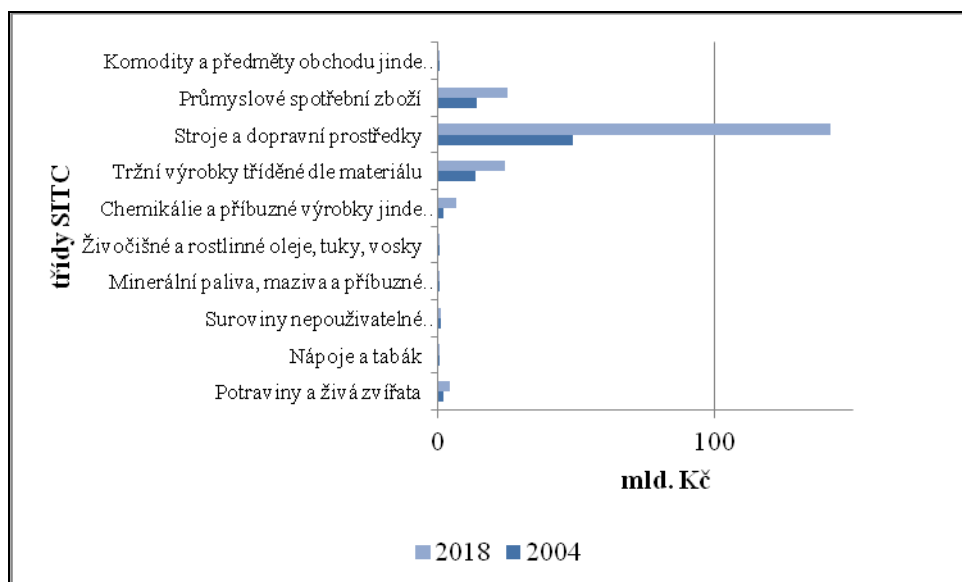

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Z grafu 27 je patrné, že v uvedeném období export České republiky do Velké Británie roste a je soustředěn zejména do třech tříd SITC. Mezi zmíněné tři kategorie, které v uvedeném období zaznamenávají nejvyšší nárůst, patří kategorie SITC 7 stroje a dopravní prostředky, kategorie SITC 8 průmyslové spotřební zboží a kategorie SITC 6 tržní výrobky tříděné podle materiálu. Zbylé kategorie zaznamenávají pozvolný nárůst. Stroje a dopravní prostředky se na exportu ČR v roce 2018 podílejí 141,8 mld. Kč, což je téměř 70 % veškerého vývozu ČR do VB. Druhou významnou skupinou je průmyslové spotřební zboží, které tvoří 12 % vývozu ČR.

V grafu 28 je zobrazena komoditní struktura vývozu České republiky do Velké Británie v letech 2004 a 2018 v mld. Kč.

Graf 28 Komoditní struktura vývozu České republiky do Velké Británie v letech 2004 a 2018 (v mld. Kč)

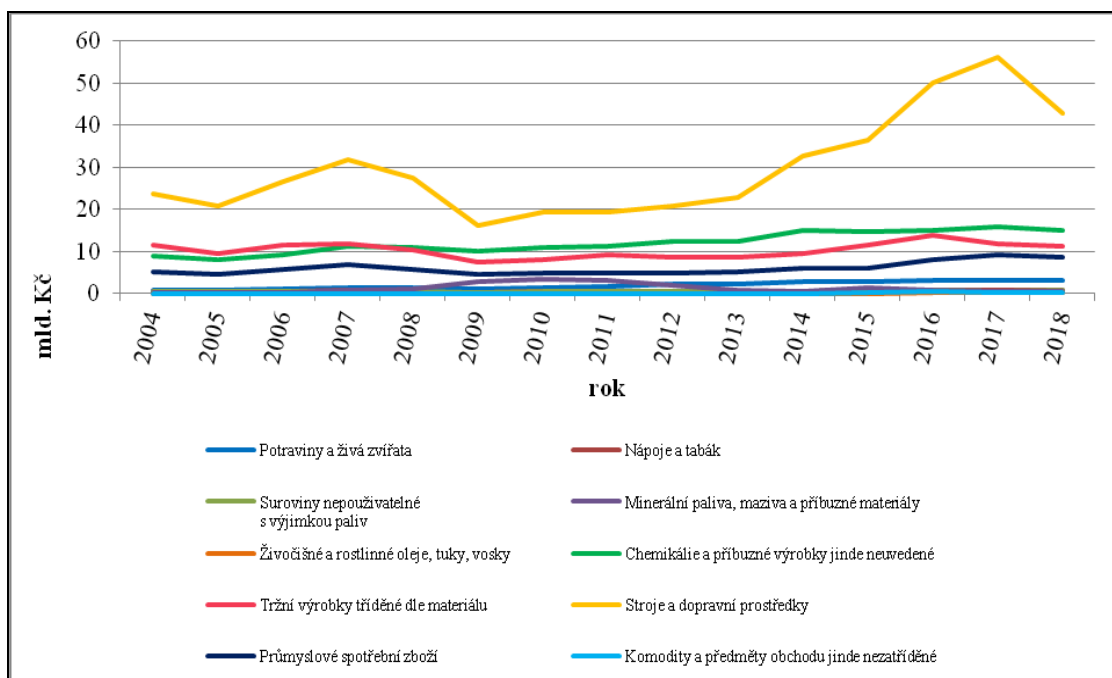
Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

V obou uvedených letech českému vývozu do Velké Británie dominuje třída stroje a dopravní prostředky, která se během sledovaného období ztrojnásobila. Nárůst také zaznamenávají třídy průmyslové spotřební zboží, tržní výrobky tříděné dle materiálu, chemikálie a jim příbuzné výrobky, a také třída potraviny a živá zvířata. U poslední zmiňované kategorie dochází k zdvojnásobení v roce 2018 oproti roku 2004.

4.2.4 Komoditní struktura dovozu z Velké Británie do České republiky

Následující graf 29 zobrazuje vývoj komoditní struktury dovozu z Velké Británie do České republiky v letech 2004-2018.

Graf 29 Vývoj komoditní struktury dovozu do České republiky z Velké Británie v letech 2004-2018 (v mld. Kč)

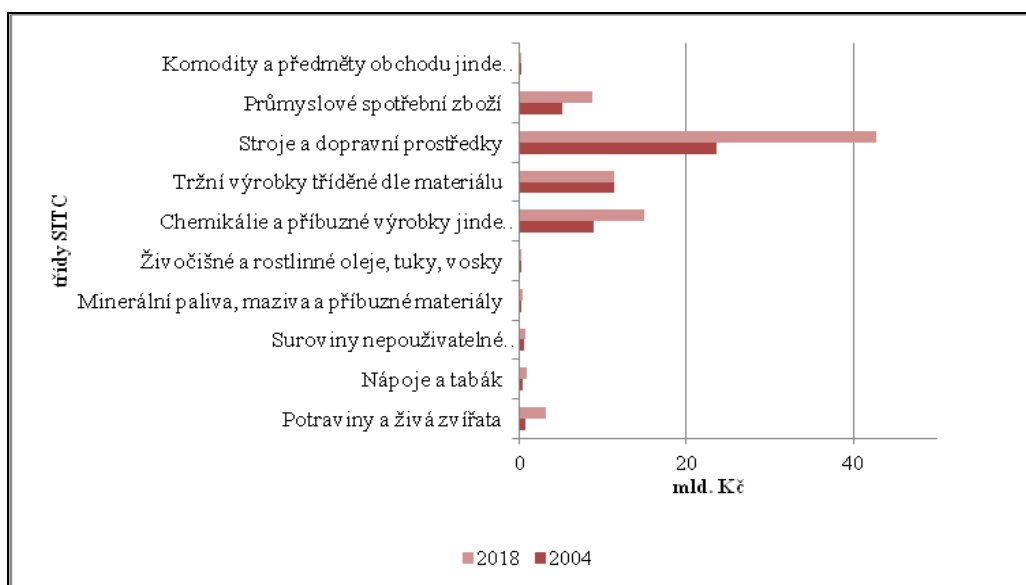

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Ve sledovaném období má import z Velké Británie rostoucí tendenci s výjimkou roku 2009, který je důsledkem finanční krize a poslední zmiňovaný rok 2018, ve které je zaznamenán mírný pokles oproti roku 2017. Podle Ministerstva průmyslu a obchodu (2018) je tento pokles způsoben zejména nedostatkem výrobní kapacity v tuzemském průmyslu a posilujícím kurzem koruny. Na importu z Velké Británie se však podílejí čtyři kategorie SITC. Největší význam má třída stroje a dopravní prostředky, která se na celkovém importu v roce 2018 podílí 51,5 % (42,8 mld. Kč), což je mírný pokles vůči roku 2017 o 5,4 %. Druhou významnou skupinou dovozu je již zmiňovaná třída chemikálie a jim příbuzné výrobky, která má podíl na celkovém importu z VB téměř 18 % (14,9 mld. Kč). Kategorie tržních výrobků se podílí na dovozu 13,6 % (11,2 mld. Kč) a průmyslové spotřební zboží 10 % (8,7 mld. Kč). Zbylé kategorie rostou pozvolným tempem.

Graf 30 zobrazuje komoditní strukturu importu České republiky do VB v letech 2004-2018.

Graf 30 Komoditní struktura dovozu České republiky do Velké Británie v letech 2004 a 2018 (v mld. Kč)

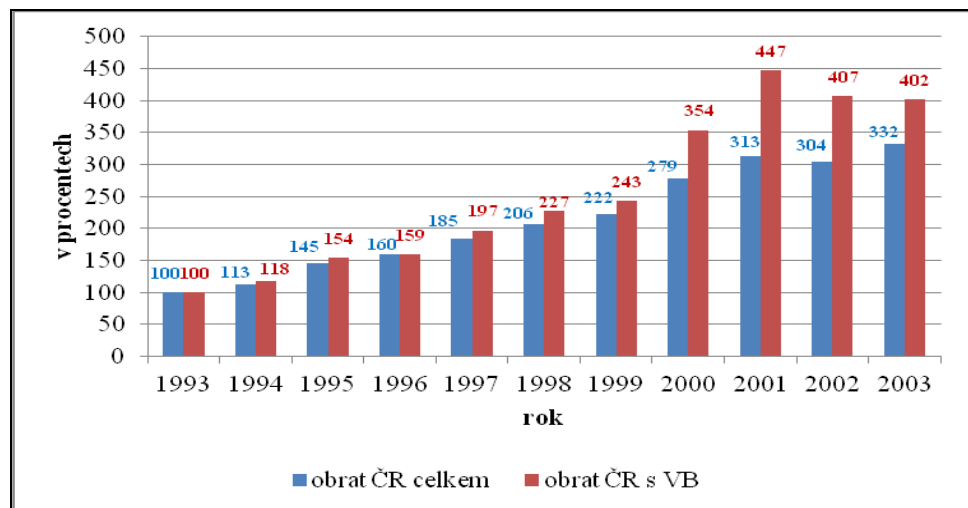
Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

I v případě vývozu ČR do VB dominuje ve sledovaném období třída stroje a dopravní prostředky. Hodnota této třídy v roce 2018 přesahuje 40 mld. Kč, což je nárůst o 81 % vůči roku 2004. Poprvé ve zkoumaném období je zaznamenán pokles třídy tržní výrobky tříděné dle materiálu v roce 2018 vůči roku 1993 o 0,9 %. Výrazný nárůst je u třídy potraviny a živá zvířata o 338 % v roce 2018 oproti roku 1993, tedy více jak trojnásobný nárůst.

4.3 Obrat zahraničního obchodu České republiky s Velkou Británií

Již dlouhodobě patří Spojené království k důležitým obchodním partnerům České republiky. Během zkoumaného období představuje export do Velké Británie výraznější zastoupení, než je tomu u importu. Nejprve je zkoumán vývoj obratu s Velkou Británií před vstupem České republiky do EU a následně i po vstupu ČR do Evropské unie až do roku 2018. Na grafu 31 je zobrazen vývoj obratu zahraničního obchodu s Velkou Británií na celkovém obratu zahraničního obchodu České republiky v letech 1993-2003.

Graf 31 Vývoj obratu zahraničního obchodu České republiky s Velkou Británií na celkovém obratu zahraničního obchodu ČR v letech 1993-2003 (v %, bazické indexy)

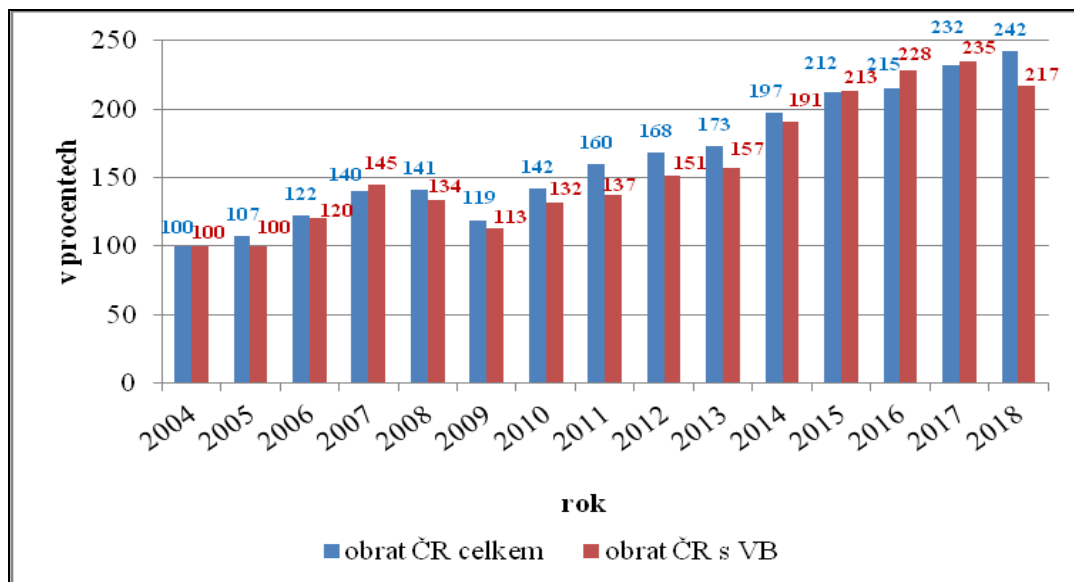

Zdroj: vlastní zpracování dle dat World Integrated Trade Solution (2020)

Z grafu je patrné, že se každoročně zvyšuje obrat zahraničního obchodu České republiky s Velkou Británií mimo rok 2002. Nejvyšší hodnoty dosahuje obrat VB na celkovém ZO ČR v roce 2001, který je čtyřikrát vyšší než v roce 1993. Též obrat celkového zahraničního obchodu České republiky vykazuje rostoucí tendenci a v roce 2003 je třikrát vyšší oproti roku 1993.

Graf 32 zobrazuje vývoj postavení obratu ČR s Velkou Británií na celkovém obratu ČR mezi roky 2004-2018 pomocí bazických indexů, kdy základním rokem je rok 2004.

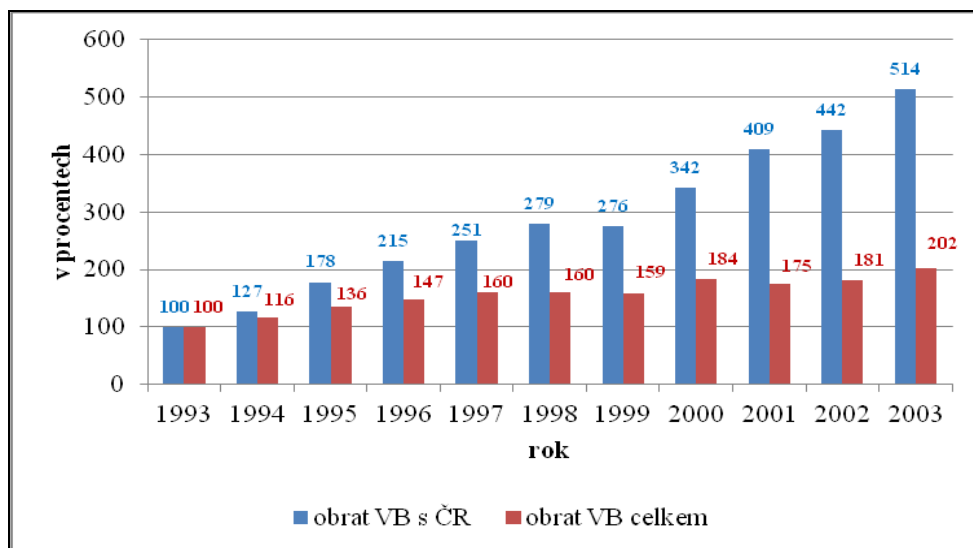
Graf 32 Vývoj obratu zahraničního obchodu České republiky s Velkou Británií na celkovém obratu zahraničního obchodu ČR v letech 2004-2018 (v %, bazické indexy)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat World Integrated Trade Solution (2020)

Ve sledovaném období je zaznamenán nárůst obratu v obou uvedených případech, avšak s mírným poklesem v roce 2009. Nejvyšší hodnoty se obrat VB na českém obratu podílí v roce 2017, který je dvakrát vyšší vůči základnímu roku 2004. Nicméně v roce 2018 dochází k mírnému poklesu pozorované hodnoty oproti předchozímu roku 2017. Pokles obratu České republiky s Velkou Británií je v roce 2018 zapříčiněn nejistotou a očekáváním způsobené brexitem. Nejnižších hodnot obratu VB je dosaženo v letech 2005 a 2009. Pokles v roce 2009 je důsledkem celosvětové finanční krize.

Graf 33 Vývoj obratu zahraničního obchodu Velké Británie s Českou republikou na celkovém obratu zahraničního obchodu Velké Británie v letech 1993-2003 (v %, bazické indexy)

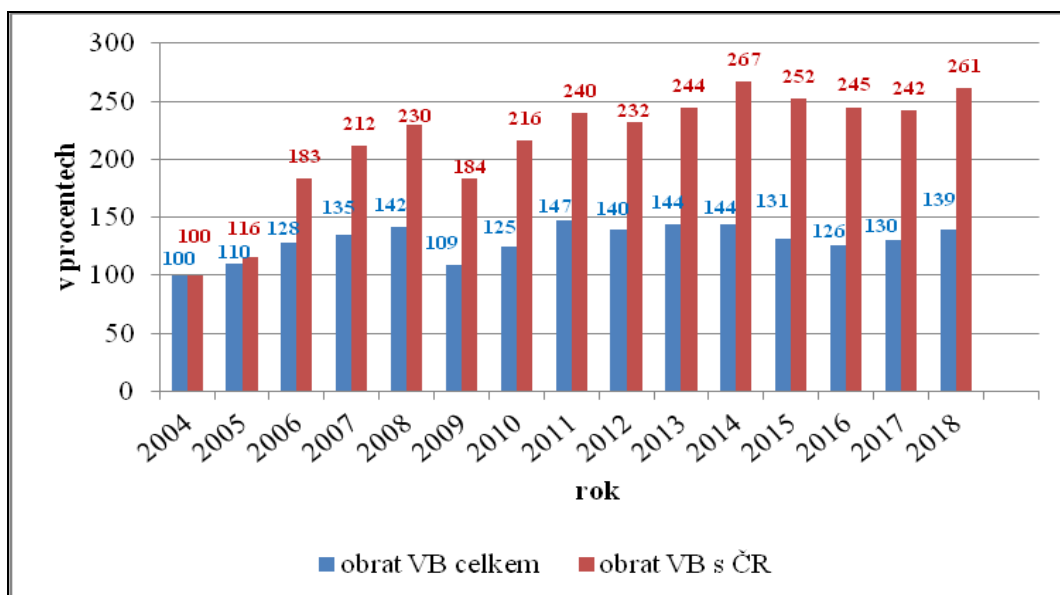

Zdroj: vlastní zpracování dle dat World Integrated Trade Solution (2020)

Graf 33 zobrazuje pozvolný nárůst obratu ČR na celkovém obratu ZO Velké Británie. S blížícím se vstupem České republiky do Evropské unie spolupráce mezi ČR a VB roste, neboť v roce 2003 je hodnota obratu pětikrát větší, než je tomu v roce 1993. Mírný pokles je zaznamenán v roce 1999 oproti předchozímu roku. Také obrat Velké Británie má rostoucí trend a v roce 2003 dosahuje nejvyšší hodnoty, která je dvakrát větší než v roce 1993.

V grafu 34 je zobrazen vývoj obratu Velké Británie s Českou republikou na celkovém zahraničním obchodu VB po vstupu ČR do Evropské unie. Pro lepší znázornění jsou použity procentuální hodnoty bazických indexů, kdy za základní rok je považován rok 2004.

Graf 34 Vývoj obratu zahraničního obchodu s Českou republikou na celkovém obratu zahraničního obchodu Velké Británie v letech 2004-2018 (v %, bazické indexy)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat World Integrated Trade Solution (2020)

Za celé sledované období je patrný nárůst obratu České republiky s výjimkou roku 2009. V roce 2018 je obrat ČR více jak dvakrát vyšší než v roce 2004. Avšak z pohledu České republiky je nejvyšší hodnoty dosaženo v roce 2014. Obrat celkového zahraničního obchodu Velké Británie se vyvíjí s kolísavou tendencí.

4.4 Přehled celních příjmů České republiky v letech 2001-2018

V květnu 2004 dochází k vyčlenění Celní správy České republiky (CS ČR) ze struktury Ministerstva financí a Celní správa ČR se stává samostatným orgánem státní správy. Následující tabulky zobrazují příjmy cel a daní, které jsou pouze v kompetenci Celní správy ČR, neboť se na výběru cel a daní v České republice též podílí i Finanční správa České republiky (FS ČR).

Tabulka 2 zobrazuje příjmy daní a cel, které spadají do kompetence Celní správy ČR v letech 2001-2009. Data jsou zaznamenány ještě před vstupem ČR do Evropské unie a následně po přistoupení ČR do EU s návazností na období hospodářské krize.

Tabulka 2 Příjmy cel a daní Celní správy ČR ve vybraných letech 2001-2009
(v mld. Kč)

Druh příjmu	2001	2004	2005	2008	2009
DPH	234	142,2	3,5	0,3	0,1
Spotřební daň	42,7	85,9	110,4	132,9	131
Clo	10	7,5	6,2	7,2	1,4
Daň silniční	5,3	5,5	5,2	6	4,8
Ostatní příjmy, odvody a daně	5,1	5,3	5,4	4,3	3,8
Celkem celní správa	286,7	235,7	120,2	138,6	132,5
Celkem finanční správa	164,1	323,4	516,8	606,7	522,9

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR (2006, 2009)

V roce 2001 převážnou část příjmů z cel a daní tvoří právě Celní správa České republiky, neboť ve zmíněném roce výnos Finanční správy ČR je 164,1 mld. Kč, tedy o 122,6 mld. Kč méně, než jsou příjmy CS ČR. Již v roce 2004 dochází k poklesu příjmů Celní správy ČR. Nicméně výraznější změna nastává od roku 2005, kdy se Česká republika stává členem Evropské unie. Od roku 2005 je výběr DPH přesunut do kompetence Finanční správy České republiky, a proto dochází k tak výraznému poklesu příjmu Celní správy ČR v oblasti DPH. Ztráta tohoto významného příjmu má vliv i na celkové příjmy CS ČR. Pokles příjmů Celní správy ČR v roce 2009 je o 154,2 mld. Kč oproti roku 2001. Ve zmiňovaných letech také dochází k poklesu cel, což souvisí se zmiňovaným vstupem ČR do EU. V tabulce 3 je zaznamenán příjem cel a daní Celní správy České republiky ve vybraných letech 2011-2018.

Tabulka 3 Příjmy cel a daní Celní správy ČR ve vybraných letech 2011-2018
(v mld. Kč)

Druh příjmu	2011	2013	2015	2017	2018
DPH	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Daně spotřební a energetické	140,6	137,6	148,6	160,8	165,3
Clo, vč. odvodu do EU	7,7	5,8	8,2	8,7	8,5
Ostatní příjmy, odvody a daně	3,2	3,1	2,8	1,9	3,3
Celkem celní správa	151,7	146,7	159,8	171,6	177,4
Celkem finanční správa	567,1	616,4	676,9	802,3	860,9

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR (2015, 2018)

Ve sledovaném období opět dochází k nárůstu celkových příjmů Celní správy ČR mimo rok 2013. K nárůstu příjmů došlo zejména díky zvýšeným příjmům spotřební a energetické daně, které rostou v roce 2018 o 17,5 % (24,7 mld. Kč) oproti roku 2011. V roce 2018 je celková částka odvedeného cla na účet státního rozpočtu ČR a odvodu na účet EU ve výši 8,5 mld. Kč. V roce 2017 je odvedená částka ve výši 8,7 mld. Kč, což činí pokles odvodu o 2 %. Příčinou nižšího odvodu cla je pokles růstu hrubého domácího produktu (HDP) České republiky a nedostatek zaměstnanců na trhu práce, což má také vliv na růst české ekonomiky. Nicméně v roce 2018 dochází k nárůstu příjmu cla v porovnání s rokem 2011 o 10,5 %. Nejnižších příjmů dosahuje Celní správa ČR v roce 2013, což je dáno poklesem všech sledovaných druhů příjmu oproti roku 2011. Pokles celkového příjmu CS ČR je o 3,4 % za rok 2013 vůči zmiňovanému roku 2011.

5 Výsledky a diskuze

Z provedeného hodnocení vzájemného obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií je patrný rostoucí trend spolupráce mezi těmito zeměmi. Velká Británie představuje pro Českou republiku jeden z významných exportních trhů. Ve sledovaném období 1993-2003 je nárůst obchodní spolupráce výrazný, neboť v roce 1993 je hodnota exportu 15 mld. Kč a v roce 2003 činí export již 74 mld. Kč, což představuje čtyřikrát větší nárůst (393 %) vůči roku 1993. Také import z Velké Británie do ČR představuje ve sledovaném období nárůst, ten však nedosahuje takových hodnot jako export. V roce 1993 je hodnota importu 13 mld. Kč a v roce 2003 je jeho výše 39 mld. Kč, což představuje nárůst o 200 %. Nicméně nejvyšší hodnoty import z VB do ČR dosahuje v roce 2001, a ta činí 56 mld. Kč., což je třikrát více než v roce 1993. Během sledovaného období nerostl jen export a import mezi Českou republikou a Velkou Británií, ale je také zaznamenán nárůst exportu a importu za celou Českou republiku. V roce 1993 dosahuje celkový export ČR 421,6 mld. Kč a v roce 2003 tomu je již 1 370,9 mld. Kč, což představuje nárůst o 225,2 %. V roce 2003 se na celkovém exportu České republiky podílí export do Velké Británie 5,4 %. Rostoucí tendenci vykazuje též import za celou Českou republiku. V roce 1993 dosahuje import výše 426,1 mld. Kč a v roce 2003 již 1 440,7 mld. Kč, a to představuje nárůst o 238 %. V tomto roce se na importu ČR podílí import z Velké Británie 2,7 %.

V důsledku politických procesů je Česká republika nucena přeorientovat svůj obchod na vyspělé západní trhy a tím se začíná orientovat zejména na státy Evropské unie. V roce 1993 je export do států EU v hodnotě 333 mld. Kč a v roce 2003 je jeho výše již 1 370 mld. Kč, což je trojnásobný (311 %) nárůst. Import ze států EU v roce 1993 činí 326 mld. Kč., což je nárůst o 217 %, neboť v roce 2003 je import ze zemí EU 1 034 mld. Kč. Co se týká zahraničního obchodu se státy mimo EU v roce 2003, tak export vzrostl o 98 % a import je třikrát větší než v roce 1993. Největším obchodním partnerem, kam Velká Británie vyváží své zboží v letech 1993 a 2003, jsou Spojené státy americké, u kterých je ve zmíněných letech zaznamenán nárůst exportu s VB o 136 %. V rámci EU vyváží VB nejvíce do Německa, Francie či Nizozemí. Česká republika má nárůst exportu z Velké Británie o 289 %, což je téměř třikrát více než v roce 1993. Největším dovozcem do VB ve vybraných letech je Německo, následně USA a Francie. V roce 2003 se zmíněné státy na celkovém dovozu do Velké Británie podílí 32 %. Česká republika tvoří podíl na celkovém dovozu do VB pouze 0,5 % a její nárůst dovozu za sledované období činí 565 %.

Komoditní struktura vývozu České republiky do Velké Británie v letech 1993-2003 dominuje třída SITC 7 stroje a dopravní prostředky. Nárůst této třídy ve sledovaném období je o 478 %. Druhou třídou, která zaznamenává nárůst o 283 %, je SITC 6 tržní výrobky tříděné dle materiálu. Výrazný nárůst je také u třídy SITC 8 průmyslové spotřební zboží, a to ve výši 436 % a u třídy SITC 1 potraviny a živá zvířata o 1016 %, tedy desetkrát více. Také u komoditní struktury dovozu z Velké Británie do České republiky dominuje třída SITC 7 stroje a dopravní prostředky, ta má nárůst ve zmíněných letech o 136 %. Třída SITC 6 tržní výrobky tříděné dle materiálu roste o 806 %, tedy osmkrát a třída SITC 8 průmyslové spotřební zboží roste o 152 %, tedy jedenapůlkrát.

Nárůst obchodní spolupráce pokračuje i v druhém sledovaném období 2004-2018. V roce 2018 roste export mezi ČR a VB o 152 % a import z VB do ČR o 63 % oproti roku 2004. Nicméně nejvyšší hodnoty export i import dosahuje v roce 2017. Export do VB v roce 2018 klesá o 3,3 % a import z VB do ČR o 16,2 % oproti zmiňovanému roku 2017. Mírný pokles v roce 2018 je způsoben nejistotou a očekáváním co dalšího brexit přinese. Během zkoumaného období zaznamenává nárůst také celkový export České republiky s výjimkou v roce 2009. Pokles v roce 2009 je důsledkem celosvětové finanční krize. Export ČR se v roce 2018 zvyšuje o 156 % vůči roku 2004, přičemž vývoz do VB se na celkovém vývozu ČR podílí 4,6 %. Také import České republiky má rostoucí tendenci s poklesem v roce 2009. Nárůst importu v roce 2018 je vyšší o 129 % oproti roku 2004. Import Velké Británie do ČR se na celkovém importu České republiky podílí 4,6 %.

Ani v tomto sledovaném období nedochází k výrazné teritoriální změně, neboť Česká republika ještě více upevňuje spolupráci právě se státy Evropské unie. V roce 2018 činí hodnota vývozu do EU 3 048 mld. Kč, a to je nárůst o 85 % oproti roku 2005 a o 814 % oproti roku 1993. V roce 2018 je hodnota dovozu ze států EU 2 356 mld. Kč, což je tedy nárůst o 74 % vůči roku 2005 a nárůst o 622 % vůči roku 1993. V roce 2018 je také zaznamenán nárůst dovozu ze států mimo EU, který činí 1 153 mld. Kč, což je nárůst o 119 % oproti roku 2005.

I nadále Velká Británie spolupracuje ve vývozu svého zboží se Spojenými státy americkými, které tvoří největšího příjemce britského exportu. Nárůst exportu z VB do USA činí 16 % v roce 2018 vůči roku 2005. Mezi další velké příjemce britského vývozu se řadí Německo, Francie, Nizozemí či Belgie. Česká republika se podílí na britském exportu 0,6 %

a nárůst exportu z VB do ČR je 60 % v roce 2018 vůči roku 2005. V rámci dovozu do Velké Británie jsou na předních příčkách opět Německo, USA a Francie. Nicméně novým státem, který dováží do VB, je Čína. Nárůst dovozu z Číny je o 75 %. Český import ve sledovaném období je vyšší o 169 % v roce 2018 vůči roku 2005.

V roce 2018 je Velká Británie pátým největším exportním trhem České republiky. Hodnota vývozu v tomto roce činí 204 mld. Kč. Nejvyšší hodnoty dosahuje již tradičně Německo, jehož hodnota vývozu v roce 2018 je 1 426 mld. Kč. Dalšími významnými obchodními partnery v rámci EU jsou Slovensko, Polsko, Francie a Rakousko. Také v roce 2018 je v rámci dovozu do ČR Německo na prvním místě, jeho hodnota je 1 007 mld. Kč. Významnými dovozci do České republiky je dále Polsko, Slovensko, Itálie či Francie. Velká Británie se v dovozu ve zmiňovaném roce nachází až na osmém místě.

Z výše uvedeného vyplývá, že také obchodování se státy mimo Evropskou unii je pro Českou republiku důležité a má stále rostoucí trend. Nejvýznamnějším dovozcem mimo EU je Čína, kdy hodnota dovozu v roce 2018 činí 568 mld. Kč. Dalšími důležitými dovozci ze států mimo EU jsou Rusko, Spojené státy americké, Korejská republika a Japonsko.

Komoditní struktura vývozu ČR do Velké Británie stále dominuje třída SITC 7 stroje a dopravní prostředky, u které činí v roce 2018 nárůst o 192 % vůči roku 2004. Tato třída tvoří téměř 70 % veškerého vývozu České republiky. Druhou důležitou skupinou vývozu ČR je třída SITC 8 průmyslové spotřební zboží, která je v roce 2018 vyšší o 84 % než v roce 2004. Nárůst je také ještě zaznamenán u třídy SITC 1 potraviny a živá zvířata a třídy SITC 6 tržní výrobky tříděné dle materiálu.

Nejdůležitější třídou dovozu z Velké Británie do České republiky je třída SITC 7 stroje a dopravní prostředky, u které je zaznamenán výrazný pokles v roce 2009. Tento pokles činí 41 % vůči roku 2008. Pokles v roce 2009 je zaznamenán i u dalších tříd SITC, kterými jsou např. SITC 8 průmyslové spotřební zboží, SITC 6 tržní výrobky tříděné dle materiálu či SITC 1 potraviny a živá zvířata. Naopak nárůst v roce 2009 je u třídy SITC 3 minerální paliva, maziva a příbuzné materiály, která je vyšší o 161 % než v roce 2008. Nicméně po odeznění hospodářské krize z let 2007 a 2008 dochází k opětovnému nárůstu všech kategorií dovozu z Velké Británie do ČR. V roce 2018 je třída SITC 7 stroje a dopravní prostředky vyšší o 81 % než v roce 2004. Další skupinou, která je v roce 2018 vyšší o 338 % než v roce 2004,

je třída SITC 1 potraviny a živá zvířata. Jedinou třídou, u které je zaznamenán mírný pokles v roce 2018 oproti roku 2004, je SITC 6 tržní výrobky tříděné dle materiálu, a to o 0,9 %.

V další kapitole je hodnocen obrat zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií pomocí bazických indexů. Nejprve je hodnocen obrat z pohledu České republiky s VB na celkovém zahraničním obchodu ČR. Ten dokazuje, že obchodní spolupráce se mezi zmíněnými zeměmi neustále prohlubuje a nabývá na důležitosti. V roce 2004 se obrat ČR s VB zvýšil čtyřikrát a v roce 2018 se zvýšil dvakrát oproti roku 2004. Následně je hodnocen vývoj obratu Velké Británie s ČR na celkovém ZO VB. S blížícím se vstupem ČR do EU spolupráce mezi zeměmi roste a v roce 2003 se obrat zvyšuje pětkrát oproti roku 1993. I po vstupu České republiky do EU vývoj vzájemné spolupráce roste a v roce 2018 se obrat zvyšuje téměř třikrát oproti roku 2004.

Poslední podkapitola je zaměřená na příjmy Celní správy České republiky před vstupem ČR do Evropské unie do roku 2018 ve vybraných letech. Příjmy CS ČR se v roce 2005 snižují o 139 % oproti roku 2001 z důvodu přenesení výběru DPH do kompetence Finanční správy ČR. Od vstupu České republiky do EU rostou celkové příjmy CS ČR o 48 %. V roce 2018 činí pokles odvedeného cla o 2 % oproti roku 2017. Nicméně v roce 2018 činí nárůst odvedeného cla o 10,4 % vůči roku 2011.

6 Závěr

Zahraniční obchod je nedílnou součástí ekonomiky každého státu a jeho počátky sahají hluboko do historie. I v případě české ekonomiky hraje významnou roli právě zahraniční obchod.

Spojené království Velké Británie a Severního Irska je významným obchodním partnerem České republiky již od počátku vzniku samostatné České republiky. V roce 2018 je pátým nejdůležitějším exportním trhem ČR a osmým nejdůležitějším importérem do České republiky v rámci států Evropské unie. Za celé sledované období exportnímu trhu s Velkou Británií dominuje třída SITC 7 stroje a dopravní prostředky, která má nárůst o 1592 % v roce 2018 vůči roku 1993, což je patnáctinásobný nárůst. Také importu z VB do České republiky dominuje třída SITC 7, která má nárůst v roce 2018 o 483 % oproti roku 1993, tedy pětkrát více než na počátku sledovaného období. Nárůst importu této třídy není tak vysoký jako je tomu u exportu, neboť v roce 2009 dochází k daleko většímu propadu než u exportu.

Teritoriální struktura českého exportu je zejména zaměřena na státy Evropské unie. Vývoz ČR do států EU je vyšší o 814 % v roce 2018 vůči roku 1993 a vývoz do států mimo EU je nárůst o 563 %. Uvedená čísla dokládají, že český export je zaměřen právě na státy EU, neboť jeho nárůst je osmkrát vyšší než v roce 1993. Nicméně ani exportu mimo EU se Česká republika nebrání. Import ze států EU do České republiky činí nárůst o 622 % v roce 2018 vůči roku 1993, což je šestkrát více než v roce 1993. Přičemž dovoz ze států mimo EU je vyšší o 1055 %, na kterém se nejvíce podílí Čína. Import z Číny v roce 2018 má hodnotu 568 mld. Kč, což je pětkrát více než do ČR dováží druhé Rusko. Z toho tedy plyne, že důležitým dovozce zboží do České republiky je právě Čína.

Budoucí vývoj obchodní spolupráce mezi Českou republikou a Velkou Británií je těžké odhadnout, neboť VB opustila Evropskou unii k 31. 1. 2020 a stále probíhají jednání o další podobě vztahů mezi Velkou Británií a Evropskou unií, která se následně dotknou i České republiky. Nicméně do konce roku 2020 poběží veškerá spolupráce ještě podle sjednaných pravidel, která jsou mezi Velkou Británií a Evropskou unií uzavřena.

7 Seznam použitých zdrojů

- ARMSTRONG, Kenneth A. *Brexit Time: Leaving the EU – Why, How and When?* London: Cambridge University Press, 2017. 306 s. ISBN 9781108401272
- BALÁŽ, Peter. *Medzinárodné podnikanie*. 5. vyd. Bratislava: Sprintdva, 2010. 550 s. ISBN 978-80-89393-18-3
- BALDWIN, Richard; WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s, 2008. 480 s. ISBN 978-80-247-1807-1
- BUDÍKOVÁ, Marie; KRÁLOVÁ, Maria; MAROŠ, Bohumil. *Průvodce základními statistickými metodami*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s, 2010. 272 s. ISBN 978-80-247-3243-5
- CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. 709 s. ISBN 80-7179-804-5
- ČSÚ. *Výsledná tabulka obchod s GB celkem.xls*. Praha, 2019. [cit. 2019-11-05].
- FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR. Historie a současnost (1945-2008)*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 246 s. ISBN 978-80-7400-128-4
- FOJTÍKOVÁ, Lenka; LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky Evropské unie. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9
- FOJTÍKOVÁ, Lenka; VAHALÍK, Bohdan. *Analýza dlouhodobých změn ve vývoji zahraničního obchodu České republiky*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2015. 150 s. ISBN 978-80-88018-01-8
- GANDOLFO, Giancarlo. *International Trade Theory and Policy*. 2nd ed. 2014. Springer-Verlag Berlin and Heidelberg GmbH & Co. KG, 2013. 663 s. ISBN 978-3642-37313-8
- KALÍNSKÁ, Emilie a kolektiv. *Mezinárodní obchod v 21. století*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s, 2010. 232 s. ISBN 978-80-247-3396-8

KOTLER, Philip; WONG, Veronica; SAUNDERS, John; ARMSTRONG, Gary. *Moderní marketing*. 4. evropské vydání. Praha: Grada Publishing, a.s, 2007. 1048 s. ISBN 978-80-247-1545-2

KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7380-108-3

LACINA, Lubor a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5

LOUŽEK, Marek. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017. 204 s. ISBN 978-80-246-3079-9

MACHKOVÁ, Hana. *Mezinárodní marketing*. 2., přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. 208 s. ISBN 80-247-1678-X

MACHKOVÁ, Hana. *Mezinárodní marketing: Strategické trendy a příklady z praxe*. 4. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015. 200 s. ISBN 978-80-247-5366-9

MACHKOVÁ, Hana; ČERNOHLÁVKOVÁ, Eva; SATO, Alexej a kolektiv. *Mezinárodní obchodní operace*. 3., přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003. 232 s. ISBN 80-247-0686-5

MULAČOVÁ, Věra; MULAČ, Petr a kolektiv. *Obchodní podnikání ve 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. 520 s. ISBN 978-80-247-4780-4

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a.s 2010. 552 s. ISBN 978-80-7357-562-5

RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza-metody, ukazatele, využití v praxi*. 3. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s. 2010. 144 s. ISBN 978-80-247-3308-1

SVATOŠ, Miroslav a kol. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 368 s. ISBN 978-80-247-2708-0

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila a kolektiv. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. 368 s. ISBN 978-80-247-4694-4

ŠTRACH, Pavel. *Mezinárodní management*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. 168 s. ISBN 978-80-247-2987-9

THATCHER, Margaret. *Umění vládnout: Strategie pro svět v pohybu*. Přeložil Eduard GEISLER. Praha: Prostor, 2003. Obzor, sv. 48. ISBN 80-7260-089-3

ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky 1989-2004*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006. 304 s. ISBN 80-7179-922-X

Internetové zdroje

AKTUÁLNĚ.CZ. *Britští konzervativci vybrali nástupce Mayové, hlasování vyhrál Boris Johnson*. [online]. 2019. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/novym-britskym-premierem-bude-boris-johnson/r~d14a5ba8ad3811e9b16b0cc47ab5f122/>

BURIÁNEK, JIŘÍ. *Deskripce. Sociologická encyklopedie*. [online]. Praha: Sociologický ústav AV, 2017 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Deskripce>

BUSINESSINFO.CZ. OFICIÁLNÍ PORTÁL PRO PODNIKÁNÍ A EXPORT PORTÁL. *Světová obchodní organizace WTO*. 2019a. [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/svetova-obchodni-organizace-wto/>

BUSINESSINFO.CZ. OFICIÁLNÍ PORTÁL PRO PODNIKÁNÍ A EXPORT. *Situační zpráva k Brexitu*. 2019b. [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/situacni-zprava-k-brexitu>

BUSINESSINFO.CZ. OFICIÁLNÍ PORTÁL PRO PODNIKÁNÍ A EXPORT. *Velká Británie: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR*. 2020. [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/velka-britanie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr>

BUSINESSINFO.CZ. OFICIÁLNÍ PORTÁL PRO PODNIKÁNÍ A EXPORT. *Brexit obchod mezi Čechy a Brity nepřeruší*. [online]. 2020. [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/hk-cr-brexit-obchod-mezi-cechy-a-bity-nepreperusi/>

BUSINESSINFO.CZ. OFICIÁLNÍ PORTÁL PRO PODNIKÁNÍ A EXPORT. *Preferenční obchodní vztahy EU se třetími zeměmi*. [online]. 2020. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/preferencni-obchodni-vztahy-eu-se-tretimi-zememi/>

CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. *Legislativa*. [online]. 2020. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/legislativa/Stranky/legislativa-zakladni-informace.aspx>

ČSÚ. *Databáze národních účtů*. [online]. 2020b. [cit. 2020-01-08]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas>

ČSÚ. *Standardní mezinárodní klasifikace zboží, 4. revize*. [online]. 2019. [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20551081/60011104j02_c.pdf/4fa7e771-e73d-4a91-b7ca-26ff10d7956a?version=1.0

ČSÚ. *Obyvatelstvo*. [online]. 2020a. [cit. 2020-01-08]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obytelstvo_lide

ČSÚ. *Zahraniční obchod ČR – roční údaje - 2018*. [online]. 2020c. [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zahranicni-obchod-cr-rocni-udaje-2018>

ČSÚ. *Pohyb zboží přes hranice – časové řady*. [online]. 2020d. [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/vzoph_cr

ČSÚ. *Zahraniční obchod ČR v národním pojetí 2005 až 2017*. [online]. 2020e. [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zahranicni-obchod-cr-v-narodnim-pojeti>

ČSÚ. *Regiony soudržnosti (NUTS2) a kraje České republiky (NUTS3)*. [online]. 2020f. [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/regiony-soudrznosti-nuts-2-a-kraje-nuts-3-ceske-republiky>

ČSÚ. *Historická ročenka národních účtů – 1990 až 2010*. [online]. 2020g. [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/5013-12-n_2012-14

ČSÚ. *Česká republika od roku 1989-aktualizováno 16.5.2019* [online]. 2020h. [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2018-2doclnafyq>

ČSÚ. *Malý lexikon obcí České republiky - 2019*. [online]. 2020i. [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/maly-lexikon-obci-ceske-republiky-2018-42hnx5qxcd>

ČSÚ. *Pohyb zboží přes hranice státu – Metodika*. [online]. 2020j. [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zo>

ČSÚ. *Rozloha území a počet obyvatel České republiky podle krajů a okresů k 1.1.2011*. [online]. 2020k. [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20548145/4032120101.pdf/c1675e94-73a8-490f-ac08-08a45abb6c9b?version=1.0>

ČTK. *EU povolí Británii odklad brexitu, má ale podmínku*. [online]. 2019. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/britska-premierka-dorazila-na-summit-eu-40275100>

ČT 24. *Britská premiérka Mayová skončila v čele konzervativců. Vládu zatím povede dál*. [online]. 2019. [cit. 2019-12-20]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2835821-britska-premierka-mayova-konci-v-cele-konzervativcu-vladu-zatim-povede-dal>

DLOUHÝ, Vladimír. *Brexit obchod mezi Čechy a Brity nepřeruší*. [online]. 2020. [cit. 2020-02-01]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/hk-cr-brexit-obchod-mezi-cechy-a-birty-neprerusi/>

ESIPA. *Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO)*. [online]. 2019. [cit. 2019-12-20]. Dostupné z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=1995s191>

EUR-Lex. *Přístupové smlouvy*. [online]. 2020. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-accession.html?locale=cs#new-2-30>

EURO.CZ. *Konec politické kariéry. Cameron už není ani poslanec.* [online]. 2016. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/politika/konec-politicke-kariery-cameron-uz-neni-ani-poslanec-1304470>

EUROSKOP.CZ. *Přehledně o britském referendu.* [online]. 2019. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9047/27465/clanek/prehledne-o-britskem-referendu>

EUROSTAT. *Unemployment rate – annual data.* [online]. 2020. [cit. 2020-01-08]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&language=en&pcode=tipsun20&toolbox=type>

EUROSTAT. *HICP – inflation rate.* [online]. 2020. [cit. 2020-01-08]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&language=en&pcode=tec00118&toolbox=type>

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ CEL ČESKÉ REPUBLIKY. *Celní řízení po vystoupení Velké Británie z Evropské unie.* [online]. 2020. [cit. 2020-02-05]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/seminar-na-tema-prakticke-dopady-brexitu>

GEOSCIENCE NEWS AND INFORMATION. *United Kingdom Map – England, Scotland, Northern Ireland, Wales.* [online]. 2020. [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <https://geology.com/world/united-kingdom-satellite-image.shtml>

HOUSKA, Ondřej. *Konečně brexit: Británie po skoro 50 letech odešla z EU. Co se změní?* Aktuálně.cz [online]. 2020. [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/britanie-odesla-z-evropske-unie-brexit/r~6d2088a43eb611ea9d020cc47ab5f122/>

HUNT, Alex; WHEELER, Brian. *Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU.* BBC: NEWS [online]. 2019. [cit. 2019-12-12]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

IDNES.CZ. *Cameron vyhrál jako Thatcherová a Britům slíbil referendum o Unii.* [online]. 2019. [cit. 2019-12-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/vysledky-parlamentnich-voleb-ve-velke-britanii-2015.A150507_185532_zahranicni_ert

JEDLIČKA, Petr. *Co je to irský backstop a proč je tak důležitý.* [online]. 2019. [cit. 2019-12-20]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/29931-co-je-to-irsky-backstop-a-proc-je-tak-dulezity>

KRULIŠ, Kryštof. *Brexit je tady. Británie je „nezávislá“ a EU poprvé přišla o svého člena.* IDNES.cz [online]. 2020. [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/brexit-je-tady-velka-britanie-odchod-evropska-unie-boris-johnson.A200128_100106_zahranicni_kha

KUENSSBERG, Laura. *Brexit: Trick or treat? 31 October Halloween deadline is both.* BBC: NEWS [online]. 2019. [cit. 2019-12-20]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-47890402>

MARDELL, Mark. *What does 'Brexit means Brexit' mean?* BBC: NEWS [online]. 2016. [cit. 2019-12-12]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-36782922>

MARTÍNEK, Aleš. *Historie zahraničního obchodu.* Czech. [online]. 2010. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Historie-zahranicniho-obchodu>

MCGILL, Andrew. *Who Voted for the Brexit?* The Atlantic [online]. 2016. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2016/06/brexit-vote-statistics-united-kingdom-european-union/488780/>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Informace o činnosti daňové a celní správy České republiky za rok 2005.* [online]. 2006. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2005/informace-o-cinnosti-danove-a-celni-spra-22068>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Informace o činnosti daňové a celní správy České republiky za rok 2009*. [online]. 2010. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2009/informace-o-cinnosti-danove-a-celni-spra-22064>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Informace o činnosti daňové a celní správy České republiky za rok 2015*. [online]. 2016. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2015/zprava-o-cinnosti-financni-spravy-cr-a-c-25563>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Informace o činnosti daňové a celní správy České republiky za rok 2018*. [online]. 2019. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2018/zprava-o-cinnosti-financni-spravy-cr-a-c-35633>

MINISTERSTVO OBCHODU A PRŮMYSLU. *Základní informace k WTO a DDA*. [online]. 2019a. [cit. 2019-12-20]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument7894.html>

MINISTERSTVO OBCHODU A PRŮMYSLU. *Brexit – přehled aktualit*. [online]. 2019b. [cit. 2019-12-20]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/o-brexitu/brexit---prehled-aktualit--243613/>

MINISTERSTVO OBCHODU A PRŮMYSLU. *Komentář Ministerstva průmyslu a obchodu ČR k výsledkům zahraničního obchodu za březen 2018*. [online]. 2018. [cit. 2020-2-24]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/statistiky-zahranicniho-obchodu/komentar-ministerstva-prumyslu-a-obchodu-cr-k-vysledkum-zahranicniho-obchodu-za-brezen-2018--236926/>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Multilaterální spolupráce. Členství České republiky v mezinárodních organizacích*. [online]. 2020. [cit. 2020-01-08]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/index.html

MOCEK, Michal. *Unie kývla na dohodu, irská pojistka padla*. [online]. 2019. [cit. 2019-12-20]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/unie-kyvla-na-dohodu-irska-pojistka-padla-40300276>

MORRIS, Chris. *Brexit: what is the withdrawal agreement?* [online]. 2019. [cit. 2019-12-20]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-46237012>

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Mezinárodní spolupráce OECD*. [online]. 2012. [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/dali-organizace/oecd>

NELSON, Fraser. *Brexit: A Very British Revolution*. Wall Street Journal. [online]. 2019. [cit. 2019-12-12]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/brexit-a-very-british-revolution-1466800383>

PRAŽSKÝ HRAD. *O České republice*. [online]. 2020. [cit. 2020-01-08]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice>

OECD. *History*. [online]. 2019. [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/about/history/>

STATISTIKA&MY. *Český průmysl nedělá jen auta*. [online]. 2020. [cit. 2020-01-08]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2019/06/cesky-prumysl-nedela-jen-auta/>

SVOBODOVÁ, Hana. *Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky*. [online]. 2020. [cit. 2020-01-08]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js13/geograf/web/pages/01-geograficke-charakteristiky.html>

THE COMMONWEALTH. *About us*. [online]. 2020. [cit. 2020-02-08]. Dostupné z: <https://thecommonwealth.org/about-us>

UBEROI, Elise. *Analysis of the EU Referendum results 2016*. [online]. 2019. [cit. 2019-12-20]. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7639>

UNITED NATIONS. *About the UN* [online]. 2020. [cit. 2020-02-08]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/about-un/>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Brexit*. [online]. 2019. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/brexit/casto-kladene-dotazy-167933/>

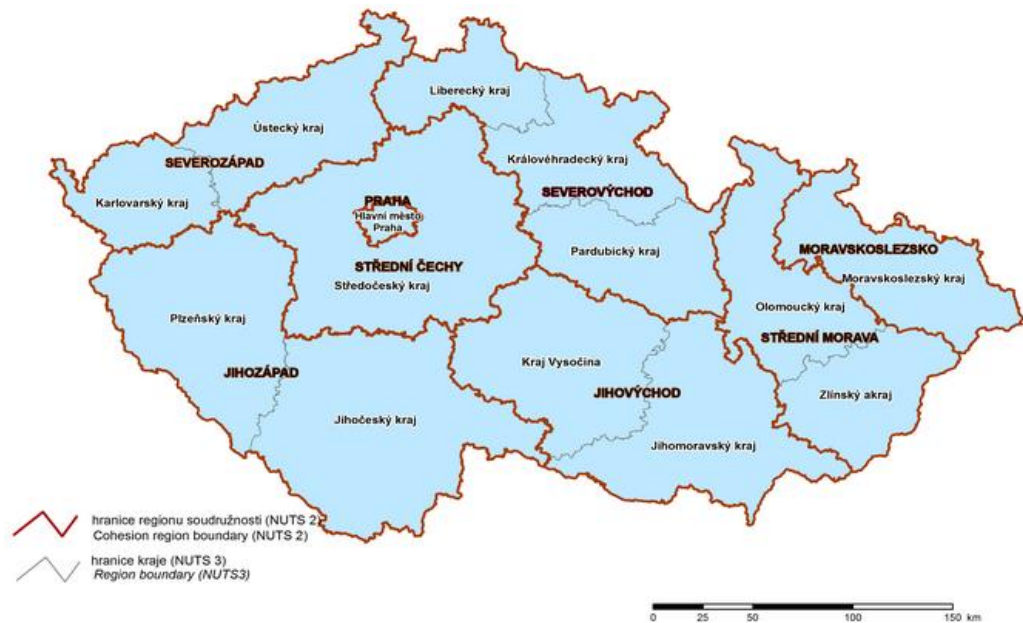
WITHNALL, Adam. *You can have 'hard Brexit' or 'no Brexit', Tusk warns UK*. [online]. 2016. [cit. 2019-12-12]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/hard-brexit-no-latest-soft-eu-referendum-donald-tusk-theresa-may-britain-a7360406.html>

WORLD POPULATION REVIEW. *United Kingdom Population 2020*. [online]. 2020. [cit. 2020-02-08]. Dostupné z: <http://worldpopulationreview.com/countries/united-kingdom-population/>

WORLD INTEGRATED TRADE SOLUTION. *United Kingdom exports, imports and trade balance*. [online]. 2020. [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/GBR/Year/2018/TradeFlow/EXPIMP>

8 Přílohy

Obrázek 1 Administrativní členění České republiky podle krajů a regionů soudržnosti

Zdroj: Český statistický úřad (2020f)

Obrázek 2 Administrativní členění Spojeného království Velké Británie a Severního Irska

Zdroj: vlastní zpracování dle Geoscience News and Information, 2020

Tabulka 4 Vývoj zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 1993-2003 v mld. Kč

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
mld. Kč											
Vývoz	14,81	15,36	18,12	15,03	21,86	28,55	30,49	48,09	69,36	72,83	73,91
Dovoz	13,28	17,73	25,19	29,82	33,52	35,2	37,74	51,34	56,22	41,6	39,08
Bilance	1,52	-2,37	-7,08	-14,78	-11,66	-6,65	-7,24	-3,24	13,13	31,22	34,83
Obrat	28,10	33,09	43,31	44,84	55,38	63,75	68,23	99,43	125,58	114,43	112,99
tempo přírůstku											
Vývoz	-	3,7%	17,9%	-17,0%	45,5%	30,6%	6,8%	57,7%	44,2%	5,0%	1,5%
Dovoz	-	33,4%	42,1%	18,3%	12,4%	5,0%	7,2%	36,0%	9,5%	-26,0%	-6,1%
Bilance	-	-	-	-	21,1%	43,0%	-9,0%	55,3%	505,0%	137,7%	11,5%
Obrat	-	17,8%	30,9%	3,5%	23,5%	15,1%	7,0%	45,7%	26,3%	-8,9%	-1,3%
bazické indexy											
Vývoz	100%	103,7%	122,3%	101,5%	147,6%	192,7%	205,9%	324,7%	468,2%	491,7%	498,9%
Dovoz	100%	133,4%	189,6%	224,4%	252,3%	264,9%	284,0%	386,3%	423,1%	313,1%	294,1%
Bilance	100%	-	-	-	-	-	-	-	861,7%	2048,3%	2284,7%
Obrat	100%	117,8%	154,1%	159,6%	197,1%	226,9%	242,8%	353,8%	446,9%	407,2%	402,1%
řetězové indexy											
Vývoz	-	103,7%	117,9%	83,0%	145,5%	130,6%	106,8%	157,7%	144,2%	105,0%	101,5%
Dovoz	-	133,3%	142,1%	118,3%	112,4%	105,0%	107,2%	136,0%	109,5%	74,0%	93,9%
Bilance	-	-	-	-	78,9%	57,0%	-	44,7%	405,0%	237,7%	111,5%
Obrat	-	117,8%	130,9%	103,5%	125,5%	115,1%	107,0%	145,7%	126,3%	91,1%	98,7%

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Tabulka 5 Vývoj zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Velkou Británií v letech 2004-2018 v mld. Kč

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
mld. Kč															
Vývoz	81,24	86,46	102,59	126,37	118,96	105,87	124,92	130,17	147,08	153,35	184,03	206,15	208,16	210,77	203,75
Dovoz	50,73	44,9	55,23	65,22	57,85	42,93	49,15	50,79	52,18	53,4	68,12	74,49	93,23	98,93	83,18
Bilan ce	30,51	41,55	47,36	61,14	61,11	62,93	75,77	79,37	94,89	99,95	115,91	131,65	114,92	111,83	120,57
Obrat	131,97	131,37	157,83	191,59	176,81	148,81	174,07	180,97	199,29	206,76	252,16	280,64	301,4	309,71	286,93
tempo přírůstku															
Vývoz	-	6,4%	18,7 %	23,2 %	- 5,9%	- 11,0 %	18,0 %	4,2%	13,0 %	4,3%	20,0 %	12,0 %	1,0%	1,3%	-3,3%
Dovoz	-	- 11,5%	23,0 %	18,1 %	- 11,3 %	- 25,8 %	14,5 %	3,3%	2,7%	2,3%	27,6 %	9,3%	25,2 %	6,1%	- 15,9 %
Bilan ce	-	36,2%	14,0 %	29,1 %	- 0,1%	3,0%	20,4 %	4,8%	19,6 %	5,3%	16,0 %	13,6 %	- 12,7 %	- 2,7%	7,8%
Obrat	-	-0,5%	20,1 %	21,4 %	- 7,7%	- 15,8 %	17,0 %	4,0%	10,1 %	3,8%	22,0 %	11,3 %	7,4%	2,8%	-7,4%
bazické indexy															
Vývoz	100%	106,4 %	126,3 %	155,5 %	146,4 %	130,3 %	118,0 %	160,2 %	181,0 %	188,8 %	226,5 %	253,7 %	256,2 %	259,4 %	250,8 %
Dovoz	100%	88,5 %	108,9 %	128,6 %	114,0 %	84,6 %	96,9 %	100,1 %	102,9 %	105,3 %	134,3 %	146,8 %	183,8 %	195,0 %	164,0 %
Bilan ce	100%	136,2 %	155,2 %	200,4 %	200,3 %	206,3 %	248,3 %	260,2 %	311,0 %	327,6 %	379,9 %	431,5 %	376,7 %	366,6 %	395,2 %
Obrat	100%	99,5 %	119,6 %	145,2 %	134,0 %	112,8 %	131,9 %	137,1 %	151,0 %	156,7 %	191,1 %	212,6 %	228,4 %	234,7 %	217,4 %
řetězové indexy															
Vývoz	-	106,4 %	118,7 %	123,2 %	94,1 %	89,0 %	118,0 %	104,2 %	113,0 %	104,3 %	120,0 %	112,0 %	101,0 %	101,3 %	96,7 %
Dovoz	-	88,5 %	123,0 %	118,1 %	88,7 %	74,2 %	114,5 %	103,3 %	102,7 %	102,3 %	127,6 %	109,3 %	125,2 %	106,1 %	84,1 %
Bilan ce	-	136,2 %	114,0 %	129,1 %	99,9 %	103,0 %	120,4 %	104,8 %	119,6 %	105,3 %	116,0 %	113,6 %	87,3 %	97,3 %	107,8 %
Obrat	-	99,5 %	120,1 %	121,4 %	92,3 %	84,2 %	117,0 %	104,0 %	110,1 %	103,8 %	122,0 %	113,0 %	107,4 %	102,8 %	92,6 %

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2019)

Tabulka 6 Vývoj exportu Velké Británie s vybranými státy v letech 1993 a 2003
(v mld. USD)

Velká Británie		
	1993	2003
USA	20 940 351	49 326 461
Německo	19 767 570	33 577 570
Francie	14 932 973	30 905 214
Nizozemsko	10 674 226	21 963 359
Itálie	7 626 317	14 181 440
Belgie	6 573 201	17 728 950
Portugalsko	5 597 317	2 458 656
Česká republika	419 517	1 633 150

Zdroj: vlastní zpracování dle WITS (2020)

Tabulka 7 Vývoj exportu Velké Británie s vybranými státy v letech 2005, 2010 a 2018 (v mld. USD)

Velká Británie			
	2005	2010	2018
USA	56 706 301	58 649 952	65 985 304
Německo	41 794 206	44 671 051	47 510 719
Francie	36 467 378	31 649 502	32 081 598
Nizozemsko	22 950 371	32 130 549	34 527 686
Itálie	15 830 011	13 662 263	13 966 538
Belgie	20 213 295	20 189 625	18 979 509
Španělsko	18 928 619	15 039 555	13 976 374
Česká republika	1 839 982	2 781 222	2 952 179

Zdroj: vlastní zpracování dle WITS (2020)

Tabulka 8 Vývoj importu Velké Británie s vybranými státy v letech 1993 a 2003
(v mld. USD)

Velká Británie		
	1993	2003
Německo	26 397 147	58 050 824
USA	21 309 917	42 882 411
Francie	12 235 712	33 949 318
Japonsko	12 503 603	19 071 525
Nizozemsko	11 623 789	25 802 538
Irsko	10 102 328	16 634 720
Itálie	9 013 991	19 559 677
Česká republika	348 368	2 316 651

Zdroj: vlastní zpracování dle WITS (2020)

Tabulka 9 Vývoj importu Velké Británie s vybranými státy v letech 2005, 2010 a 2018 (v mld. USD)

Velká Británie			
	2005	2010	2018
Německo	68 953 199	76 551 720	92 101 403
USA	44 128 283	56 611 555	63 294 165
Francie	38 823 134	37 227 452	37 854 190
Čína	36 153 931	61 733 671	63 391 696
Nizozemsko	35 494 156	42 288 747	55 887 707
Belgie	24 606 667	26 543 791	34 731 936
Česká republika	2 977 370	6 183 514	7 859 271

Zdroj: vlastní zpracování dle WITS (2020)